

KRÚDY GYULA

Jockey Club

(1925)

ELSŐ FEJEZET • A trónörökös	5
MÁSODIK FEJEZET • Az álkirályfi	9
HARMADIK FEJEZET • Az álkirályfi hivatalhoz jut	14
NEGYEDIK FEJEZET • Mit kell tudni egy törvénytelen gyermeknek?	18
ÖTÖDIK FEJEZET • Az álkirályfi Pesten találja meg a vidám életet	22
HATODIK FEJEZET • A primadonna lábfürdője	27
HETEDIK FEJEZET • A királyfi különös kalandja	32
NYOLCADIK FEJEZET • Élethalál-párbaj a királyfiért	37
KILENCEDIK FEJEZET • Egy kardvágás jutalma	42
TIZEDIK FEJEZET • Hogyan helyettesítette az álkirályfi a valódi királyfit?	46
TIZENEGYEDIK FEJEZET • Az álkirályfit eléri végzete	52
TIZENKETTEDIK FEJEZET • Orth János, a kísértet	57
TIZENHARMADIK FEJEZET • A királyfi veszedelembé kerül	62
TIZENNEGYEDIK FEJEZET • A királyfi szállásáról gondoskodnak az olműtzi várban	68
TIZENÖTÖDIK FEJEZET • A Császár parancsára	73

ELSŐ FEJEZET • A trónörökös

Rudolf királyfi, az Osztrák–Magyar Birodalom trónörököse egy katonai dob felett ült, és a dob kifeszített bőrére hegyesre faragott ceruzájával különböző betűket írt olyan gondosan, mint hajdanában a bibliairók vetették betűiket. A betűknek ez volt a jelentőségük:

Én szeretem magát, Mária, és ha nem vehetem el feleségül, akkor meghalok magáért.

Mikor elkészült az írással a királyfi, vette a dobverőt, és mindaddig verte a dobot, amíg a kifeszített bőr ezt bírta.

Előbb katonai indulókat, marsokat, halálos ítéleteknél szokásos pörgetéseket végzett a dobon, mégpedig olyan erővel, hogy megirigyelhette volna bármely tamburmajor. Aztán csak verte a dobot, mintha abban valaki lakna, aki a hártya alá van szorulva, valamely szellem, amely addig onnan ki nem jöhet, amíg a dob bőre el nem szakad. Verte a dobot, hogy a Josef-Hof poros folyosóin éppen a reggeli misemondáshoz vonult udvari frájok, főhercegnők, társalkodónők keresztet vetettek magukra, mielőtt még a Burg-kápolna ajtajáig értek volna. És a dob csak tovább pörgött, mintha elnémítani akarná egy halálraítelt jalkiáltásait... Amíg végre a trónörökösnek sikerült beszakítania a dob bőrét, amikor is diribdarabokra tépte azt. Kimerülten cseppet a lakájak:

– Vidd vissza az őrszobára. Mondd meg, hogy máskor erősebb bőrt húzzanak a hadseregbeli dobokra.

A lakáj felvette a megnyúzott dobot, összeszedte a földre vetett dobverőket.

– Parancsolja, fenség, hogy más dobot hozzak a főőrségről?

A királyfi kedvetlenül legyintett:

– Ma már nem dobolok – felelt unatkozó hangon. – Írnom kell annak az öreg Jókainak Pestre. Készíts írószereket.

– Az íróasztal mindig rendben van – felelt az inas, akinek olyan kitüntetés volt, mint a régi, hűséges kocsisoknak, megbízható kocsisoknak: szabad volt ősz császárszakállt viselnie. És ugyanezért megengedte magának, hogy a reggeli kabátjában lévő királyfitól megkérdezze:

– Milyen öltözetet készíttessenek ki fenséged számára? Katonait vagy civilt?

– Civil ruhát – kiáltotta türelmetlenül a trónörökös. – Azt, amelyiken oly sok zseb van, mint egy főpincér bugyellárisán... Csak el innen!

Az inas, aki a fenség gyermekora óta volt szolgálatra beosztva: olyan nesztelenül húzódott vissza, mint egy ablakfüggöny.

– El innen! – kiáltotta a királyfi. – Megölnek ezek a burgbeli szobák, kutyábbnak érzem magam, mint Laxenburgban. Becses őseim mászkálnak körülöttem, bármelyik szobába megyek. A kalapos Józseffel, a bolond Rudolffal, a sokfeleségű Ferencsel, a kásaevő Ferdinánddal meg mindenféle vén császárokkal találkozom lépten-nyomon, akik felelősségre akarnak vonni cselekedeteimért... Ezek az árnyak jönnek velem szemközt, amikor kilépek a folyosóra; minden pókhálós ablak mellett valamely dédapám állongott, aki odáig csak gyermekes örömmel a Burgmuzik felvonulását várja, de amikor az én lépteimet hallja, nyomban szigorú ráncokba szedi a homlokát, és síri hangon azt kérdezi tőlem: kedves princ, hová megy már megint? És a vén mihaszna udvarmesterek a hosszú szolgálat alatt ugyancsak elszemtelenednek, és felelősségre merészelnek vonni, ha polgári kabátban akarok börtönömből kiszállani! Ó, Mária, milyen boldog vagy te: neked megértő, jó anyád van, nekem pedig anyám sincsen.

A királyfiak magukban szoktak beszélgetni, mert rendszerint nincs senkijük, akiknek elpanaszkozhatnák a bajukat.

– Ha legalább egy vén korhely Falstaff barátom volna, akit minden időben megtalálhatnék a „Vadkanfő” kocsmában, mindjárt könnyebb volna a dolgom! – sóhajtott a királyfi, amikor a mindent, életet, reményt eltakaró, nehéz bársonyfüggönyök mögül azokat az embereket nézte, akik a Burg udvarain keresztülsietnek. Néha csak azért, hogy a Burggal szemközt lévő kis sörházban igyanak abból a serből, melyből villásreggelire a szomszédságban lakó Ferenc Józsefnek is felvisznek egy fedeles korsóval, néha még tormás bécsi virslit is mellékelnek a küldeményhez, máskor meg olyan ügyekben sietnek át a jó bécsiek a Burg egymásba nyíló udvarain, amely ügyes-bajos dolgokról fogalma sem lehet egy királyfinak.

És amint elmerengve ülne az ablaknál kízó gondolataival: egy barna képű, villogó szemű, de fehér hajas hölgyet lát tisztos, fekete selyemruhájában átsietni a Burg-udvaron, amint félénken tekinget jobbra-balra.

A királyfi izgatottan nézte az idős hölgyet, akiről messzire sugárzott a tisztesség, a rend, a becsület, mint azokról az asszonyságokról szokott, akik Bécsben „százados özvegye” vagy „államhivatalnok özvegye” címet írnak a névjegyük alá, amelyet ajtajukra kissegeznek. Olyan nagyot csodálkozott a királyfi, hogy önkéntelenül megrántotta az ablakpárkány alatt alkalmazott csengőnyelet, amely a földszinten lévő testőrök szobájába vezetett. (A Burgban abban az időben még nem volt sem gáz, sem villamos berendezés.)

Fehér köpenyes, piros kabáthajtókás testőrtiszt pattant a szobába:

– Százados – rendelkezett a királyfi –, nézze meg, hová megy az a fekete ruhás asszonyság.

– Özvegy Vecsera báróné? Ide a sarki zálogházba, mint mindennap – felelt a testőrtiszt, összeütve sarkantyúját.

A testőrtiszt kifordult a szobából, néhány pillanat múlva visszatért a jelentéssel, hogy a tisztos hölgy valóban ismét a zálogház ajtaján lépett be.

A királyfi, midőn egyedül maradt, kétségbeesetten takarta el az arcát két tenyerével:

– De hát hogyan segítek rajtuk, amikor magamnak sincs? Ó, Mária, bocsáss meg! – kiáltotta, és íróasztalához vonult, hogy annak a bizonyos pesti Jókai Mór nevű szerkesztőnek megírja az elbeszélést, amelyért majd remélhetőleg némi tiszteletdíjban részesül.

*

A bécsi harangok delet kezdtek énekelni, amely harangoknak a hangjai ugyancsak a mindennapi himnuszukat zengték el a Burg cseréptetői felett, mint más polgári bérházak kéményeinek. A királyfi még mindig dolgozott, mert talán komolyan hitte, hogy ama parókás, pesti úriember, aki az „Osztrák–Magyar Monarchia, írásban és Képben” című folyóiratot szerkesztette, majd írói honoráriumot merészel küldeni a birodalom trónörökösének. Dunai utazásairól írt a királyfi, és a betűvetés csodálatos varázserejével megint gondtalan, boldog fiatalembernek érezte magát. Képzeletében hallotta a Duna felett vonuló vadludak kiáltásait, a folyamparti erdőségek szarvasbögését és a cinkék különös füttyeit a parti bokrokon, amint őszt felé járt az idő a Dunán. Lila színű, aranyporos tintával írt, mint már századok óta szokásuk ez a kardinálisoknak és a koronahercegeknek.

Délután majd felolvasom Máriának, hogy mit írtam. És hogy érte írtam – gondolta magában elmerengve a királyfi, amikor az utolsó mondat végére letette a pontot. Aztán gondosan íróasztalfiókjába zárta a teleírott, vaníliaszínű árkusokat. Meghúzta a csengő

piros bojtját, a kitüntetési lakáj már sietett is a gumiból való fürdőkádát a szoba közepén elhelyezni.

A trónörökös burgbeli lakosztályában ugyanis nem volt fürdőszoba. Azt a néhány fürdőszobát, amely a császári várban volt: természetesen az öreg főhercegnők és udvarhölgyek foglalták le maguknak. A királyfi tehát megvárta, amíg a szakállas lakáj hosszú, fehér kötényt kötött maga elé, behordta a folyosóról a vödörket, locsolókat, amelyekben meleg és hideg víz volt előkészítve, nagy spongyákat, fürdőkesztyűket, fejsapkákat, borogatóruhákat, durva törülközőket (amelyeknek dörzsölése révén megfiatalodik az egész test) készített elő. Aztán a lakáj eltűnt, és megjelent Bauernhuberné, aki gyermekkor óta fürdette a királyfit.

Tagbaszakadt asszonyság volt, mint valami zsidó bábaasszony. Mindig beszélt, amíg teendőit végezte, mert egy fürdősnének még a monarchia trónörököse sem tilthatja meg, hogy járassa a száját.

Amíg a királyfi lábáról lehúzta reggeli papucsait, és különböző mesterfogásokkal dörzsölgetni kezdte a királyfi mezítelen lábait, lábujjait, beszélt, mintha csak a lábszárakhoz beszélne:

– Szerencséje van fenségednek, hogy még idejében csengetett, mert később már hiába csengetett volna. Annunciáta, a zárdafejedelem-asszony, a fenség nagynénikéje megérkezett Prágából, és már felpofozta az összes szobalányokat, mert migrénje van. Őhöz kellett volna sietnem, hogy valamiképpen lecsillapítsam. Kerzl doktor, akit az Öregúr küldött, nem mer belépni a fenséges asszony lakosztályába se, csak onnan a folyosóról mondogatja utasításait a kivörösödött arcú frájoknak.

A királyfi hümmögött. Nem mert Bauernhubernénak válaszolni, mert jól tudta, hogy szavait gyorsabban elcsevegi a szarkánál is az asszonyság a Burg folyosóin, ahol reggeltől estig a főhercegnőket és előkelőbb udvarhölgyeket látogatja.

A fürdősné a királyfi másik lábát vette munkába.

– Tudom, hogy úgysem hallotta, fenség – mert hisz ez a vén trotli, ez a kimustrált portás, az inasa vak meg süket –, hogy az elmúlt éjszakán megint látták a Svájzer-Hofban a Fehéraszonnyt?! Mostan dobolt a kísértet, hogy az egész épületszárnyban mindenki hallotta a dobolását. A szobalányokat a nyavalya törte ki, Gmundent, a szakácsot hívták segítségül, mert az a legbátrabb ember az egész Burgban. De a dobolás hallatára még az elszánt szakács se mert feljönni a konyhából. Tudniillik eddig még sohasem dobolt a Fehéraszonny.

Úgy látom, hogy az egész lábujját megnyomta tegnap a harisnya. Azt hiszem, tegnap többet gyalogolt a fenség, mint máskor. Nagy embernek nem tesz jót a gyalogjárás; a kasszírok, postások valók arra, hogy gyalog járjanak. Én bizony még az egyik szobából a másikba se mennék gyalog, ha a fenség helyében volnék. A gyaloglás csak Bauernhubernek való, aki portás a nagy Operánál, előadás után a fogataikba tessékeli az uraságokat, míg ő maga a két lábán jön haza. Néha az öreg Schwarzenberg hercegné, aki takarékoságból inas nélkül kocsikázik: megengedi Bauernhubernek, hogy hintóján az inas helyére ülhessen, így Bauernhuber az út felét kocsin teszi meg.

(Ez a Bauernhuber, akit a fürdősasszony minden elbeszélésébe szeretett belekeverni: nem volt senki más, mint a tiszteletre méltó asszonyságnak a férje, aki udvari összeköttetéseinél fogva a kapusi állást ünnepélyesen tölté be a bécsi Operaháznál.)

Ekkorára elkészült az asszonyság Rudolf lábaival, itt-ott, ahol szükséges volt, a körmökből is lenyisszantott, mert ez is a mesterségéhez tartozott. És midőn a királyfi kezét

is úgy megdagasztotta két hatalmas tenyerével, mint a kenyeret, lepedőt terített a kanapéra.

– Tessék parancsolni, fenség.

Rudolf szégyenkezés nélkül levetközött a régen ismert asszonyság előtt. Az asszonyság nevetni kezdett, mert nem lehet olyan öreg egy asszony, hogy ki ne nevéssen egy ruha nélküli férfit.

– Tehát a derekát még mindig érzi? – kezdte az asszonyság, amint szakértelemmel, mint egy zongoravirtuóz a billentyűkön, végigfuttatta ujjait a királyfi bordáin.

Dolgozni kezdett, és néha könnyedén felsóhajtott, nem annyira a fáradtságtól, mint csupán azért, hogy szavaiban némi szünetet tartson.

– Esterházy úrnak, a gárdakapitánynak, akihez a múltkor gyógykezelés végett Geraldine hercegnő küldött, már három bordája hiányzik. Csontszúja van a kapitánynak, minden esztendőben kiveszik egy bordáját a doktorok. Kérdem is a gárda büszkeségét, hogy mi lesz egyenes testtartásával, ha majdan egyetlen bordája se marad? Esterházy azt felelte, hogy semmi: akkorára már úgysem fogják szeretni a nők, tehát egészen nyugodtan járhat míderben. Habár azok a tisztikabátok most is annyira ki vannak vattázva, halcsontozva, kapcsozva, hogy bizvást helyettesítik a fűzőt. Így remélhető, hogy a gárdakapitányt megint csak beosztják a velszi herceg kíséretébe, ha az a Derbyhez ismét Bécsbe érkezik.

– Milyen idő van odakint? – kérdezte a királyfi, amikor az udvari masszírozónő egyik oldaláról a másikra fordította.

– Tavasz, fenség, tavasz, amely legjobban árt Bécsnek. Bauernhuber meséli, hogy az összes uraságok a fővárosba költözködnék, hogy alig győzi a fogatjaikat számon tartani. Még azok a gögös cseh arisztokraták is Bécsbe költöztek tavaszra, akik egyébként sohase mozdulnak ki Csehországból. Valamelyik Kinszky, azt hiszem, az Ottó, olyan régi barátom hajtattott az Opera elé, amilyent Mária Terézia császárnő óta nem használnak. Mondotta is Bauernhuber az inasának, hogy az ő gazdája még mindig azt hiszi, hogy tán a Császárnő uralkodik Bécsben... De itt vannak az összes magyar uraságok is. Pedig még Pesten javában folynak a lóversenyek, mint az Extrablattból olvasom, amikor ráérek. A Práterben éppen a napokban mutatta be vörös vadászkocsiját Andrassy Géza gróf, amelyet Angliából hozatott. A mi urainknak azonban az a véleményük, hogy a Práterben kocsikázni csak fiákeren lehet. Hiába, Bécs – az Bécs. Csak az egy Bécs!

Nagyot sóhajtott Bauernhuberné, ami azt jelentette, hogy dagasztási munkájával elkészült, most már a királyfi fürdetése következett. A természetes asszonyság most is csak úgy szereti a királyfit, mint gyermekkorában. Az emberfej nagyságú szivaccsal megdörzsölte minden képzelhető porcikáját, beszappanozta tetőtől talpig, és tojássárgájával mosta meg a haját és a szakállát. Majd odatartotta a királyfi arca elé azt a nagytükröt, amelyben pontosan meg lehetett látni, vajon nem keletkeznek-e még apró ráncocskák az arcán... Nem, még nem mutatkoztak arcán az élet ráncai, legfeljebb ama ráncok, amelyeket a túlvilágról hoz magával mindenki. Csak a királyfi szeme nem tetszett valami nagyon a tudós asszonynak: vörös volt a szemek héja. Úgy látszik, a koronaherceg ismét rosszul aludt az éjszaka...

– Sokat írtam ma, azért veresedett meg a szemem – monda magyarázólag a Birodalom Trónörököse a pletykahordó asszonyságnak.

Az asszonyság ravaszán monda, amíg a királyfit a fürdőből kisegítette, és dörzsölgetni kezdte ama vastag, érdes törülközőkkel, hogy megpirosodott a test:

– Gabriella hercegnő a minap monda, hogy senkinek annyi levélpapír nem kell az udvarnál, mint a fenséges úrnak!

A királyfi bosszúságában azt akarta felelni, hogy Gabriella unokatestvérének azért nem kell levélpapíros, mert koránál fogva már el is felejtett írni, de aztán csak jobbnak látta hallgatni.

– Mondják, pletykázzák itt az udvari szobalányok – folytatta alattomosan az asszonyság, miközben a királyfi fehér harisnyáit húzogatta –, hogy a fenséges úr valamely Bratfisch nevű fiákeressel küldözgeti leveleit. Mondom is Bauernhubernek, hogy miért áll minden utcasarkon hordár Bécs városában, ha már a királyfi sem bízza rájuk levelezését? Ezekről a mihaszna udvari inasokról nem beszélek, mert azokról úgyis tudjuk, hogy minden levelet kinyitnak, amelyet rájuk bíznak. De hogy fiákeres útján levelezzen valaki, azt még senki se hallotta Bécs városában...

A királyfi leginkább belerúgni szeretett volna a kotnyeles asszonyságba, de meg kellett várni, amíg tetőtől talpig felöltözteti.

– Mondja meg odakint a váróteremben, hogy a borbélyra ma nincs szükségem, elmehet – búcsúzott a királyfi gyermekkori ismerősétől.

Az szertartásosan hajlongott, a királyfi fel volt öltözve, megint királyfi volt.

Gróf L., aki abban az időben a királyfi udvarmestere volt, csoszogva, végzetesen jelentkezett kihallgatásra.

– Fenség, engedje meg, hogy tisztelettel figyelmeztessem – kezdte az öreg udvarmester fagyos hangján –, hogy ma Schönbrunnban családi ebéd van.

A királyfi indulatosan felelt:

– Nem megyek családi ebédre. A Jockey Clubban fogok ebédelni.

Gróf L. csaknem sóbálványá meredt az ijedségtől. Szinte megüvegesedő szemekkel nézte, hogyan veszi a királyfi puha Habig-kalapját, sétatálcáját, kesztyűjét. És indul kifelé a lakosztályából...

– Parancsolja a szárnysegédet, fenség?

A királyfi erre már nem is válaszolt. Fütyörészve haladt lefelé a Burg lépcsőin.

MÁSODIK FEJEZET • Az álkirályfi

Ugyanakkor, míg ezek a dolgok a kőóriások és hegynagyságú, bronzba öntött lovas szobrok által is őrzött bécsi Burgban történtek, nem messzire a legbüszkébb palotától – a Belvárosban ugyancsak felébredt egy fiatalember, a „Matschaker-Hof”-hoz címzett szállodában.

De milyen más körülmények között történt ébredése, mint ama Habsburg Rudolfé! Fiatalemberünk arra ébredt fel, hogy csizmasarokkal rugdalják az ajtaját.

Rezsőnek keresztelték, ama Rudolf királyfi tiszteletére, aki ugyanabban az időben született a császári palotában, amikor egy Tisza menti faluban, egy düledező udvarházban, amelynek kapujára még azt a régi kifejezést pingálta a házigazda, hogy: Sáwa Guardia: ez a fiatalember megjelent a horizonton.

Ha akarnánk: leírhatnánk őt ama bizonyos magyar sviháknak is, aki a kereszténységben nyert Rezső nevét csakhamar felcserélte ama osztrákos hangzású Rudolffal. Aki levéltárcájában német és francia szövegű névkártyákat hordott, mert ezeken a nyelveken inkább érvényesült nemes származásának a jelentősége. Rudolphe de Bécs vagy Rudolf von Bécs bizonyára jobban hangzott az egyszerű Bécs Rezsőnél, ahogyan egy kereskedősegédet

is nevezhetnek. De ugyanekkor leírhatnánk sorsüldözött fiatalembernek, aki éppen azért változtatta nevét, hogy a balsors rá ne találjon.

Íme, a csizmarúgások a „Matschaker-Hof” ajtaján darab ideig nemhogy felébresztenék fiatalemberünket, hanem arra serkentik, hogy még mélyebbre dugja a fejét a csirke tollal töltött párnákba. Alvást színlelt rendszerint, ha a legkisebb neszt is hallotta szállodaszobája előtt – nem volt annyira bárgyú, hogy higgyen abban a mesében, hogy Bécsben pénzeslevélhordók is vannak.

A csizmarúgások azonban másodpercenként gorombábbak lettek, a fiatalember belátta, hogy a holdkórosnak is fel kell ébrednie e hangzatokra. Elvonta tehát a torlaszt ajtaja elől, amelyet éjszakánként a betörő ellenség ellen épített ruhásszekrényből, asztalból, székből.

Mária, segíts! – fohászzkodott magában, amikor ajtót nyitott.

Valóban a fogadós volt, mert csak az merészelhet ily durván viselkedni a szállodában:

– Hogyan került ide az úr, amikor én tegnap személyesen zártam le ajtaját, mivel hetek óta adós a szoba árával? Csak álkulccsal jöhetett. Az álkulcsos embereket pedig a rendőrségnek szokás átadni. Takarodjon innen az úr, mert nyomban políciát hívok.

Fiatalemberünk a goromba jóreggelkívánásra nem tehetett egyebet, mint magára öltötte kopottas ruházatát, és kisurrant a szállodából. Be kell vallani, hogy valóban álkulccsal hatolt be a szobába, hogy némi éjszakai nyugalomra tegyen szert.

A fogadós utánakiáltotta:

– A holmijáért pedig eljöhet akkor, ha megfizette adósságát.

Sohasem látom én azokat a holmikát – gondolta magában nagy búsan Rudolphe de Bécs.

Az álmoság ellen egy darabig céltalanul ódöngött a bécsi belvárosi utcákon. Jó hűvösek, árnyékosak azok az utcák, mert szűkre vannak építve; megreked bennük a kis serház pörköltillata, hogy az is élvezhessen valamely kocsmai levegőt, akinek egy fitying sincs a zsebében. Ugyancsak a pénztelen lődörgők részére ingyenzene szól a zongorák hangjaiban, amelyek a nyitott ablakokból ringatóznak. És ama kerek gigerlikalapos, fess bécsi nőket a csavargó magyar is szemügyre veheti, anélkül hogy azok nyaklevest ígérnének neki.

De a legnagyobb mulatságot mégiscsak egy kövér kutya okozta, amely egy földszintes ablakból szinte a nyakába ugrott Bécs Rezsőnek. Furcsa kis kutya volt: nyilván előbb lerántotta a mosdótálat, hogy vízben jól meghempergőzzék, majd nekiesett valamely ágyvánkosnak, amelyet feltépett, hogy a barna csirke- és a vereses kakastollak mind a szőréhez tapadtak, és most úrnője porolópálcája elől menekedve: Bécs Rezső nyakába akart ugrani az ablakból. A Tisza menti ifjú nem ijedt meg a fantasztikus kis ebtől, elbánt ő már farkasfogó komondorokkal is. A nyakörvénél fogva megragadta a sivalkodó kis kutyát, és leguggolván hozzá: nevetve a szemébe:

– Hékám! – mondta. – Eltéveszted az adreszt.

Ekkorára már megjelent a virágcserepes ablakban a kutyus úrnője is, akire Bécs Rezső guggoló helyzetéből ugyancsak csodálkozva nézett fel.

A kisasszony öltözete valamely bécsi apácakolostor növendékruhája volt, fehér és kék, mint az angyalok színei. Ellenben annál földiesebb volt a kisasszony arca. Barna volt, mint az ópiumos cigaretta füstje. Igen, első pillanatra valamely kábult ígézet áradozott az arcáról, mintha az mindig valamely elszabadulhatatlan gyöngéd álomba volna merülve. A szemöldökei hasonlítottak a távolban szálló vándormadarak alakjaihoz. Haja a természetből göndörödött, és laza, könnyedén összecsavarított kocsányban végződött. És fekete volt ez a haj, mint a sűrű éjszaka. Végzetesen alacsony homlok, amelyre csak egy férfi csókja fér el, koronázta az arcot. A felső ajka kéklött, szája széle száraz volt ama

forróságoktól, amelyek bévül laknak. A hajók fekete kéményein piroslanak így a karikák... Csak a szeme volt ifjú, zavart, gyermekes, mintha eltévedt volna valahol, és szégyenletében nem mert tudakozódni. Csak esengve nézett az utcán fekvő kutyájára:

– A kisasszony az eb? – kérdezte a csavargó magyar.

A leányka némán bólintott, mire Bécs Rezső a nyakörvénel fogva felemelte a kutyát, és az ablakra visszaszármaztatta.

– Tanácsolom, hogy meg kell verni a kutyát, mert másodszor is megismétli az ablakon való kiugrást.

– Én nem bántom Pikit – felelt a leányka.

De még nem volt annyi ideje, hogy kutyájával elvonuljon az ablaktól, mikor az ismeretlen fiatalember felugrott, és kikapván a fekete kisasszony kezéből az ebecskét, hirtelen leoldott nadrágszíjával jól megütlegelte az utcán. (Ilyen dolog is csak annak juthat eszébe, akit az imént a kvártélyáról kidobtak.)

Alig csapott egyet-kettőt az ebecskére, a kétségbeesett kisasszony jajgatása közben, amikor hirtelen hintó vágatott a mellékutcácskába, és a zárt kocsiból szakállas, kék szemű, úri ruházatú fiatalember ugrott ki, aki felemelt sétapálcával közeledett az önkéntes állatszélidítő felé.

– Eressze el azt a kutyát! – kiáltotta felindulva.

– Csak még egyet húzok rá – felelt Bécs Rezső, de ugyanakkor ő is kapott a hátára egy sétapálcáütést a kocsin érkezett fiatalembertől.

A kutyaidomító megint felemelte nyakánál fogva a delikvenst, visszaadta azt az ablakból kihajló hölgynek, majd nadrágszíját felkötve, szemügyre vette azt az urat, akitől a botütést kapta. De csak egy másodpercig nézhetett farkasszemet az idegen úriemberrel, a következő pillanatban lekapta tekintetét a karcsú fiatalember hevült, kipirult arcáról. Megismerte a királyfit.

Mélyen meghajolva hátrált a ház fala mellett, mintha még az arcát is rejtegetné. Az ablakbéli kisasszony és a szakállas fiatalember néhány szót váltott ezalatt, mialatt a hölgy a szepegő ebecskét gyöngéden domborodó melléhez szorította.

A szóváltásnak az eredménye az lett, hogy a királyfi a leányka szavaiból megértette a helyzetet, ezért gyorsan visszaintette az utcasarok felé hajladozó Bécs Rezsőt.

– Fogadja tőlem ezt a csekélységet kedvenc kutyám megfogásáért – így szólt a királyfi, és mellényzsebébe nyúlt, amelyből egy főhercegi koronás, R. betűs aranyórát vett elő, és habozás nélkül a fiatalembernek nyújtotta.

A királyfi aztán eltűnt a ház kapuja alatt, Rodolphe de Bécset pedig az első kocsmában, ahol az aranyórát értékesíteni akarta, lefogták, és az előhívott rendőrnek átadták. Volt most már szállása Bécs Rezsőnek a börtönben, és alaposan ki is aludta magát, amíg egy rendőrtisztnek végre érkezése volt megkérdezni tőle, hogy miért is hozták be a kapitányságra. Bécs elmondta, hogy egy kutyát fogott el, és ezért aranyórát kapott ajándékba. Mire még mélyebb börtönbe zárták a megátalkodott hazugot.

*

Ki tudja, meddig ül vala a kutyák barátja a fogházban, ha a királyfi egy napon, íróasztalán kutatva, észre nem veszi az ajándékozott aranyórát.

Hogyan került ez vissza attól a csavargótól? – kérdezte magában.

A kitüntetéses lakójának mindent kellett tudni a világon, elmondotta tehát az aranyóra történetét. A rendőrség hozta vissza, miután elkobozták azt egy gyanús embertől. A tolvaj a rendőrség foglya, a legközelebbi transzporttal viszik is a kufsteini várbörtönbe, amint a szakállengedélyes inas ezt a dolgot gondolta.

A trónörökös aznap délután, amikor Bratfisch kocsiján kihajtatott a sorompókon túl, hogy némi szabad levegőt is élvezzen a kiskocsmák harmonikaszava mellett, így szólt fiákeresének, mielőtt az dalolni kezdett volna:

– Nincs valami bizalmas ismerősöd a rendőrkapitányságon?

– Már hogyan volna, sokat megbírságoltak engem azelőtt, amikor még nem csak hercegeket hordoztam – felelt a fiákeres.

– Miért büntettek meg? – kérdezte a királyfi.

A hallgatag kocsis darab ideig gondolkodott: vajon miért is büntették meg?

– Éneklésért meg verekedésért – mondta habozva.

– Le is csuktak talán?

Bratfisch kihúzta magát:

– Engem, a Pepi Niemayer fiákeresét? No, adott volna is a dáma annak a rendőrnek, aki hozzám nyúlni mert volna! A királyfi nevetett, általában csak akkor nevetett, ha Bratfischsal beszélgetett.

Az aranyóra a kerti kocsmá piros terítékes abroszára téve ott ketyegett a királyfi előtt, és az óra ketyegése ezt a tanácsot adta a királyfinak:

– Eredj el ezzel az órával a bizalmas emberedhez a rendőrségre. Mondd meg neki, hogy ez az óra jogos tulajdona annak a fogolynak, én magam ajándékoztam neki. Eresszék szabadon a szerencsétlen fickót. Közben vedd szemügyre, hogy miféle ember az, aki ártatlanul szenvedett értem.

– Parancsára, fenség! – felelt a fiákeres, és már közelebb intette a sramlimuzsikusokat, mert azt a szót akarta a királyfinak bemutatni, amelyet legutóbb Grinzingben tanult egy népünnepélyen.

*

A királyfi talán már el is felejtette ezt a történetet, de annál inkább emlékezett rá Bratfisch, mert egy fiákeresnek mindig nagy dolog az életében, ha a főkapitányságon kell megfordulni.

Egy ízben, amikor ismét elhagyták a bécsi sorompókat, amelyeken túl már szabad volt Bratfischnak visszafordulni, hogy előkelő utasával beszélgessen, így kezdte szavait a fiákeres:

– Egyetlenegyszer sem panaszkodott a fogságban. Nem dörömbözött az ajtón, nem óbégatta, hogy igaza van. Nem akarta magát felakasztani. Egyszóval semmi patáliát nem csapott.

– Kicsoda? – kérdezte az elgondolkozott trónörökös.

– Hát az óratolvaj – felelt Bratfisch. – Sőt azt mondta, amit eleven embertől még nem hallottam, hogy nagyon meg van elégedve a bécsi rendőrség kvártélyával.

A királyfi nem válaszolt, gondolataiba volt elmélyedve.

Ámde estefelé, amikor sétakocsikázásából visszatérve, megint csak, mint majdnem mindennap, amelyet Bécsben töltött, befordult kocsijával abba a keskeny belvárosi utcába, ahol olyan hűvös volt, mint valami templomban, azt a bizonyos kutyás embert ott látja ólálkodni ama régi ház előtt, amelyben ama soha el nem felejthető kisasszony lakik.

– Talán már megint kiugrott az ablakon a Piki? – kiáltott fel a királyfi, amikor kocsijából kiszállott.

Az önkéntes kutyaidomító csaknem térdre vetette magát a trónörökös előtt:

– Pikit, azt hiszem, örökre leszoktattam arról, hogy az ablakból a járókelők nyakába ugorják. Nagyobb baj van, fenség.

Ez az ember azt hiszi, hogy minden találkozásunkkor aranyórát kap emlékébe! – gondolta magában a királyfi, de egy darabig állva maradt ama barátságos ház kapuja előtt, amely házból már életvidáman hívogatták a lámpák.

És a kopott öltözetű fiatalember elővette a zsebéből a monogramos aranyórát:

– Vegye vissza, fenség, mert bár gyanúsán nézegetnek rám az óra miatt egész Bécs városában, de most már letartóztatni sem akarnak. Az órára pedig nem találok vevőt. A legelszántabb orgazda is félti a bőrét.

No nézd – gondolta magában a királyfi –, én meg azt hiszem, hogy legalábbis a Pikit akarja ellopni ez az ember!

Tetőtől talpig végigmérte a vele egykorú fiatalembert... ki tudja azt, hogy egy pillanat alatt mely külsőségünk szokott megtetszeni a hatalmas nagyuraknak? Ki tudná az ő kiismerhetetlen szeszélyüket, hajlandóságukat vagy jó gondolatukat? Annyi bizonyos, hogy Rodolphe de Bécs ezen az estén úgynevezett „jó találkozást” csinált, mert a királyfi rövid vizsgálódás után így szólott a háta mögött álló Bratfischhoz:

– Vegye pártfogásába ezt az embert, aztán majd meglátjuk, hogy mit csinálunk vele.

Így szólt a királyfi, és szívdobogva besietett abba a házba, ahol úgy várták őt éjjel-nappal... Ma pedig még nagyobb oka volt sietni. Megjött Pestről, Jókai Mórtól az írói honorárium, amelyet munkájáért kapott. Száz pengő forint volt az. Vagyon... Hej, lesz ma nagy öröm özvegy báró Vecseráné szalonjában. Az első pénz, amelyet a királyfi a két keze munkájával keresett. Talán egy élet fordulópontját jelenti... Ne háborgassuk ezen az estén az ódivatú szalon langyos hangulatát. Boldog illúzióval, optimizmussal van itt tele mindenki ez estén, amely illúziók lehet, hogy holnapra semmivé válnak.

Kövessük inkább Rudolf von Bécs urat, amikor Bratfisch, a fiákeres szokásos mozdulataival hátranyúlva: kinyitja előtte a hintó ajtaját. Piros a hintó kereke, piros, mint a jó álom; a hintó belseje pedig lágyabb bármely nyoszolyánál is. Bécs Rezső egy pillanattal azt sem tudja, hogy miféle vánkos az, amelyen ül. Felhóvánkos, amelyen a boldog halandók a mennyország felé szállnak. Francia parfüm, havannaillat fűszere a kocsi belsejében. A hintó robog az ódon Bécs kacskaringós utcáin – mert Bratfisch így szeretett hajtani vendégeivel. A gázlángok sietve elmaradnak, mintha ők maguk sem merésznének hinni abban a csodában, amely ma este egy magyar fiatalemberrel történt. Térségen szalad át a hintó: a tér közepén rendőr ércsisakja merevedik, de szeme bepillant a hintó magas ablakán, és szinte megmerevedik a tisztelettől; Bécs Rezső már csak félig-meddig látja a sisakhoz emelkedő jobb kezét...

Egy másik helyen kocsitorlódáson kell átvágni Bratfischnek, ugyanezért lassít hajtásában. Nők, tündöklő, fehér arcú, estélyi ruhás nők libegnek el a kocsi mellett, akik káprázó szemmel, felragyogva, magukat kínáló mosollyal néznek be a mindenki által ismert fiáker ablakán. Egyik nő elhallgat ámulatában a kimondott szó közepén, a másik szinte felvisít örömeiben:

– A trónörökös! – kiáltja mámorosan.

Bécs Rezső csaknem kinyújtja a gyönyörű nők után a két karját, hogy csókot kapjon tőlük a királyfi nevében, de Bratfisch már jelt ad híres lovainak, és azok megint trappolni kezdenek. A látománynak vége – a tündöklő nők az emlékezésbe merülnek.

Szinte a torkában ver a szíve Bécs Rezsőnek, ilyent még nagyapja sem álmodott. Megint szalutáló rendőr, megint ijedten kitérő kocsi az álkirályfi előtt... Meg kell ettől bolondulni Bécsnek, aki tegnap még a rendőrség fogházában ült.

A tündéri álomból Bratfisch tenor hangja téríti magához:

– Tessék kiszállni.

Egy városvégi kiskocsmá előtt állanak.

– Itt majd megvacsorázunk. És aztán elalhat nálam a szénapadláson.

HARMADIK FEJEZET • Az álkirályfi hivatalhoz jut

Bratfisch, miután egész életében mindig ugyanabban a külvárosi kocsmában, közel az istállójához, mindig marhapörköltet vacsorázott, most is efelől tett rendelkezést a Mizelnél, miközben bemutatta Bécs urat:

– A barátom.

A tiszteletre méltó asszonyosság erre kezet fogott Bratfisch barátjával, és minden különösebb rendelkezés nélkül dupla porciót hozott a megszokott eledelből. Bratfisch elővette a penecilusát a mellényzsebéből, Bécs Rezső a tányérra szedett magának falatokat. A kocsis a tálból evett, mégpedig a csontosabb húsdarabokat válogatva ki, amelyeket egy ideig rágicsálni, szopogatni lehet. A pörkölt levét ropogós császárszemlyével mártogatta, és falatozás közben így szólott:

– Ha valamikor bajba keveredne, csak jöjjön ide a Mizelhez, az majd eresz alá állítja.

Talpas, metszett poharakban piros bort hoztak. Bratfisch felemelte a poharát, és intett azoknak a kürtőkalapos bécsi fiákereseknek, akik a kiskocsmá asztalainál helyet foglaltak. A kürtőkalaposok mind tisztelettel fogadták Bratfisch köszöntését, s távolból ugyancsak felemelték poharaikat.

– Maga megszthatná velem az én felelősségemet – mondta a fiákeres, amikor egyetlen korttyal fölhajtotta a borát. – Nekem így is sok az a három fehérnép, akire állandóan vigyáznom kell a gazdám megbízásából. Jelenleg van egy énekesnőnk, van egy költőnk, és van egy kis bárónőnk. Ki tudja, mikor jut eszébe a gazdámnak egy negyedik fehérnépet is szerezni? Száz bolhára könnyebb vigyázni, mint egy asszonyra. Szükséges, hogy valaki a segítségemre legyen a fehérnépek felvigyázásánál. Maga éppen jókor jött.

Végre-valahára egyszer jókor jöttem – gondolta magában Bécs Rezső. De hangosan nem mert nyilatkozni, annál figyelmesebben hallgatott Bratfisch szavaira.

Az pedig fogvájót vágván szájába, düllelt, emésztési tekintettel nézett maga elé:

– Nem panaszkodom a lovaimra. Azok bírják a munkát, habár a simli a minap már felvágott – igaz, hogy megfordítottam az ostoronyelet: egy Bratfisch lova ne rúgjon fel. De magam kezdek már kifáradni abban, hogy mindennap kikérdezem a fehérnépeket, a szobalányokat, a szakácsnőket, házmestereket arról, hogy mit is csinálnak az asszonyok olyan napokon, amikor a gazdám nem látogatja őket. Különösen a színésznővel van baj. Az mindig azt mondja otthon, hogy próbára megy. Az ördög tudná ezeket a próbákat ellenőrizni. Hát majd elviszem holnap a színésznőhöz bemutatkozás végett.

Így szólt Bratfisch, mint józan életű emberhez illik, megkocogtatva késével a pohár oldalát fizetés szempontjából. Távozásnál az összes fiákeres urak köszöntek.

*

A Színésznő egy kedves villában lakott, és a házmesteréről a környéken azt beszéltek, hogy katonahóhér volt a boszniai okkupációban. A szakácsnéja valamikor markotányosné volt a Deutschmeister-ezrednél, a szobalánya pedig elszegényedett nemesi kisasszony, aki nem akarván a tisztesség útjáról letérni, inkább szolgálatot vállalt. Mégis az volt a gyanúja Bratfischnek, hogy ez a színésznő csalja meg leginkább felséges gazdáját.

– Itt van egy új inas! – monda zordonan a kocsis, amikor Bécs Rezsőt előállította.

A Színésznő tetőtől talpig végigmérte a jövevényt:

– Mint inas? Sokkal intelligensebbnek látszik ahhoz... Titkárom lesz, a mosónő lánya már két hónapja azzal henceg a színháznál, hogy titkára van. Szakállt kell növesztenie, és jó ruhában járnia.

– Bánom is én – felelt Bratfisch, és elhajtott.

Milyen volt Rodolphe de Bécs új úrnője? Olyanforma volt, mintha mindig abban a percben szállott volna ki a langyos fürdőből, miközben arcát úgy leszappanozta, hogy azon még a gyermekkori szeplők is meglátszottak. Olyan színű haja volt, mint a hegedűhúrnak, amely a sok játékban megfakult. Szemtelen volt, mint a cigarettafüst, amelyet valakinek az orra alá fújnak. A pályatársnői a háta mögött Gebének nevezték, de erre nem sokat kell adni, mert minden színésznőnek van egy olyan neve, amelyet talán soha életében se mondhatnak a szeme közé anélkül, hogy valakinek az arcán körömnnyomok ne maradnának.

És szubrett volt egy bécsi külvárosi színháznál. Bécs Rezső, aki nyomban kiábrándult úrnőjéből, amikor az már az első napon is ama takarékoságból viselt, otthoni alsószoknyájában mutatkozott előtte, amelyet tán még házmesterlány korában hordott: nem felejtette el Bratfisch utasítását, és mindig a legnagyobb tisztelettel közeledett úrnőjéhez. Napközben talán százszor is kezet csókolt neki, ami látszólag tetszett a színésznőnek.

– Olvasson fel valamit az újságból! – rendelkezett a színésznő.

Bécs Rezső okos ember létére természetesen a Színház és művészet rovatnál nyitotta ki a bécsi újságot, és érces hangon felolvasott mindent, ami ebben a részben előfordult. A Színésznő nagyokat ásított, mert aznap nem fordult elő a neve a műsorban... Éles hangon kiáltotta:

– Ismerem azt a piszkos körmű szerkesztőt, a Frivalszkyt, csak azokat írja ki az újságjába, akik sört fizetnek neki a kocsmában. Legközelebb majd megkérem a Princet, hogy egy hordó sört küldjön a hírlapírónak. Azt csinálja utánam a mosónő lánya.

Bécs Rezső már régen járt színházban, azért el sem tudta képzelni, hogy ki az, akit a Színésznő a mosónő lányának nevez, de természetes eszénél fogva annyit megállapított magában, hogy a mosónő lánya a konkurensét jelenti. Talán egy másik szubrett...

Estefelé így szólott új úrnője Bécs Rezsőhöz:

– Habár itthon titkáromnak is nevezem, estefelé magának kell elcipelnie a ruháskosarat utánam a színházhoz, mert a legtöbb szubrett már férfiakkal viteti maga után a ruháskosarat. A szobalány teljesen kiment a divatból.

Bécs meghajolt, és segített a Színésznő ruhája csomagolásánál. És ekkor kénytelen volt észrevenni, hogy azok a tarlatán szoknyácskák, fehér blúzok és az alsószoknyák, valamint a fehér harisnyák és a kivágott cipők nem is olyan kifogástalanok, amint az elgondolható volna.

– Gyakrabban kellene mosatni, kegyelmes úrnőm – mormogá mély tisztelettel, amikor a fehér harisnyákat összehajtogatta, amelyeken már javában meglátszott a lakkcipő fekete nyoma.

– A sok mosás árt a ruhának. Különben is a nézőtérről nem látszik – felelte a szubrett. – Ellenben a hajsütő vasat ne felejtse itthon. Nem merek semmit sem a színháznál hagyni, mert a mosónő lánya mindent ellop. Olyan, mint a szarka, egy hajtű nem maradhat meg békében tőle.

Rudolf von Bécs gyűlölni kezdte a mosónő lányát.

– Majd én megverem – ajánlkozott.

– A veréshez még nincs elég a rovásán – feleli a színész.

Már éppen indulóban voltak, amikor a színész észrevette, hogy az esti öltözékből a csipkés bugyogót elfelejtették.

– Kettőt kell vinnem magammal, mert tánc közben rendszerint kiszakad az egyik – mondá elmerengve a szubrett. – A minap is a karnagy figyelmeztetett, hogy a bugyogómon hasítás van.

Mikor a színházba mentek, és Bécs Rezső elfoglalta helyét a ruháskosárral a Színész hata mögött, az hirtelen hátrafordult, és szokatlanul csillogó, meleg hangon, szinte nekihevülve így szólott „titkárjához”:

– Tudja, hogy mit fogok mondani a színháznál? Azt fogom mondani, hogy maga a Kronprinz hozta utánam a ruháskosarat. Maga úgylát hasonlít némileg Rudolfhoz... Tehát tűnjön el álruhájában, királyfi úr, nyomban, amint a kosarat letette öltözőmben. Előadás után majd küldje értem a szobalányt.

Bécs Rezső bólintott, és bizonyos gavalléros mozdulattal vitte a vállán a ruháskosarat, amíg a Színész könnyed zergeléptekkel haladt előre a bécsi utcákon, és oly édesdeden mosolygott, hogy a járókelők szinte meghökkentek. Ez a mosoly azt jelentette, hogy mindenki észrevegye azt a férfit, aki mögötte daliás léptekkel cipeli a ruháskosarat.

A Színész a részeges komikust választotta ki arra a célra, akivel titkát közölje. Ez a komikus abból élt, hogy kövérebb volt minden bécsi polgárnál, és úgy táncolt, mint egy fiatal fiákeres. Mindig sört ivott, mint mondá: azért, mert reménytelenül szerelmes a Színészbe. A színház környékén mindenki tudta ezt, és senki sem csodálkozott, amikor a kövér öregember a városnegyed kocsmáiban bizonyos sörmennyiség elfogyasztása után sírni kezdett, és a mamáját emlegette. A színházban pedig olyan féltékenységi jeleneteket rögtönzött, hogy az igazgató régen elbocsátotta volna, ha éppen a fiákeresek nem tapsolnak mellette, mert táncukat tudta utánozni. Ennek az eszeveszett embernek mondta el a színháznál először a színész, hogy a trónörökösnek ma este olyan szeszélye volt, hogy álruhába öltözve végigcipelte Bécs utcáin mögötte a ruháskosarat.

– A Kronprinctől minden kitelik – ordított fel féltékenységében a burleszk, és már maszkírozott arccal rohant, rohant el a legközelebbi kocsmába, hogy előadás előtt néhány söröskrigli elfogyasztásával könnyítsen háborgó indulatán. Úgylát a részeges Froscht, a börtönőrt játszotta az estén a Denevérben, és a harmadik felvonásig ráért.

És amíg a Denevér harmadik felvonásához csengetett a sűgő, addig (mint mondani szokták) „egész Bécs városa” tudta, hogy a császárné elsőszülött fia milyen különös kalandot követett el megint... Vitték a hírt a színészek, a színházlátogató polgárok, a fiákeresek... Alig volt ezen az estén söröspohár ütögetése a birodalom székvárosában, ahol nem Rudolf trónörökös különös csínytevéséről beszéltek volna.

Éjfélkor, mikor az öreg Kinsky gróf, aki a főváros összes pletykáit első kézből kapta, megérkezett a Jockey Clubba, hogy valamelyik kanapén kipróbálja, tudna-e már aludni, hogyha álmos volna, a megszokott dívány helyett az álmos társalgóterem felé tartott, ahol az urak a szokásos unalommal bámulták a mennyezet mindennap nézett és sohasem látott festményét. Kinsky végigment a társalgón, és ahhoz a fotelhoz tartott, amelyben Auersperg herceg jobban tudott unatkozni, mint Angliának legéletuntabb lordja. Kinsky néhány szót suttogott a herceg fülébe, mire annak évek óta megkövült arca hirtelen megmozdult, félig leereszkedett szempilláit tágra nyitotta, ecetvirág-pirosságú pofazacskója mozogni kezdett, amely igen nagy felindulást jelentett a hercegnél. Még a semmiségbe nyújtott lábszárait is visszavonta darab időre:

– Kitől hallottad? – kérdezte, elfelejtve megadni Kinskynek a szokásos grófi titulust.

És néhány perc múltával mindazok az arcok, amelyek a Jockey Club sírboltcsendű társalgójában olyanformán mutatkoztak idáig, mintha már olajfestmény mozdulatlanságára volnának ítélve jóval előbb, mint klubtagságuk bizonyos jubileumát megünnepelték volna: egyenként éledezni kezdtek. Vörös szakállát kezdte simogatni az a magyar gróf, aki külsejében mindenáron a velszi herceget akarta utánozni, ugyancsak a császárszakálla kezdett el libegni a heves lélegzetvételtől ama olasz származású őrgrófnak, aki miután megkopaszodott, Ferenc József arcképével ékesített ezüstforintost nyújtott át reggelenként borbélyának, hogy őt ama pénzdarab figurája után maszkírozza... Mikor a nagyurak és kapusok ébrednek: rendszerint a szakállukra gondolnak. (Csak a szegény éhenkórász álmodik a hercegnők és szobalányok hónaljával, e nők tulajdonosai maguk sohasem törődnek vele.) Megigazították fehér kesztyűjük gombját azok az urak is, akik Festetich Taszilló herceg példájára a szobában sem vonták le a kesztyűt. Megdermedtek a télen-nyáron viselt búzavirágok, fehér szegfűk vagy sápadt kaméliák a frakkok gomblyukában. Az ingplasztronok ropogni kezdtek, mintha tetszhalottak mozdulnának meg, akikre az inget oldalt meghasítva húzták fel. A kialvóban lévő, vastag szivarokból új füstök kezdtek terjengeni. Egy elhízott, köpcös, alsó-ausztriai gróf, akit testi terjedelme miatt senki sem tudott már utánozni, mint Milánt, az exkirályt, felkiáltott:

– Kolosszálisan ügyes a kis bestia, ha erre a kalandra valóban rá tudta venni a kövér princet!

Egy idős zászlós úr, aki igen büszke volt arra, hogy az ő őrizetére vannak bízva Krajna és Karinthia tartományok kulcsai, a megrökönyödéstől hebegett:

– Képzelem: a Burgban...

Többet nem tudott mondani, mert ijedtében nyomban hazament.

*

Másnap már elkészítette a Színésznő azt a vadászos szabású ruházatot is, amelyet Rudolf trónörökös viselni szokott, ha civilben mutatkozott Bécs utcáin.

– Ezentúl ebben a ruhában kell járnia itt, a ház körül, titkár úr, de sohasem szabad közel mennie a kerítéshez.

– Hogy messziről a trónörökösnek látszhasam – felelte Bécs Rezső, akinek volt elég magához való esze.

A Színésznő tapsolt örömeiben:

– Csakhogy megérti végre... Azt akarom, hogy a bécsiek azt higgyék, hogy a Kronprinc olyankor is itt van, amikor nincs itt.

Dél felé a villa kapuja előtt egymás után álldogáltak meg a különböző fogatok, csengettek livrés, tekintélyes inasok, lábukat törölgették különböző komornyikok, akik gazdáik üdvözlő névkártyáját hozták a Színésznőnek. Természetesen a lengyel mágnások előzték meg most is a többieket, mert ezeknek a lengyel uraknak mindig van valamely keresnivalójuk az Udvarnál. És a Színésznő nem megvetendő pártfogónak látszik.

Sőt megjelent nemsokára maga Frivalszky is, a nagy tekintélyű hírlapíró, aki a legnagyobb cilindert viselte Bécsben. Ám a hírlapíró, akit a színésznők nemcsak öltözőjükben, de fürdőkádjukban is fogadni szoktak, nagy megrökönyödéssel hallotta a nagyon komoly házmesternőtől, hogy a Színésznő lakására egyáltalán nem szabad beengedni a szerkesztő urat.

Frivalszkynek nagyon megnyúlt az orra.

Úgy látszik, mégiscsak igaz, amit a pletyka mond! – mondogatta magában.

Az ilyen hírlapírói látogatás visszautasítása rendszerint nagyobb reklám szokott lenni minden egyébnél. Frivalszky sokkal pompásabban írta meg, mintha magától a Színésznőtől

hallotta volna, hogyan vitte fogadásból utána a ruháskosarat az a bizonyos úriember, akit a monarchiában a második gavallérnak mondanak. A fogadást megnyerte a velszi herceg – mert amaz igen előkelő úriembert valóban senki sem ismerte fel álruhájában és a ruháskosárral a vállán Bécs utcáin. Csak a színháznál vélte őt felfedezni a kövér komikus, de akkorára már az úriember letette a kosarat a Színész nő öltözőjébe, és gyorsan eltávozott.

Ugyanekkor egy másik bécsi újság, amely a főtisztelendő papság szolgálatában állott, felhívta a rendőrség figyelmét, hogy már régen nem utasítottak ki senkit Bécs városából, ugyanezért nagyon elvakmerősködtek a kétes hírű nőszemélyek a városban.

A házmester, aki az újságokat hozta, csodálkozva látta, hogyan veti magát sírva a szőnyegre a Színész nő. A boldogságtól, az örömtől szinte ideggörcsöket kapott. Egész testében reszketett, mintha a brünni kis lutrin ternót nyert volna.

– Titkár, titkár! – kiabálta.

És amikor Bécs Rezső a kertből előkerült ama orgonabokor mögül, ahol a parancs szerint üldögélt, a Színész nő a férfi nyakába vetette magát:

– A tied vagyok! – zokogta a Színész nő. – Te okoztad eddig a legnagyobb örömet az életben. Ha a bárónő lánya ma este se iszik marólúgot, akkor sohasem.

– Nyugalom, kegyelmes úrnóm, a bécsi nép már kezd összegyülekezni a kert vasrácsa előtt, és mind többen tekingetnek be a kertbe.

A Színész nő felcsapta az ablakot:

– Imádom az isteni népet! – kiáltotta mámorosan. – Nem nyugszom addig, amíg valamely rendjelet ki nem eszközölök a számodra, titkárom.

A titkár pedig visszament az orgonabokrok mögé, hogy onnan félig-meddig láthassák őt azok, akik benne a trónörököszt vélték felismerni. Cilinderes urak emelték meg egyszerre a kalapjukat az álkirályfi felé. Asszonyosságok lengették felé zsebkendőjüket. Fiatal lányok nevetgéltek össze, és olyan suttogó hangon beszéltek egymás között, mintha összeesküvést forralnának.

A titkár ült mozdulatlanul az orgonabokor mögött, mint valami viaszbaba egy ruhakereskedés kirakatában.

Mikor besötétedett, megérkezett kocsijával Bratfisch, és még zordonabb volt, mint egyébkor. Magával vitte Bécs Rezsőt ama kocsmába, ahol már megfordultunk vele. A menü ugyancsak marhapörkölt volt, de Bratfisch alig talált kedvére való falatokat. Végre így dörmögött:

– Elhibáztuk a dolgot, magunkra haragítottuk a Költőnőt. Délután először vitriollal akart leönteni, másodszor a csirkeölő kését kereste, harmadszor megátkozta az öreg szüleimet is, akik pedig nem vétettek neki semmit. Darab időre a Költőnő szolgálatára kell állnia, ha azt akarjuk, hogy a kecske is jóllakjon, és a káposzta is megmaradjon.

NEGYEDIK FEJEZET • Mit kell tudni egy törvénytelen gyermeknek?

A Költőnő egy lovag felesége volt, amíg a lovag egy kocsiversenyen ki nem törte a nyakát.

Kitartóan harmincesztendőss asszony volt, mert az egykori királyfi bizonyos tisztelettel adózott az érettebb úrnőknek is. Vannak ilyen szeszélyeik a királyfiaknak, valamint más fiatalembereknek is. S eme próbált hölgyek lovagjai azzal védekeznek a baráti intelmek

elől, hogy éppen tapasztalataik és életbölcsségeik kedvéért ragaszkodnak a meglett hölgyek barátságához. Sokkal kényelmesebb tanulni egy nőtől, mint azt tanítani.

Nos hát, a Költőnő valóban nem szorul rá valaha, hogy bárkitől leckét fogadjon el a birodalomban. Azonkívül, hogy ismerte a monarchia minden tájszólását – így az Eger-vidéki magyar palócokét is –, egyúttal minden babonát és házi orvosságot is ösmert, amelyet a két országban különböző betegségek ellen használnak.

Bécs Rezsőnek nagyot dobbant a szíve, amikor Bratfisch fiákere megállott vele ama ódon kastély előtt, amelyben Bécs környékén a Költőnő éppen a királyfi kegyelméből lakott. Az udvartanács vezetői ebbe a régi vadászkastélyba rendszerint azokat az öreg főhercegnőket vagy főhercegeket ültették, akiknek szabadon való járás-keleése már nem nagyon növelné a bécsi udvar tekintélyét.

Az egyemeletes ház salétromos fala egy bástya mellé volt építve, amelyben bizonyára kísértet lakik, míg a zöld zsalugáterek rekeszei közül a Költőnő nézett vizsgálódó szemmel a kert kavicsos útjain közelgő fiatalember felé, akit a kürtőkalapos Bratfisch bólingatott a bagolyvár felé.

A Költőnő nem sokat törődött a fiatalemberrel, ellenben annál inkább megrohanta a fiákerest, mielőtt az még jó reggelt kívánhatott volna:

– Maga gazember! Merre hurcolja a Kronprincet, hogy én már alig jutok az eszébe?

Bratfisch tapasztalt férfiú létére csak annyit felelt az asszonyoság támadására:

– Itt van az a bizonyos fiatalember, akiről már beszéltem a méltóságos asszonynak.

Füle mellé simított, „zekszer”-frizurájához emelte a kezét és elhajtott.

Mindezek után pedig ne gondolja senki, hogy a Költőnő valamely ijesztő jelenség volt. Ellenkezőleg: még mindig alkalmas volt arra a célra, hogy érte egy regényes fiatalember meghaljon. Cigányos, titokzatos tekintete talán már születésekor kacérnak jött a világra. Mint a bécsiek mondták: mellénygomboltató pillantása volt, amelytől zavarba jönnek a legflegmatikusabb férfiak is. Sápadt arca olyan szenvedélyeket árult el, amely szenvedélyekről még azoknak sem lehet kellő fogalmuk, akik a szerelem művészetével tisztában vannak. A felső ajkát nyilván beretválta, mert az fehérebb volt, mint egyéb testrésze. Kondor haja a vadvirágokat juttatta a férfi eszébe. Bizonyára a nyelvét is a szájába dugta annak a férfiúnak csók közben, akit szeretett. Keskeny válla, domború melle, igen karcsú dereka kinyílt rózsa alakjában folytatódott lefelé, míg lábszárai ismét oly finomak voltak, mint a virágszálak. A papucsából pezsgőt lehetne inni, és két csodálatosan fehér kezéért (amelyen néhány briliánskövecske káprázott) életfogytiglan börtönben lehetne ülni. Nem tudták azt a fiatal nők, hogy egy ilyen gyakorlott női kéz mennyi mindent ki tud fejezni egyetlen fogással!

Bratfisch elhajtása után nyájásabb lett a Költőnő. Éjilepke-szempillái alól végigmustrálta Bécs Rezsőt, és mindjárt oly őszinteséggel szólott hozzá, mint az ezeregyéjszakai mesékben szoktak a nők:

– Nekem volt egy törvénytelen fiam, aki fiatal korában meghalt Davosban. Ezt a fiút sohasem tudom elfelejteni. Ha jól viseli magát, felfogadom törvénytelen fiammá.

Bécs Rezső, bár meglehetősen érzéketlen ember volt a női csalfaságok iránt, ettől az ajánlattól mégiscsak meglepődött egy kissé.

– És mi a teendője a méltóságos asszony törvénytelen fiának?

A lovagné a magas hátú kanapé sarkába vetette magát, mint abban az időben ez divat volt, és inkább a törökös papucs szoknyabodrok alól kivillanó orrához beszélt, mint a fiatalemberhez, aki előtte állott:

– Én úgy képzem, hogy a törvénytelen fiam volna a leghűségesebb szolgám. Van itt ugyan vadász, de az egy otromba, meztelen térdű tiroli, akivel nem tudok egyébről beszélni, mint a rókák mérgezéséről. Előre is figyelmeztetem, hogy itt nálam egészen más szokások uralkodnak, mint abban a házban, ahonnan maga idejött. Tudom annak a háznak az összes szokásait, mert a szakácsnékat rendszerint én fogadom fel, ha azok már nem bírják ama házmesterlány viselkedését.

(Ilyenformán megtudta Bécs Rezső, hogy tegnap még egy házmesterkisasszonynál szolgált.)

– Nálunk egészen más tónus uralkodik, mert én a nap legnagyobb részében íróasztalomnál ülök, és naplót írom. (Remélem, hogy ebben a naplóban magáról csak jót és dicséretet jegyezhetek fel.) A Kronprinc követeli, hogy naplót írjak, mert hallatlanul féltékeny, tudni akar minden gondolatomról. Nos, tehát úgy viselkedjék, hogy a Kronprinc, amikor látogatása alkalmával végigolvassa naplót, magáról csak kedvező dolgokat tudhasson meg.

Bécs Rezső bevallotta, hogy még sohasem került abba a helyzetbe, hogy cselekedeteiről bármely női naplóban megemlékeztek volna.

– Mert még sohase fordult meg előkelő háznál – felelt a Költő. – A mi istenfő plébánosunk a gyónáson kívül azt is elvárja, hogy naplónkat bemutassuk neki. A teljes feloldozáshoz elsősorban őszinteség kell.

Bécs Rezső egy pillanatig elgondolkozott magában, hogy milyen fatális helyzetbe keveredett. Kezdte úgy érezni magát, mint abban az időben, amikor a rendőrség előtt állott, és minden szavát jegyzőkönyvbe foglalták.

– Egyik legfontosabb tennivalója – folytatta a méltóságteljes úrhölgy –, hogy verseimet elvigye a szerkesztő urakhoz. Idáig a vadász volt megbízva ezekkel a dolgokkal, de ügyetlen fráternek bizonyult; a szerkesztő urak gyakran azt a választ küldték, hogy verseim elvesztek.

– Nem fognak elveszni, mert akkor az ablakon dobálom ki a szerkesztő urakat – felelt nagy magabíztában Bécs Rezső. – Én magyar nemesember vagyok.

– Ha K betűvel kezdődne a neve, jobban tudnék az energiájában bízni.

– Szólítson a méltóságos asszony K betűvel, én azt is szívesen veszem.

– Tehát kedves Kuss, csak azt akarom mondani, hogy különösen egy Sasvári nevű bécsi lapszerkesztőre ügyeljen, ez rendszerint meg szokott szökni a vadászom elől. Én most lefekszem, mert reggel nyolc óra van.

Barátunk, Bécs Rezső csak akkor eszmélt rá, hogy bár ő reggeli világosságánál lépett be a házba, a szalonban, ahol karos gyertyatartók égtek: a leeresztett függönyök mögött esti sötétség volt. A lovagné Bécs Rezső ámuló tekintetére ásítva felelt:

– Majd megtudja maga is, hogy miért nem lehet nálunk éjszaka aludni. Hemzsegnek a kísértetek ebben a házban.

Bécs Rezsőnek sohasem volt ellenvetése az alvás miatt. Aludt ő nappal is.

*

A lovagné felébredése után kirakta vetőkártyáit, és ezekből a kártyákból állapította meg, hogy milyen hangnemben beszéljen a komornájával, szakácsnéjával és egyéb hozzátartozóival. Bécs Rezsőnek az első nap szerencséje volt, a kártyabeli Halál az ellenségnek mutatkozott. – Mikor aztán a szűrőben maradt tealevelek a megfelelő jótékony figurát mutatták a tea kiöntése után, valamint a kifésült hajszálak is piros, élettelen lángot fogtak a gyertyánál – Bécsnek meg volt állapítva a renoméja a cselédség

előtt. Ennek az embernek a házba való érkezése szerencsét jelentett: a szobalány egyetlen pofont sem kapott az öltözködésnél.

Az előkelő hölgynek az volt a szokása, hogy reggel mindig leírta az álmát. Most, mielőtt az írásba belefogott volna, maga elé hívatta törvénytelen fiát:

– Amennyiben mindenben meg akar felelni kötelességének, valamelyest érteni kell az álmofejtéshez is.

– Falun hallottam ilyesmit.

– Nekem mindegy, hogy falu vagy város, az álmok mindenütt ugyanazt jelentik. Mondja meg nekem, hogy mit jelent az: lovat látni, amely a sárban megakad, de kiugrik?

– Amely embernek gondja van: elveti magától – felelt Bécs Rezső, amint gyermekkorában a Tisza menti faluban hallotta.

– És mit jelent szarvasbogarat látni?

– Megváltozást jelent.

– És mi a jelentősége az álombéli vakarózásnak?

– Igen jó – felelt Bécs Rezső.

A lovagné bólintott, és a sárga fényű gyertyák világosságánál, vaníliaszínű papirosra, lila tintával írni kezdte álmait.

Az óramutató tíz felé ballagott, amikor a méltóságos asszony kiszólt szobájából:

– Ki csengetett a kapun vagy a falban?

– Tudtommal senki – felelt Bécs Rezső, aki úgy ült az előszobában, mint a borotválkozó készülő férfiak.

Egy félóra múltával megint jelentkezett a lovagné, miközben a tollszárat a füle mögé tette:

– Ki járt a szobámban? Ki itta ki a vizemet?

– Teremtett lélek erre nem járt.

Fertályóra múlva csengetett a lovagné, mire Bécs Rezső belépett. Az asszonyság remegett egész testében. Megragadta Bécs Rezső kezét:

– Kedves fiam, óvatosan kémlelje körül a ház környékét, mert úgy érzem, hogy két idegen férfi leskelődik rám a zsalugáter mögül. Azt hiszem, az innen háromszáz lépésnyire eső kertészetből lopták a lajtorját, amelyet a ház fala mellé támasztottak, hogy az emeleti ablakon át beszélhessenek.

Bécs Rezső szolgálatkészen felemelkedett.

– Valami dorongot sem visz magával? – kérdezte az asszonyság.

– Minek? – felelte Bécs Rezső, és körüljárta a házat.

Mély csend volt a kertben, a rózsafák nem folytatták azt az életmódot, amelyet úrnőjük. Ők aludtak, amikor a csillagok feljöttek az égboltozatra.

De az ablaknál valóban észrevett egy falhoz támasztott lajtorját, amely éppen a lovagné ablaka alatt volt elhelyezve. És a lajtorjáról éppen akkor szállott le Rudolf, a birodalom trónörököse... A királyfi felismerte pártfogoltját, ezért így szólt hozzá:

– Menjen, jelentse az úrnőnek, hogy itt vagyok, nyissa ki az ablakot, nem akarok az egész cselédség szeme láttára megérkezni.

Bécs Rezső eleget tett a megbízatásnak.

A méltóságos asszony csaknem elájult az izgalomtól. Szívére szorította mind a két kezét, és mozdulni sem tudott.

– Nyissa ki az ablakot – rebegte Bécs Rezső felé.

A felszólított halkán, zajtalanul kitarta a zsalugátereket a harmatban fürdő kert falán, amire néhány pillanat leforgása alatt a királyfi az ablakon át a szobába lépett.

A méltóságos asszony erre már annyira magához tért, hogy a törvénytelen gyermeknek megmagyarázhatta, hogy mi a teendője.

A törvénytelen gyermek ezt félig-meddig magától is tudta. A kert rácsos kapuja előtt megtalálta Bratfisch, melléje ült a bakra, és darab időre elhajtottak a legközelebb eső vendéglőbe. Bratfisch útközben így szólott a szürke lovához:

– Ez a szarvasgombával töltött madárpecsenye úgysem engedi el a gazdánkat éjfélig. Felolvassa neki a verseket.

ÖTÖDIK FEJEZET • Az álkirályfi Pesten találja meg a vidám életet

Bécs Rezső megszokta, hogy Bratfischtól mindig valami hasznos dolgot tanuljon.

Így abban a kertés, vidékies kocsmában is, amíg részben arra váraкоztak, hogy a királyfi látogatását befejezze a Költőnőnél, részint pedig arra kellett az időt szentelni, hogy a marhahús Bratfisch gusztusa szerint megpörköljék, a fiákeres így szólott kedvencéhez:

– Tudja, Bécs: nem egészen magának való város. Itt nagyon gögös uraságok laknak, a Fürstenbergeek, Kaunitzok, Lichtensteinok, Schwarzenbergeek, akik még nekünk is nyomban hátat fordítanak, ha olyan híreket kapnak a Burgból, hogy az öregúr megint összeveszett a fiával. Az öreg császár minden hónapban talál valami kifogást – persze mert azt szeretné legjobban, ha a Princ valahol az isten háta mögött, Krakkóban, Prágában vagy talán éppen Magyarországon lenne hadtestparancsnok... Őnála az ember a hadtestparancsnoknál kezdődik. De mi inkább írók vagyunk, mint hadtestparancsnokok. – Így azután a Fürstenbergeek is mindig találnak valami pletykát, amely miatt kajánul nézegessenek a Princere. Mondom is sokszor, hogy majd, ha császárok leszünk, kizsuppoljuk az egész mostani személyzetet. Nem marad helyén az utolsó konyhaleány se, de a főlovászmester úr sem. Abfahren! kihajtani! – fejezte be szavait a híres fiákeres, miközben a mellényzsebéből, ama szarvasagancsos, pecsétnyomás, vastag óralánc mellől előkészítette hosszú pengéjű penecilusát, miután a konyhából különböző csiklandozó szagokat kezdett érezni.

Valóban rövidesen előkerült a marhapörkölt, mégpedig tetézve zsíros krumplival, zöldpaprikával, új paradicsommal, amint Bécs minden valamirevaló, külvárosi kocsmájában Bratfisch gusztusát ismerték. A marhapörkölt leve is olyan volt, hogy a jeles vendég karmester módjára rázogathatta benne a kése hegyére tűzött kenyérdarabokat.

Bécs Rezső okos ember léteére nem vetette meg a kocsis kínálását, mire Bratfisch még barátságosabb lett:

– Tudja; azt gondoltam ki magamban, hogy a felvigyázatot ezek felett a wienerinek felett majd csak elbírom magam. Még akkor is győzöm, ha gazdámnak eszébe jutna: még egy-két dámával összeszűrni a levet. Fiatal ember vagyok én még, habár öregnek látszom. Magának Pestre kell menni!

– Igenis – felelt feldobogó szívvel Rudolf von Bécs, és majdnem tekintetes úrnak szólította a fiákerest.

Bratfisch a pörkölt csontos darabjai után kotorászott, miközben magyarázott:

– Pest a bolondok városa. Kis házak vannak benne, kevés ember hord cilindert az utcán, többnyire jó emberekkel lehet találkozni, akik mindenféle hazugságot elhisznek, amit a bécsiek mondanak... Ott maga még szerencsét csinálhat.

– De hát minek menjek Pestre?

Bratfisch nagy darab fehér kenyeret vágott le, mellyel megtörölte vörös bajuszát, mielőtt megette volna:

– A Gazda leveleit kell elvinni. Itt Bécsben az a szokás, hogy a Gazda leveleit mindig felbontják a postáskisasszonyok, ezek a legkíváncsibb fehérnépek. A Gazdának valami Jókai nevű szerkesztővel van levelezése. Csak azt nézze, hogy kinek van a legnagyobb cilinderkalapja Pesten, mindjárt megismeri a szerkesztőket, köztük bizonyára azt a Jókait is. Ennek kell a Gazda leveleit átadnia.

Szokás szerint megérkeztek a talpas, metszett poharakban a sillerborok, mire Bratfisch végleg megtisztogatta bajuszát a pörkölt esetleges maradványaitól. Jóízűen kiáltozott:

– Azonkívül van egy hölgyismerősünk Pesten, a Neuwelt utcában, ott, a kaszárnya mögött. Az majd megmondja magának, hogy mi fáj Pesten a Princnek. Én többet nem tudok, mert csak egyszer voltam Pesten.

A fiákeres ezután nemsokára levette a pepita színű takarókat lovai hátáról, és elhajtott oda, ahol fenséges gazdája várakozott rá.

*

Másnap este Bécs Rezső már az Andrássy úti aszfaltot taposta, amint ama Jókai Mórt elindult megkeresni a Bajza utcában. Rövid útjában mindjárt megállapította, hogy Pesten sokkal kifejezőbbek, többetmondók a nők szemei, mint Bécsben. Mintha minden valamirevaló nő tudta volna, hogy Bécs Rezső kabátja alatt a királyfi leveleit szorongatja. A szakállas fiatalember testhezálló vadászruhájában olyanformán mehetett végig Pest utcáin, mintha napjainkban bejönne sétálni a városba a Stefánia útról a trónörökös szobra. Este volt, az Andrássy út terein, az Oktogonnál és a Köröndnél hatkaros gázkandeláberek égtek, egyébként is a gázlámpákat mind világításra használták, nem pedig arra, hogy azt hirdessék, hol kapnak a nők olcsó harisnyát. És e gázlámpák csalékony világossága mellett: a pesti nők villámló szemeiket fátylaik alól rajta felejtették a különös fiatalemberen.

Bécs Rezső már az Oktogonig tisztába jöhetett azzal, hogy Pesten a szőke nők (mert tán kevesen vannak) fehér fátyolt viselnek, amely fátyolt a város közepén füstölgő Spódium gyár miatt mindennap ki kell mosni.

– Szerencsére tudom Bratfischtól, hogy a fenséges asszony Laxenburgban időzik, különben minden szőke nőről azt hinném, hogy Stefánia – mormogta magában Rudolf von Bécs, és meggyorsította a lépéseit a fehér fátylak alól megigéző tekintetek elől.

Ám más színű fátylak is voltak a városban, mert akkoriban a fátylak voltak oly divatban, mint napjainkban a harisnyák.

Jöttek szemközt lila fátylak, hogy a fiatalembernek meg kellett fogódnia a gázlámpában.

– Szép ember! – mondták a fátyolok alatt.

Bécs Rezső azonban továbbment.

Csak a Köröndnél fenyegette komoly veszedelem a pesti hölgyvilág részéről – egy mély gyászba öltözött, karcsú derekú, de mégsem soványnak mondható hölgy jött vele szemben, olyan hosszú és sűrű fekete fátyol alatt, mintha ma délután temette volna a férjét. Cigányos szeme, mint az olló két szára nyírja el a férfiak tervezgetéseinek Ariadné-fonalát, ha véle az utcán találkozunk.

De emberünk a zordon Bratfischra gondolt, aki úgy szokott beszélni „női dolgokról”, mintha egy legyet hajtana el – ezért sikerült neki néhány perc múltával a Bajza utcai Jókai-villában megjelenhetni. Az emeleti ablakban, amikor Bécs Rezső a kerti lámpa világosságához érkezett: elrikkantotta magát egy női hang:

– Te jóságos Úristen! Itt van a koronaherceg. Hívjátok hamar a Papit!

Az öreg költő még akkor is kötözte slafrokján a zsinórt, amikor Bécs Rezsőt elébe vezették. (Az ilyen hálóköntöszsinórok rendszerint akkor tagadják meg az engedelmességet, amikor a legnagyobb szükség van rájuk.)

Ám az öreg költő borongós szemével és mindent megértő lelkével nyomban észrevette, hogy itt csak valamely feltűnő hasonlatosságról van szó, ugyanezért nem is bajlódott tovább a zsineggel.

– Mivel szolgálhatok, uram?– kérdezte a maga gyöngéd, szívhez szóló hangján, amely mindenkit meghatott.

A különös fiatalember bemutatkozás után átnyújtotta a gondjaira bízott levelet. Jókai egyetlen pillantással felismerte a levélíró kézvonásait.

– Legsorgalmasabb munkatársam! – kiáltott fel könnybe borult szemmel.

Olyan meghatott volt, hogy percekig nem nyitotta fel a borítékot. Csak nézte megilletődve, aztán végigcsorduló könnyekkel „legsorgalmasabb munkatársának” hosszúkás, szinte nőiesnek mondható betűit: „Jókai Mór szerkesztő úrnak, Pesten.”

Bécs Rezső mozdulatlanul állott az ajtónál, és egy percig sem vette le szemét a legnagyobb magyar költő alakjáról. Bizony meglehetősen kopott volt a költőkirály hosszú hálókabátja. Nagy utazásokat tett ő ebben a köntösben, amikor íróasztala mellől különböző hőseit kísérette emberfeletti kalandjaikban. A papucsja is olyanforma volt, mintha ezer meg ezer mérföldet járt volna be, hőseivel együtt. Előkeresett íróasztalából egy papírvágó kést, amelynek nyele törökös cifrázatokkal volt ékesítve. Halkan, figyelmesen felnyitotta a borítékot... Vastag, vaníliásárga papírsomag hullott ki a kopertából. A költő közelebb húzta magához az íróasztal lámpását, és gyönyörködve merült el „legsorgalmasabb munkatársa” kéziratának olvasgatásába. Ceruzájával itt-ott javítgatni kezdett... Teljesen megfeledezni látszott arról a körülményről, hogy egy idegen ember is a szobában van.

Bécs Rezső mozdulatlanul állott, amíg a költő felvetette méltósági tekintetét...

– Nos, fiatal barátom, maga talán hírlapíró akar lenni? – kérdezte biztosan Jókai azzal a mindenlátással, amelyet a költők a sorstól ajándékba kapnak.

– Igenis, méltóságos uram, ez volna életem legfőbb vágya.

Az öreg költő mosolygott:

– Nos, ennél mi sem könnyebb! – Azt hiszem: legalkalmasabb volna báli tudósítónak.

– Parancsára, méltóságos uram.

– Itt van a névjegyem. Ezzel jelentkezzen a Nemzet szerkesztőségében. A többit majd ott elintézik a „fiúk”.

Bécs Rezső tisztában volt a pesti szokásokkal. Tudta, hogy Jókai Mórnak szokás kezét csókolni annak, akivel szoba állt. Illedelmesen megsókolta a boldog öreg költő kezét...

*

Még ezen az estén másfelé is feltűnik Bécs Rezső vadász kabátja a pesti horizonton. Nem máshol, mint ama Újvilág utcai, barátságos házban, ahol Bratfisch utasítása szerint a ház úrnőjét felkereste... Az úrnő barna volt, mint az alföldi éjszaka, és szemei a népdalokból való csillagok.

– Sajnálom, hogy ma este nem foglalkozhatom magával bővebben, tisztelt barátom – mondá az úrnő, aki öltözködésében és hajviseletében Erzsébet császárné és királyné divatját követte. – A szalonban éppen a perzsa sah őfelsége üldögél, és a sah távozása után a velszi herceg úr jelentette be látogatását. Ellenben a földszinten majd rendelkezésére fog állani egy szoba, ahol fáradalmait kipihenheti. Minek szállna fogadóba, amikor az én házam elég tágas.

– Csak azt szeretném tudni, hogy mi az én megbízatásom Pesten? – kérde katonás magatartással Bratfisch megbízottja.

A barna, galambkülsejű úrnő elmosolyodott:

– Ha még soká beszélgetek itt magával: a sah őfelsége féltékeny leend odabent a szalonban, és lenyisszantja a fejemet a hadsegédével... Úgyis mindig félek ettől a rablógyilkosarcú katonától, valami rettenetes csatabárd van a derekára kötve. Azért röviden csak annyit mondok, hogy váltson jegyet ma estére a népszínházi karzatra, vásároljon egy színlapot, a többit kitalálja, ha elég okos ember... Adjó, új barátom...

Az úrnő szertartásos hajlongással, térdborulással, alázatos orcával hátrált a szalon felé, odabent tán azt mondta látogatóinak, hogy az Osztrák–Magyar Birodalom trónörököse volt nála rövid vizitben, ha kíváncsiak reá, utánanézhhetnek az ablakból.

És Bécs Rezső, a dologtalan fiatalember valóban úgy képzelte, hogy egy-két ablak az emeleten kinyílik utána, amikor az Újvilág utcán az esti órában végigballagott.

*

A népszínházi előadás hőskölteménybe illenék...

Az aranyszín vitatkozott a bíborpirossal. Megszerelmesedéshez való kerek öböl volt a nézőtér, ahol esténként az álom tengereiről való jövevényeket várják a kikötő látogatói.

Ah, most jön táncléptekben az isteni Ilus.

Lélegzetek visszafojtódnak, bús gondolatok a kamráikba csukódnak, beteg emberek megfélemlenek a betegségeikről, és szerelmesek nem gondolnak e percben a választott mátkáikra, amikor Ilus a színre lép.

A karnagy szinte olyan mozdulattal emeli fel pálcáját, mint valami pezsgőspoharat. A nagydobos lehunyt szemmel várja a stimmet, és olyan kedvtelve vág belé nagydobjába, mint esküvője napján. Ilus a sűgőlyukba rúg, felborítja az öreg sűgő bácsi előtt állomásozó hosszú nyakú „lámpást”, amelyben savanyú bort tartogat hangja erősítéséhez; nem baj, a színházi szolga már szalad a sűröskriglivel, mert a Muhr-féle vendéglőből áthallatszott a frissen csapolt sűröshordó pufogatása, amit még egyetlen színházi sűgő se mulasztott el életében.

Bécs Rezső a karzaton, egy oszlop mellett félig elrejtőzve áll, de ugyan ki fogna ki a színészek szemén, akik állítólag nem látnak semmit a sötét nézőtérből. Ki tudná, hogy a hosszú Solymosi volt-e vagy a borzkülsejű Kassai Vidor – miután a komikus színészek tartózkodnak legtovább a színpadon, s ugyancsak ők figyelik leginkább a karzaton: amikor a színpalak mögött hirtelen híre terjedt, hogy Rudolf trónörökös megjelent a Népszínházban, és álruhában a karzaton figyeli az előadást?...

Csak kérdezd meg a színészt, hogy nem tudja-e teljes bizonyossággal előadás végeztével mindazoknak az ismerősöknek névsorát, akik este a színházban helyet foglaltak? Csak kérdezd meg tőle, hogy ki ült az ötödik páholyban bal felé – milyen kedélyhangulatban volt a kivágott ruházatú hölgy, kinek intett titkos struccollas legyezőjével, és páholyából kire nézett hosszadalmasan a nézőtér fekete ruhás úriemberei közül? Csak kérdezd meg, hogy látócsövén át kit vizsgált meg előadás közben a hercegnő, miközben a karszemélyzet unalmas táncát lejtette, és az elsősorbeli kaszinói urak ásítózva beszélgetnek egymás között arról, hogy Rákosi Jenő igazgató úr valóban kicserélhetné már az „első négyes” személyzetét? Csak kérdezd meg, hogy egy-egy arc miért mosolyodik el a padsorok között, amikor a színpadon X. vagy Y. megjelenik, talán a fűszerese vagy a kalaposa, a szabója vagy a szomszédja az a bizonyos, aki híven mosolyogni kezd X.-nek vagy Y.-nak, de semmi esetre sem bámulója! – Még a páholyok hátterében feszengő vagy merevedő ingmellek is pillanat alatt megbuktak; a legkifésültebb bajszok, gondosan kiberetvált arcok, pomádés

férfifrizurák, grófi koronával ékes férfizsebkendők, tegnap éjszakai mulatótársak, tegnapelőtti szeretők, múlt heti vőlegények és tíz nap előtt elkövetett öngyilkosságok okozói csődöt mondtak, amikor a színpalak között híre terjedt a komikus felfedezésének. Csak az isteni Ilus nem vesztette el hidegvérét:

– Tudtam, hogy el fog jönni a Kronprinc. Hisz az éjszaka megígérte ...

Mondá a művésznő, amikor táncszámához készülődött a Denevér álarcosbáljában.

*

Kétszer is elszakadt az „isteni Ilus” alsószoknyájának a zsinórja, szándékosan fordítva húzta fel az egyik harisnyáját, mint szerencsét hozó jelvényt, és kétszer is felmondott az öltöztetőnője brutális magaviselete miatt... Péchy Andor, aki a földszint első sorában az úgynevezett nemzeti kaszinói sorban ült (ahová ugyancsak a Kaszinó kocsján érkezett meg, amely kocsni majd előadás végeztével érte jön), legelsőnek hallotta meg a színpalak között elterjedt szenzációt. A nagydobos közölte ezt vele, aki a tempó tartása végett éppen a levegőbe dobálta dobverőit, és így ráért beszélgetni is. A Sárosi nyomban feltette monokliját, és hosszú léptekkel megindult a kijáró felé, hogy a karzatra menve, személyesen győződjön meg a híradás valóságáról. No, majd lesz miről beszélni estére a Kaszinóban – gondolta magában a felvidéki gavallér.

A színpad közelében lévő páholyokból is rövid idő elmúltával forogni kezdtek a látócsövek arra a máskor sohasem látott karzat felé. (A karzati tűzoltó kidüllesztette a mellét, mert azt hitte, hogy őt gukkerezik az uraságok.) Rákosi Jenő felemelkedett az igazgatói páholyban, és bizalmasát, Relle Ivánt, az ellenőrt kereste meg, hogy utánanézzon a mendemondának. A dámák mellein emelkedni kezdtek azok a csipkék, amelyeknek hímzésébe szegénylányok belevakultak, a rektoros kabátú jegyzedők, akik egyébként napközben csendes suszterek a Gyep utcában: most olyan rohanást, feltűnőséget, izgést-mozgást rendeztek, mintha a postkisztlit tolvaját keresnék a Népszínházban.

Mindezen dolgoknak tetejébe az történt, hogy az általános izgalomban (színházban olyan az, mint a tűzilárma) az „isteni Ilus” a színpadon elájult.

Erre a betétre még Szirmai Imre se volt elkészülve, pedig a rögtönzéseket mindig előre megbeszélte vele a primadonna. Szirmai tanácstalanul tartotta karjai között az élettelennek látszó művésznőt, a közönség felemelkedett helyéről, valaki, egy ötletes hírlapíró, bizonyos Mátyás József nevezetű, a karzat felé fordulva tapsolni kezdett. A beavatottak követték példáját. Egy másodperc múlva mindenki a karzat felé nézett, éljenzett, tapsolt, a nők kendőiket lengették, a kitüntetésre vágyakozó kövér, kopasz úriemberek egymással vetélkedtek az ünneplésben...

– A trónörökös! – kiáltozzák egymás felé buzdítólag.

A függönyt az ájuldozó művésznő miatt sürgősen leeresztik.

...Bécs Rezső vágatva menekült ki a színházból.

Cikázó útja a színészek bejárójánál vezetett el, ahol nagy handabandázással tárgyalták a színházbeli eseményeket, a primadonna rosszullétét, Szirmai hősies magaviseletét... Némelyek kosztümben, kifestett arccal rohantak ki az utcára a színpadról.

Bécs Rezső csak azt látta, hogy a bejáró felé a színészek tömegén át egy öles, vékony, a gárdatisztek fehér tiszti köpenyét viselő úriember tör magának utat. Jenő főherceg volt, aki komolyan vette a művésznő ájulását.

HATODIK FEJEZET • A primadonna lábfürdője

– Hát kitalálta, hogy kire kell vigyáznia Pesten? – kérdezte vadgalambhangon az Újvilág utcai ház úrnője.

– Kitaláltam. A művésznőre.

– Okos gyerekek látszik – mondá dicséretesen a hölgy, akit Ambrus Zoltán elnevezése folytán Pesti Kaméliáshölgynek hívnak. (Az úrnő még idáig nem tudta, hogy az „isteni Ilus” milyen játékot produkált az esti előadáson. Az ő házába majd csak éjfélkor érkezik el a híre az ájulási jelenetnek, amikor a nem messzi eső Casinóban végleg megunják egymást az urak, és a füstös termekből átbandukolnak a Pesti Kaméliáshölgy jó szagú szobájába, ahol majd hajnalig folyik a triccs-traccs.)

– És hogyan vigyázhassak a művésznőre? – kérdezte Bécs Rezső, aki már egészen megszokta a gárdistaállást a hölgyek előtt.

A barna úrnő, akit az akkori gavallérvilágban mint a „legokosabb nőt” is emlegettek Pesten, elgondolkozott:

– Nem tudom, hogy miféle új szeszélye a Princnek, hogy férfiembert bíz meg ilyen kényes feladattal. Ilyesmire idáig az én öregasszonyaimat szokta felhasználni, akik néha férfiruhába is felöltöztek, hogy felismerhetetlenné váljanak. Ment vigyázni az öreg báróné, aki úgy tud felöltözni régi selyemruháiba, mint valami kegyelmesasszony. Eljárt a művésznő nyomába az a kimustrált népszínházi kardalosnő, aki mindig férfiruhába, leginkább postásnak öltözött fel, amikor a művésznő titkait kifürkészni készült. De igen jó szolgálatot tett Nyanya, aki bár a falumból származott vénasszony, jobban kiismerte magát Pesten, mintha itt született volna. Nyanya rendszerint bábaasszonynak adta ki magát, amikor a művésznőnél jelentkezett... De hát minek adja ki magát, fiatalember?

Bécs Rezső tiszteletteljesen legyintett:

– Bízva rám a dolgot, kegyelmes úrnóm. Különb gyerekekhez is volt már szerencsém, mint ez a pesti táncosné. Csak azt mondja meg, hol lakik a művésznő?

– A művésznő a Margitszigeten lakik.

Bécs Rezső olyanformán köszönt, mint valami testőr, aki most indul szolgálatát átvenni.

A művésznő három ódon, Palatinus Jóska korabeli bútorokkal benépesített szobában lakott a Szent Margit szigetén.

Szeszélyből lakott itt a művésznő, mert a ház csak kívülről látszott kastélynak, ámde mindenki tudta, hogy valamikor nyaranta itt lakott József főherceg, amikor még az övé volt a Margitsziget. Főhercegi villának nevezték a szigeten az ócska házat, amely körül mindig búskomolyan sóhajtozott a szél, amióta a főherceg innen elköltözött. A katonai őrszem helyett a tetőt túlnyúló nagy fák silbakoltak a kastély körül. Ám az ablakok és az ajtók oly ünnepélyesek voltak, mint akár a bécsi Burgban. Igen, határozottan volt itt a levegőben valami fenséges odőr, amelyet a száz esztendőn át itt nyaraló főhercegi család hagyott hátra... Az egyik ajtófélfán pedig határozottan látszottak azok a ceruzavonalak, amelyek azt mutatták évről évre, hogy mennyit növekedett a serdülő József Ágost, a kis László főherceg, valamint a kis főhercegnők. Apjuk méregette ott őket, mint jó családapához illik. – Hát azért lakott itt, messzire a várostól az „isteni Ilus”, mert ugyanazon ablakpárkányra könyökölhetett, amelyre valaha Klotild főhercegnő támaszkodott.

Éjszakánként csónakkal kellett a művésznőnek hazatérnie a szigetre, mert híd még akkoriban nem volt építve. A pesti parton csónakjában öreg halászember hajtotta két kezére bozontos fejét, amíg éjszakánként a művésznőre várakozott. Néha javában

világosodott az ég amarra az újpesti határ felé, és a lánkra kötött csónakot még mindig csak a Duna fodrai ringatták.

Ennél a csónaknál várt a művész nő megérkezésére Bécs Rezső.

Körülbelül éjfél kongattak a tornyok az óbudai és pesti partokon, amikor gyors iramban megérkezett Wampetics két szürkéje, amely a művésznőt hordani szokta. A híres pesti fiákeros, aki olyan hatalmas termetű ember volt, mint egy díjbirkózó, kezében tartott kalappal kísérte a Duna-vízig a művésznőt.

– Kedves Károly, holnap már tizenegy órákor legyen itt a parton. Konti karmester írt valami új operettet, abból kezdjük meg a próbát.

– Parancsára méltóságodnak!

A művész nő a csónakban elhelyezkedett, amikor Bécs Rezső hirtelen előlépett:

– A Nemzet munkatársa vagyok. Engedje meg, művész nő, hogy csónakázásában elkísérhessem, mert ismertetésként akarok írni lapomnak az új operettről.

A művész nő csiklandósan nevetett:

– Ó, ezek a szerkesztő urak, sohasem hagynak békét... No, nem bánom, szálljon be a csónakba, de nyugodtan viselkedjék, mert különben valamennyien a vízbe pottyanunk.

– Ó, a művésznőért nem ártana egy hideg fürdő – felelt Bécs Rezső, aki Jókai pártfogása révén valóban a Nemzet című lap munkatársa lett.

Az öreg halászember, bizonyos Drapcsik nevű, kezébe vette a lapátot, és a jól ismert Dunán evezni kezdett. Nem is nagyon kellett ügyelnie, hisz éjszaka nem járnak hajók a Dunán. Drapcsik szorgalmasan evezett a csónak orrában, a művész nő drága testével a csónak közepén ült, míg a szemközti deszkán Bécs Rezső foglalt helyet.

Mit, mit nem beszélt a fiatalember a művésznőnek? Elég az hozzá, hogy a művész nő a Duna-ág közepén hirtelen ijedt mozdulatot tett, hogy a csónak megingott, ugyanekkor fel is sikoltott a művész nő, mintha egér futamodott volna végig a térdén.

– Ne tessék bolondozni! – szólt mogorván a vén hajós. – Nem a színpadon van most a nagysága...

De viszont azokra a szavakra, amelyeket Bécs Rezső az éjféle Dunán a művésznőhöz intézett, az „isteni Ilus” nem tehetett egyebet, mint amit rendszerint szokott: elájult. Bécs Rezső karjaiban vitte ki a csónakból a szigeti partra az alélt hölgyet, amíg a vén hajós csoszogva cipelte kifelé a művész nő köpenyét, kendőjét, kalapját, kesztyűjét a csónakból.

– Tizenháromszor fordultam már a Dunába részeg fejjel. Sohasem történt semmi bajom. De ha egyszer egy asszonnyal fordulok fel, bizony nem teszem be többé lábamat az óbudai halászkocsmába.

*

Bécs Rezső a néma, alig lakott szigeten karonfogva vezette a művésznőt. A csillagok áttekingettek a fák lombjai között, mintha azokat a zárdaszüzeket keresnék, akik valamikor itt laktak. A búskomoly fák között az éjszaka szokásos árnyékai bolyongtak, a fuvalomban megmozdultak a lombok, és kísérteties jeladásokat tettek. A fű úgy zörgött a lábuk alatt, mintha valaki jönne utánuk. Egy faderékről pedig határozottan világított egy szív: frissen véste valaki tegnap vagy tegnapelőtt a fa kérgébe. A rózsafák illatától végre magához tért a művész nő, mert ez a rózsailat is ama főhercegre emlékeztette őt, aki ezeket a rózsafákat ültette.

– Milyen különös dolgokat beszél maga nekem! – sóhajtott a művész nő. – Tehát maga volt az a férfi a karzaton, akit az egész Népszínházban Rudolf koronahercegnek véltek? Nem lenne szíves egy gyertyát gyújtani, hogy jobban szemügyre vehessem az arcát?

– Parancsára.

A gyufa lángja fellobbant a rózsás kezében, és a művésznő meghökkenve húzódott hátra a látott férfiarctól.

– A macska hordja el magát. Ha nem tudnám, hogy Ófensége jelenleg családi körben Laxenburgban időzik, azt kellene hinnem, hogy álruhában maga a Princ áll előttem. Még a szakálla is...

Bécs Rezső megszokta már, hogy összetévezzék a koronaherceggel, ezért nem is felel bővebben a művésznőnek, aki minden eshetőségre elkészülve egy rózsakaróra támaszkodott, hátha előbb-utóbb kiszülne, hogy a valódi királyfi áll előtte az éjbe borult Margitszigeten.

– Ne ájuljon el megint, kedves! – szólt kérlelő hangon Bécs Rezső. – Nem vagyok olyan erőteljes, mint Szirmai Imre, aki széles vállaira úgy dobja fel az ájult nőket, mint a búzászsákokat. Egyáltalában félnék fiatalember vagyok, aki ezen a lakatlan szigeten mindig attól tart, hogy valahonnan, valamerről előlép egy kísértet, és jól megrázogatja a hajamat.

A művésznő jólelkű teremtés volt. Anyáskodva nyúlt a fiatalember karja alá:

– Ugyan mitől félne, mikor én gyöngé nő létemre lámpás nélkül szoktam járni a faderekak között? Mindig csak azt kell szem előtt tartani, hogy szigeten vagyunk, kétoldalt körülveve vízzel, ahová az ördög se jöhetne másképpen, mint csónakban. Az ördög pedig nem szeret vízen járni, inkább kocsmaházak sarkaiban húzódik meg éjszaka, ahol rossz gondolatokra buzdítja a férfiakat. Ilyenkor lesznek beszámíthatatlanok a férfiak, hogy beleszerelmesednek a legutolsó kartáncosnőbe is, és a nyakamra hozzák holnap kontraprimadonnának.

– Azt hiszi, művésznő, hogy erre nem jár az ördög? – kérdezte babonásan Bécs Rezső, amikor a háta mögött megmozdult egy falomb, és szárnyzuhogás alig hallható nesze támadt a feje fölött.

– A kastély baglyai. Nem kell tőlük félni. Ott laknak a kolostor falaiban, és én már felismerem őket, amikor éjszakánként hazatérek. Az egyiket el is neveztem Silbersteinnak, mert éppen olyan arca van, amint annak a kritikusnak, akinek nem tetszettem legutóbbi szerepemben.

– No és a kísértetekkel hogyan állunk ezen a helyen? – folytatta Bécs Rezső az éjszakai kérdezősködést, midőn egy szivattyús kúttal találkoztak, amelynek nyele ide-oda ingott, mintha valami láthatatlan kéz mozgatná.

– Bizonyára a szobalányom járt az imént a kúton, mert éjszakára mindig vizet készít a szobámba. Ezt a sok színpadi festéket csak valamikor le kell mosnom a testemről.

– Nagyon örülök, művésznő, hogy nem akar regényesnek feltűnni előttem.

– Regényesnek?... Mi az? Én nagyon józan életű nő vagyok, akármennyit pletykáznak is rólam a felmerült gavallérok és féltékeny udvarlói... Miután reményilem, hogy elfogadja ma éjszakára vendéglátásomat a ház egy földszintes szobájában, amelyet arra az eshetőségre tartok fenn, hogy vendégeim jönnek, akik éjszakára nem tudnak visszamenni a városba: – könnyen megfigyelheti, hogy milyen egészségesen élek. Hajnalban kelek, amikor a fű még harmatos, hogy mezítláb sétálhassak a nedves réteken, amint Kneip páter, ama wörishofeni plébános ezt előírja. Felkapaszodom a legmagasabb faágakra, és percekig hintázom, hogy izmaim felfrissüljenek. A szerepeimet rendszerint ott próbálom az egykori Szent Margit zárdájának a romjai között. Ott van egy hely, amely valaha az apácák kertje lehetett. Itt tanulom szerepeimet, és még egyetlen régi szent nőnek a szelleme sem haragudott meg rám. Sőt, úgy képzelem magamban, hogy a régi apácák és növendékeik körülülnek a rózsakertben a sziklákat és köveket. Láthatatlanul nézik, hogyan próbálom új táncaimat... Azután megfürdöm, és újra kezdem az életet.

Az isteni leány most már érkezett addig a házig, ahol lakott, és szőkén, kék szemekkel, ábrándos arccal a csillagok felé tekintett:

– Tudja, hogy mi szeretnék én lenni? Drámai színésznő, és itt valamely réten vagy a fürdőház görög oszlopai alatt eljátszani Elektrát... Ezt írja meg a lapjába.

*

A szobalány megmutatta Bécs Rezsőnek a vendégszobát; a kertből nyílt annak bejárása, és ajtaját alig lehetett észrevenni a sűrű vadzöldben, amely a ház falát befutotta.

Egy óra tájban sápadt, másvilági fény ömlött el a szigeten. Bécs Rezső azt hitte, hogy hajnalodik, ezért felkelt, és a szivattyús kút kerek kövére telepedve nézelődni kezdett a csendes éjszakában.

A hold csalóka fényében rejtelmesnek, titokzatosnak tűnt fel hősünk előtt a régi ház. A zsalugáterek szemei lecsukva, mintha látszólagosan aludni tértek volna, de a zsalugáterek mögül karos gyertyatartó tévelygő lángjai szűrődtek ki, amint ide-oda jártak az emeleten.

Rossz éjszakája van a művésznőnek – gondolta magában Bécs Rezső, amint az ecetfák alatt árnyékba borított szivattyús kútnál csendesen meghúzódott. A gyertyalángok pedig folytonosan feltűnedeztek az emeleti kastélyos ablakok mögött, mintha kísértetet keresgélne, aki egyik szobából a másikba menekül a világosság elől.

Sehol egy teremtet lélek, mindenki alszik a szigeten, mintha a vízpárától mély álomba szédültek volna az emberek.

Furcsa – gondolta magában Bécs Rezső –, mindenki tud aludni ezen a szigeten, csak én nem. Vajon mit jelent az, hogy az álom elkerüli a szememet? Csak nem vár rám valamely szomorúság az álmatlan éjszakán?

Bécs Rezső akkor először volt a szigeten, és így még nem tudhatta ennek a rejtelmes földterületnek a titkát: itt senki sem tud eleinte aludni, amíg a sziget levegőjét, különösségét, ábrándját valamiképpen meg nem szokta... Elsősorban aludni kell megtanulnia annak, aki hosszabb ideig akar lakni a szigeten. Barátokat kell szereznie a vén fák között, amelyek majd mesemondásukkal elaltatgatják. Híveket kell keresni az éjszakai árnyékok között, amelyek ágya szélére telepednek, és segítenek lefogni a szemét az álmatlannak. Be kell mutatkozni a gyalogutaknak, hogy azok ne csikorogjanak oly félelmetesen, hogy az ember a saját lépteitől megijedjen. De legfőképpen jó barátokra kell szert tenni a fülemilék között, amelyek mindenkinek elfütyülik a maga nótáját, ha erre tisztelettel megkérlik.

Valóban a kastély mögött már kezdték is a fülemilék a szokásos hangversenyüket, amint a hold szertehajtotta a lombok sötétjét abban a sűrű, áthatolhatatlan bozótban, amelyben a fülemilék oly nagyon szeretnek fészkelni. Ah, milyen koncert kerekedett rövid pillanatok alatt, amikor a vezérfülemile jelt adott arra, hogy a hangverseny megkezdődhetik! Ah, milyen égi hangok kerestek utat a bodzafák, orgonafák, cserjések sűrűségéből, mintha a környéken legalábbis királyokból álló hallgatóság foglalna helyet... Pedig senki más nem ült ott, mint az egyszerű Bécs Rezső, aki most már éppen nem sajnálta álmatlanul töltött éjszakáját. Olyankor hallotta a fülemiléket énekelni, amikor azokat nem zavarják emberi léptek!

Bécs Rezső ellágyulásában már éppen azt akarta gondolni magában, hogy a fülemilék éppen úgy felismernék őt, mint akár a népszínházi publikum, amikor valóban kavics csikordulása hallatszott az úton; majd közeledő, hangos beszéd, mámoros nevetés, duhaj rikkantás verte fel a csendet, ahol a madarak azoknak az éjjeli szellemeknek énekeltek, akik a zárda ablakaiból köddé, sötétséggé válva figyelik őket...

Bécs Rezső az árnyékból jól láthatta, hogy rövid, szürke felöltőkben, éjjel is fénylő cilinderkalapokban, bizonytalan léptekkel négy vagy öt úriember közeledett a ház felé, akik mögött két másik ember pezsgős és jeges kosarakat cipelt. Majd felgyúrt kabátos cigányok következtek, tokba zárt hangszereiket olyan suttyomban tartogatták hónuk alatt, mintha valahol lopták volna azokat.

Drapcsik, a hajós vezette a csapatot, amelynek tagjai hol felnevettek, hol felkiáltottak, hol meg elhallgattak, amint ez már a mulató emberek szokása.

– Erre tessék, méltóságos uraim. A művésznő ablakában még világosság van!

– Cigányok, előre! – kiáltotta most egy hang olyan reszelősen, mint ahogy a jég szokott ropogni a tengeri rák körül.

A négy cigány tüneményes gyorsasággal került elő a háttérből; a sárga keménykalapos primás, akiben Bécs Rezső csakhamar felismerte Radics Bélát, a vállához illesztette a hegedűt, és ábrándos dalra kezdett, amire a ház körül a fülemilék ijedten elhallgattak. A nagybögős embernagyságú hangszerével csak nehezen botorkált elő, magában szidta is a primást, hogy nélküle fogott bele a zenélésbe, de amikor megtalálta helyét a virágágy szélén, ahová hangszerét illesztette, rövid hallgatóság után elkapta a stimmet, és borízú dövő dövöt vont bele az ábrándos dal hullámaiba.

Bécs Rezső csakhamar észrevette, hogy Radics a Repülj fecském! elmerengető nótáját vonja, és a muzsikahangok édes párázatként szállkostak a kastélyt körülvevő kertben. A sarokszoba zsalugáttere félig megnyílt, és mögötte a művésznő összevonta könnyű éji köntösét.

– Maga az, Béla? Kik bolondultak meg már megint?

(Tudniillik az éjjeli zenélés alatt az urak, mint ahogyan akár faluhelyen szokás, az árnyékba, az eresz alá húzódtak, és nagy érdeklődéssel várták a fejleményeket.)

A primás az urak felé kacsintott, mire a félhomályból előlépett egy vállas férfiú, és cilinderkalapját meglengette a művésznő felé:

– Maga az, Andrásy? Mi az ördög bújt már megint magukba?

A meginterpellált úriember tölcsért formált a két tenyeréből.

– A velszi herceg akarja tiszteletét tenni a művésznőnél.

– Jobb időt is választhatott volna. No, nem bánom, jöjjenek föl.

A szivattyús kút mellett üldögélő Bécs Rezső látta az urakat, pincéreket, cigányokat bevonulni a házba. (A nagybögősnek megint csak utolsónak kellett maradni, amint hangszerét felcipelte az emeletre.) A zsalugáterek bezárt szemei egymás után megvilágosodtak, mintha bál készülődne odabent. Csakhamar hallani lehetett a pezsgősüvegek dugaszainak puffanását, és a házban nagy sürgés-forgás keletkezett. Öregasszony botorkált elő begyújtáshoz való gallyat szedegetni a kertbe.

– Már megint korhelylevest akarnak enni! – mormogta görbüléseiben.

Bécs Rezső pedig hallgatta odalent a kertben a poharak allelujáját, a cigányok bolondító zenélését és a művésznő éneklését, amint a Denevér keringőjét előadta a vendégei tiszteletére. Egy mély férfihang kísérté is dalolásában... Talán csak nem a velszi herceg volt?

... Bécs Rezső, mint flegmatikus emberhez illik: nagyon jóízűen aludt az emeletről hangzó mulatozás hevülékenységei közepette is. Ám akkor hirtelen felébredt, amikor a cigányok a vad muzsikálást abbahagyták. A hajnal aranycipős lábát bedugta a lombokon át a gyalogutakra. Elcsodálkozva állottak az éjszaka rejtelméhez szokott nagy fák: hát mégis visszajön a nap, mint ahogyan tegnap alkonyattal ígérte?

Mire Bécs Rezső felkászálódott, hogy a hajnallal barátságot kössön, már egy különös menettel találkozott a kastély előtt elterülő réten. Térdig feltűzött szoknyában, mezítelen lábbal haladt a menet élén a művész, és úgy kacagott, mint a vadgerle. Mögötte cilindres és frakkos urak mezítláb, felgyűrt nadrágokban. Azután a pincérek és a cigányok csoportja következett, akiknek láthatólag nem tetszett a mezítlábas séta a harmatos fűben.

– Ez jelenti az egészséget! – kiáltozta egy markotányosné vidámságával a művész a mögötte ballagó uraknak. – Ettől a sétától meg kell gyógyulnia annak is, aki betegre itta magát az éjszaka!

És az urak, pincérek, cigányok hűségesen emelgették mezítelen lábaikat a harmatos fűben, arrafelé, amerre az „isteni Ilus” vezette őket.

HETEDIK FEJEZET • A királyfi különös kalandja

Amaz Újvilág utcai, barátságos házban, ahol Bécs Rezső Pesten kvartélyt kapott, egy reggelen tekintélyes megjelenésű, kürtőkalapos, vörös bajuszú és hosszú köpönyeges férfi tudakozódott a fiatalember után, és a látogatónak ostor volt a kezében. Bécs Rezső álmosan ült fel az ágyban:

– Darab időre Pestre hajtottunk – mondá a látogató, amint betette maga mögött az ajtót, és az ostor nyelet a lábai közé fogván, elhelyezkedett az ágy mellett álló széken.

– Itt van a Princ – kiáltott fel a fiatalember.

– Igen, de csak csendesebben, mert inkognitóban vagyunk itt – felelt dörmögő hangon a vendég, aki nem volt senki más, mint éppen Bratfisch, a bécsi fiákeros.

– Hogyan mennek itt a dolgok? Van elég zab a városban?

Bécs Rezső barátjának és pártfogójának megérkeztére nyomban felöltözködött...

– Itt tudok egy kiskocsmát a környéken, ahol igen jó pörköltet főznek.

– Hajtsunk tehát oda – felelt Bratfisch, és nagy meglepődéssel vette tudomásul, hogy mosakodás után Bécs Rezső is bajuszkötőt illeszt a fülére. Véleménye szerint: ezt nem mulaszthatja el egy rendes ember.

A kiskocsmá valóban olyan volt, amelynél különbet Bratfisch sem kívánhatott. Udvarból volt a bejárása, és a kapu alatt mindössze egy felemelt farkú kandúrmacska festett képe mutatta, hogy a házban bizonyos szívvidámító helynek is kell lenni; különben miért festették volna oda a kandúrt?

Az asztalok bádoggal voltak bevonva, és a székekben olyan mélyedések voltak, amelyekről nyomban megállapítható volt, hogy itt valaha kövér emberek hosszadalmasan tárgyalták a városi és családi ügyeiket.

– Azt olvastam az Extrablattban, hogy Pesten kéménybe szokták befalazni az idegeneket! – mondta Bratfisch, amikor a bolthajtásos, ódon kiskocsmában körülnézett, és egy darabig elgondolkozva hallgatta a vízvezeték csepegését az udvaron.

– Régi ház lehet ez. Sok idegen utazó van itt befalazva.

Még a kövér kocsmárosné megjelenése sem vigasztalta a bécsi fiákerest, pedig a vendéglősné valósággal svungot adott lépteinek, amikor a pörköltes tányérral a konyha felől elindult. Libegve és méltóságteljesen közeledett, mintha életének legfontosabb aktusához készülődne, mert nagyon kedvelte azokat a vendégeket, akik ostorral a kezükben látogatnak el hozzá.

Bratfischnek ízlett a pörkölt, vörös bajuszáról letörölvén a sörmaradékot, ennyit meg is jegyzett:

– Csodálom, Dreher jobb sört mér Pesten, mint Bécsben.

– Hát hogyan viseli magát az a fehérnép a Margitszigeten, mert azt hiszem, hogy az ő meglátogatása miatt kellett bevagonírozni a lovaimat és kocsimat a tehervonatba.

Bécs Rezső elmondta mindazt, amit az „isteni Ilus” körül tapasztalt. Az éjjeli zenét, a velszi herceget és a többi megjegyzésre alkalmas adatokat.

Bratfisch szokása szerint elővett egy császárszemlyét, amelynek belével tisztára törölgette a tányérját.

– A velszi hercegre nézve csak annyi a mondanivalóm, hogy ez az uraság most valahol büntetés alatt van egy angliai kastélyban, ahol köd van, meg vadászkutyák vannak, azonkívül semmi sincsen. Az az úr tehát nem lehet itt Pesten, a művésznőt bolonddá tartották, mint már annyi sokszor, amikor mindenféle királyok mutatkoztak be neki. A művész nő egy liba. Mindenesetre elmegyek a parancsok átvétele végett a budai várba, maga meg várjon meg itt, hátha szükségünk lesz magára, mert én Pesten nem nagyon ismerem az utakat. Minden hónapban más meg más hazafiról keresztelik el itt az utcákat. Azt várják egy szegény kocsistól, hogy az egész magyar történelmet ismerje. Hát most Budára hajtok.

Bécs Rezső a régi kiskocsmában szerencséjére talált feketerigót, stiglicet meg mókust, amellyel eltöltötte az időt. A mokus már az asztalára ült megbarátkozásában, amikor Bratfisch ostoros alakja feltűnt az üvegajtó mögött.

– Tizenkét órakor a Nemzeti Casino Szép utcai kapujánál kell lennünk – mondotta, és egy fröccsöt rendelt, mert saját szavai szerint kíváncsiság ébredt fel benne a pesti borok iránt is.

*

Éjfélkor helyükön állottak Bratfisch szürkéi... A Casino Szép utcai frontján a homályos üveglakok mögül tompa cigányzene hallatszott ki. A kocsis magyarázta Bécs Rezsőnek a helyzetet:

– Itt van egy kisebb ebédlő, amelyben csak akkor terítenek, ha valaki erre nézve külön rendelést tesz. Az ebédlő egy szomszédos társalgóba nyílik, ahová vacsora után visszavonulni szoktak a mágnások. Rendszerint Traktárovcics – a gróf Szemere szokta ezeket a szobákat használni, mert az mindig talál valamilyen alkalmat, hogy ebédet adjon a Casinóban. A legöregebb grófnékat szokta meghívni, hogy az emberek már nem is tudják, hogy hová írják fel ennek az embernek a bolondságait. A Herr von Szemere bizonyára van olyan tisztelettel a Princ iránt, hogy ma estére lemond az öreg grófnékról.

A piros nadrágos huszár többször kinyitotta a kiskaput, amikor is mindenféle tortamaradékokat, szivarokat, szalvéta alá rejtett borospoharakat szállított ki a trónörökös kocsisának. Bratfischnek különösen a szivar nem nyerte meg a tetszését, miközben fogával leharapta annak a végét:

– Bécsben ilyen szivart a hordárnak sem adnak – mondá, miközben a ködszagú füstöket a csillagos ég felé fújdogálta.

Bécs Rezső a bakon Bratfisch mellett foglalt helyet, így tehát pontosan meghallhatta a kocsis értekezését:

– Most legalább megtanulja maga is, hogy milyen nehéz jó fiákerosnak lenni. Mert nem beszélek azokról a kocsisokról, akik az állomás legközelebbi kocsmájában várják be, amire fuvarjuk érkezik. A magunkfajta privát fiákeros egy pillanatra sem mozdulhat helyéről. Annak oda kell nőve lenni a bakjához. Amíg az uraságok mulatnak. Azt mondják, hogy

türelmetlenek a kocsisok... Szeretnék én látni olyan embert, aki türelmesebb egy kocsisnál, amíg éjszaka a gazdájára várakozik. Nevetséges azt mondani, hogy a kocsisok nem a legtürelmesebb emberek.

Egy felhajtott galléros, zömök, fekete bajuszú úriember vizsga szemmel lépett most a kocsilámpa világosságába az utca sötétjéből:

– Szombatfalvy detektívfőnök vagyok. Azt akarom tudni, hogy milyen parancsot kapott a mai napra nézve?

– Azt a parancsot kaptam, hogy itt várakozzam – felelt Bratfisch, és nagy füstöt fújt a detektívfőnök felé.

– Ne csodálkozzon majd, ha egy ember felkapaszkodik hátul a kerekek mögé – folytatta a detektívfőnök.

– Nem csodálkozom, csak legyen annak az embernek ideje felkapaszkodni, ha én hajtani kezdek.

A detektív most erélyesebb hangot használt: – Figyelmeztetem, hogy a mi kezeink hosszúak. Elérnek azok a bécsi políciához is.

Bratfisch egykedvűen vetette magát hátra a bakon.

*

A behomályosított ablakok mögül a zene mind vígabban zengett, Bratfisch nyújtózkodott, és arra gondolt, hogy milyen derék dolog volna otthon aludni bécsi istállójában, amikor hirtelen felnyílt a Szép utcai kapu, és Rudolf galléros köpönyegbe burkolózva kilépett a kisajtón. Bratfisch némán megemelte a kalapját, míg Bécs Rezső inas módjára leugrott a bakról, hogy a fiáker ajtaját kinyissa.

Ebben a másodpercben valamelyik kapu alól egy sűrűn elfátyolozott, magas termetű, karcsú nő futamodott elő, oly kecsességgel, mintha merényletet akarna elkövetni. Bécs barátunk természetesen a hölgy elé ugrott, mire a trónörökös fáradtan, egykedvűen legyintett:

– Miben lehetek szolgálatára, kedves Rubintné? – kérdezte mély, zengő hangon a királyfi.

A hirtelen hölgy remegő, visszafojtott hangon beszélt:

– Azt kell hinnem, hogy fenség végleg elfelejtette azt a jelenetet, ott, a zugligeti villában, egy esztendő előtt... Levelemet válasz nélkül hagyja, hogy maholnap szégyenkezni leszek kénytelen barátnőim előtt, akik tudják fenségeddel való ismeretségemet.

A királyfi türelmetlen mozdulatot tett, mire a nő még szenvedélyesebben folytatta ott, a sötét Szép utcában a maga mondanivalóját:

– Az én hűségem, szerelmem, önfeláldozásom mit sem ér fenséged előtt... Csak egy nő vagyok, akinek lelkét megint sikerült eltaposnia. Mi sors várhat egy tisztességes asszonyra, aki balga fővel megszerelmesedik?...

– A többit mondja el a titkár úrnak – szölt Rudolf, és önkéntelenül Bécs Rezsőre mutatott. A megtisztelt úr karonfogta az asszonyságot, míg az igazi királyfi kocsijába beszállott, és Bratfisch álló helyéből a leggyorsabb trappba kezdett.

*

Rubintnéval tehát a Szép utcában maradt Bécs Rezső.

Rubintné az Aranykéz utcában lakott, mint már annyi sok nő, aki szerelem miatt szenvedett. Ámde ezek a nők többnyire színészekbe voltak szerelmesek, a legtöbben Szirmai Imrébe, vagy írókba, így a nagy szakállú Benedek Aladárba is... De Rubintné kivétel volt, ő mindjárt a birodalom trónörökösébe szeretett bele életre-halálra.

Amíg az Aranykéz utcáig haladva Rubintné szenvedélyes hangon előadta a maga történetét, Rodolphe de Bécs folyton arra gondolt, hogy nem téved-e el Bratfisch a királyfival, megtalálja-e az utat odáig, ahol a Duna-parton a vén révész szokott várakozni. És vajon nem történik-e valamely veszedelem az előkelő éjszakai utazóval azon a tájékon, ahol a mai Vígszínház helyén szemétdombok és elhagyott telkek terültek el, ahol a környékbeli gyanús egzisztenciák az „Újvilág” kocsmában gyülekeztek?... Mert Bratfischnek sikerült úgy elhajtani, hogy a legfürgébb titkosrendőr sem tudott idejében felkapaszkodni a fiáker hátulsó tengelyére: nagymester volt ebben Bratfisch, eleget szidták érte már Bécsben is a policájok... A szürkék álló helyükből vették a leghosszabb trappot.

Rubintné pedig beszélt a maga keserves történetét... A kezével olyan szorosan kapaszkodott Bécs Rezső karjába, mintha tőle várná megmentését.

– Budán, egy ismerős özvegyasszonyságnál találkoztunk először, és az asszony nyomban elment hazulról, amikor őfensége megérkezett. A kapukulcsot az ablakon adta be... És a fenség kijelentette, hogy azért szeret, mert barna vagyok, bajuszkám van, és úgy tudok harapni, hogy az nem fáj, hanem ellenkezőleg: jólesik. Engem szeret egyedül egész Pesten, és az én kedvemért jön inkognitóban a városba. És íme azt kell tapasztalnom, hogy művésznőkkel mulatozik...

Bécs Rezső féloldalról nézett Rubintnéra:

Honnan tudja, asszonyom, hogy őfensége művésznőkkel mulat?

– Van nekem egy komornyik ismerősöm a Nemzeti Casinóban, mondotta, hogy a mai estére a Népszínház összes hölgyei meghívást kaptak. Láttam is őket megérkezni az előadás után.

– No, talán nem valamennyi érkezett meg – mormogta magában Bécs Rezső, és igyekezett búcsút venni az asszonyságtól a numero 4 előtt, ahol meghúzta a csengőt.

– Hát nem jön fel hozzám? – kérdezte megriadva Rubintné. – Férjem reggelig szokott kártyázni. Banktartó a „Ferenczi Kávéház”-ban.

Bécs Rezső tisztelettel közölte az asszonysággal, hogy a látogatás szerencséjét majd máskorra tartja fenn.

– Talán hozok is valamely üzenetet őfenségétől.

A szenvedélyes asszony nehezen búcsúzott.

– Vajon mit fogok én csinálni reggelig felindult állapotomban?... Nem is megyek most haza. Felkeresem férjemet a „Ferenczi Kávéház”-ban, kihívatom az utcára, és jól megrakom az esernyőmmel.

Bécs Rezső gratulált az asszonyság ötletéhez, azután nyakába kapva lábait, ugyancsak igyekezett a Margithíd irányába. Úgy futott, mintha kergetnék.

*

A Duna-parton csakhamar megtalálta Bratfisch, aki egykedvűen szivarozott a fiáker belsejében ülve, amit csak akkor engedett meg magának, amikor gazdájára huzamosabb ideig kellett várakozni.

– Minden rendben ment. A vén róka a helyén van. A királyfi átkelt a folyón.

– És a vén róka nem jött vissza? – kérdezte izgatottan Bécs Rezső.

– Miért jött volna vissza? Talán azért, hogy magát is átvigye? Mi szükség van ott magára? Talán ismeretsége van valamely szobalánnyal a művésznő személyzetéből? – kérdezte a szopókája mellől Bratfisch, amely szivarszipka tajtékból is volt, és mezítelen nő volt rajta barnára szíva.

– Igen – kapott a szón Bécs Rezső –, a művésznő komornájának megígértem, hogy az éjszaka okvetlenül felkeresem. Segítek neki levelet írni a vőlegényének.

Bratfisch bólongatott: ez valóban meglehetősen komoly ok volt az átkelésre, de a vén révész nem mutatkozott sehol sem a Dunán. Még csak a levegőnek volt amolyan éjfél utáni szaga, egyébként nyoma sem mutatkozott a hajnalhasadásnak. A fiákeres kedélyesen nézegetett pártfogoltjára.

– Extrablattomban, amelyet az Öregúr is olvasni szokott reggelenként – monda Bratfisch megemelvén kalapját –, olvastam egyszer egy regényt, amelyben arról volt szó, hogy egy sánta lord a kedvese kedvéért átúsztatta a tengerszorost, az pedig valamivel szélesebb, mint a Dunának ez az ága.

Bécs Rezső a folyamatot nézegette:

– Hiszen gyermekkoromban én is tudtam úszni, felhoztam a Tisza fenekéről a bedobott huszonöt krajcárrost. Csak az a kérdés, nem felejtettem-e el a leckét.

– Az úszást meg az olvasást nem lehet elfelejteni – monda a bölcs Bratfisch.

Bécs Rezső most már nem habozott tovább. Júniusi éj volt, a csillagok melegen, bágyadtan nézegették magukat a folyamban, mint menyasszonyok. Rudolf von Bécs gyorsan levetette a vadászruháját, és Bratfisch gondjaira bízta a cipővel és a kalappal együtt.

– Másfél óra alatt vissza is jövök – mondá a fiatalember, akire nagy érdeklődéssel nézegetett a fiákeres. – Csak arra kérem, vigyen fel a parton olyan távolságra, ahol körülbelül egy vonalon vagyunk a sziget orrával. Akkor körülbelül ki tudok kötni a sziget közepén.

– Csak kössön ki szerencsésen – felelt a kocsis, és felmászott a bakra. – Ha van egy szivarvég arányi szív abban a szobalányban, nem lesz hálátlan.

Bécs Rezső nevetett:

– Talán még vacsorát is kapok, mert ma este még nem vacsoráztam.

– Hát akkor csak hajtson gyorsan! – biztatta Bratfisch a kedvencet, és jó messzire felhajtott a újpesti partra.

Egy menedékes parti helyen, ahol a környékbeli gyermekek szoktak játszani, Bécs Rezső térdig a vízbe gázolt, felnézett az égre, megkereste szerencsecsillagát, és néhány lépést előretéve, a folyam sodrába dobta magát. Bratfisch egy darabig hallgatta a partról az úszó fiatalember lubickolását, nézegette azt a fehér taréjt, amelyet az a sötét vízen felvert hatalmas tempójával, aztán mindinkább tünedezett az a fekete pont, amely az úszó fejét jelentette a folyam csillagos medrében. Jó hosszú félóra tellett el, amíg odaátról, a sötétségbe borult szigetről hosszú, vontatott kiáltást hallott Bratfisch, mintha a parti nagy fák világosodó csúcsai hallattak volna valamely örömteljes hangot a hajnal közeledésére.

*

Bécs Rezső dideregve, alaposan átfázva ugrott ki a Duna sodrából, amikor egy alkalmas helyet talált a partra úszáshoz. Meghempergőzött a fűben, megtörölközött a falombokban, néhányszor meghintáztatta magát az amerikai diófa kihajló ágán, aztán olyan nesztelenül futamodott az ódon kastély felé, mint egy indiánus.

A pillanatonként hatalmasodó hajnalban már megbarátkoztak a lombok között a régi cseréptető és a kémények alakjai. Sőt mire a rózsakerten át Bécs Rezső a ház közelébe jutott: már néhány álmatlan veréb az eresz alatt a maga hetivásáros nyelvén kérdezősködni is kezdett a szomszédjától arról, hogy mit álmodott.

A ház ez éjszakán olyan néma volt, mintha elköltözködtek volna lakói: a zsalugáterek szemei mögött sehol gyertyavilágnak a nyoma, sőt még az éjjeli méces bizonytalan lángját sem tudta felfedezni a fiatalember, akárhányszor járta körül a házat. Igen, olyan volt e lak,

mintha erre az éjszakára visszaköltöztek volna belé a szent életű apácák, akik innen elmentek századok előtt. Még a bagoly is eltűnt, nyilván még hajnal előtt aludni ment.

Bécs Rezső tudta, hogy a ház hátulsó részén egy kanyargó csigalépcső vezet fel az erkélyre, amely erkélyről aztán az emeleti termekbe lehet jutni. Úgynevezett titkos lépcső volt ez, amelyen valaha a főherceg közlekedett. Az erkélyen egy zsalugáteres ajtó, amely zárva volt. Bécs Rezső hiába szorította fülét az ajtóhoz, odabentről semmi nesz sem hallatszott.

A madarak mind hangosabbak lettek, mind újabb és újabb kérdéseket tettek fel egymáshoz: a gyalogutakon a bérnyúlásra vezetett leányok fehér ruhájában közeledett a reggel. Bécs Rezső eltépelődött a fülemilefészkes orgonabokrok között, és onnan várta a fejleményeket.

Nem sokáig kellett neki várakoznia, hogy meghallgassa a neszelést, amely odabent keletkezett a ház belsejében...

A zsalugáteres ajtón halkán csikordult a retesz, és a következő pillanatban megjelent az erkélyen a királyfi alakja... Szókésbarnán, mosolyogva nézett szét a kerten:

– Milyen jó dolga van magának, „isteni Ilus”, hogy itt élhet – mondá most hátrafordulva a művésznő felé.

A művésznő rövid szoknyába, tarka ujjasba volt öltözve, mint valami népszínmű-előadáson.

– Péter Pál felé jár az idő... Ilyenkor egész Magyarországon kaszálnak. Vajon tudna fenség is kaszálni?

– Hát hogyan tudnék, nem olyan nehéz dolog az – felelt a királyfi.

– Hát próbálja meg ezt a rétet, itt szemközt a házzal, lekaszálni... Mutassa meg nékem, hogy akkor is meg tudna élni, ha nem volna királyfi! – beszélt vakmerően a művésznő, mert hiszen jól tudta, hogy a vakmerő szavakat neki kegyelmesen megbocsátani szokták.

– Szívesen kaszálok, ha maga gereblyézik mögöttem – mondá a királyfi, és hangosan nevetett, hogy csak úgy harsogott. – Nekünk, királyjelölteknek, mindent kell tudnunk.

– Hát menjünk kaszálni! – kiáltotta a művésznő, mintha valamely nagy mulatságról volna szó.

A királyfi ledobta cipőit, felgyúrte nadrágját, és a kaszával kezében úgy gázolt bele a harmatos fűbe. A művésznőnek nem kellett különösebb toalettet csinálni, ő ugyanis rövid szoknyában és mezítláb volt.

A királyfi felemelte a kaszát, és hatalmas rendet vágott vele a magas fűben.

– Ez királyi volt! – biztatta hátulról a művésznő. És a királyfi nevetve, boldogan tovább kaszált.

Nagy ördög ez a mi barátnénk – gondolta magában Bécs Rezső, amint a bokrok között tovaosont.

A rózsáskertben gyorsan letépett vagy két tucat rózsát, csokrot kötött belőlük, és mikor a Dunába vetette magát, hogy idejében visszaérjen a túlsó partra, a rózsacsokrot a fogai közé szorította.

NYOLCADIK FEJEZET • Élethalál-párbaj a királyfiért

Bécs Rezső szorgalmasan dolgozott a Nemzet szerkesztőségében, ahová Jókai Mór pártfogása révén került, és apránként ugyanazt az életet élte, amit ez idő tájt a pesti

hírlapírók szoktak. Karikás „Kispipá”-jába járt vacsorázni, bejutott egy asztaltársaságba a belső szobába, ahol mindig párbajokról, lovagias ügyekről beszélgettek, és a jelenlévők olyanformán tűntek föl Bécs Rezső előtt, mint akik reggeltől estig a vívóterem kikeréázott deszkáján állanak, és övig meztelenül élethalálharcot vívnak ellenséges férfiakkal. Mindegyiknek volt egy olyan párbajhistóriája, amelyben csak paraszthajszálon múlt, hogy valaki nem harapott a fűbe... a pisztolygolyó a kalapot fúrta keresztül... a kard lapjával vágódott a gyomorra alkalmazott traverziós vágásnál... a szív közepébe szánt szúrás elcsúszott a hónalj alatt... Bécs Rezső mindig hősies hangulatban ment be a Ferenciek terén lévő szerkesztőségbe, ahol a Vízállás rovatot szerkesztette.

Egyszer este, midőn a Ferenciek terén haladva keresztül, halk füttyentést hall a háta mögött, önkéntelenül megfordul, és látja, hogy a téren álló fiákeresek egyike javában emelgeti kalapját. Ezen jeladás után a kocsis leugrott a bakról, miután lovait meztlábás lóápolóra bízta.

Bratfisch volt...

– Szeretnék magával beszélgetni – mondta titokzatosan a fiákeres.

– De hát hogyan kerül maga Pestre, Bratfisch úr? – kiáltott fel Bécs Rezső.

– Lehajtottam. A „gazda” most ügyis Laxenburgban van a feleségénél, onnan egyhamar nem eresztik el.

Bécs Rezső a régi Párizsi utcában tudott egy kiskocsmát, ahol kapuzárásig el lehet üldögelni. Suszterek, kesztyűsök, míderesek jártak oda: egyéb dolguk van, mint a beszélgetéseket kihallgatni, este tíz óráig sietve meg kell inni söreiket, mert a kocsmát bezárják. „Tisztességes hely, az ilyent szeretem!” – monda Bratfisch, és felhajtván egy korsó sört, így kezdte:

– Mindig mondtam, hogy Dreher Antal swechati sörgyarából nem szívesen küld hordókat Pestre. Úgy tudom, hogy csak egyetlen pesti kocsmáros kap ebből a swechati sörből, a valódi dupla márciusiból, az is valahol a Király utcában van. Mert Dreher azt hiszi Bécsben, hogy itt, Pesten valami előkelő utca a Király utca.

Miután Bratfisch ezen szavaival tanúbizonyságot tett arról, hogy némileg járatos a pesti vendéglősiparban is, nagyon elgondolkozott üres kancsója fölött.

– Miért olyan szomorú, Bratfisch úr? – kérdezte pártfogójától Bécs Rudi.

– Eh, nem is vagyok olyan szomorú, mint amilyennek látszom – felelt kézlegyintéssel a bécsi fiákeres, aki Pestre csak így „lehajtott”, mintha Lainzba vagy Mayerlingbe rándult volna ki. – Pusztán egy levél foglalkoztat, amelyet innen Pestről, az „isteni Ilus”-tól kaptunk.

– Maga vagy a „gazda”?

– Természetesen a gazda, de nyomban átadta nekem elintézés végett. Én pedig nyomban magára gondoltam. Egy szerkesztőnek az ilyesmihez több esze van, mint egy egyszerű lehajtónak. Bosszút kell állnunk valakin.

– Halljuk az esetet! – szólta Bécs Rezső hírlapírói hangon, amelyet már elsajátított az öregebb kollégáktól.

– Az eset a következő: Az „isteni Ilus”-t a napokban szuppéra invitálták meg a Nemzeti Casinóba. Előfordult ez már máskor is, az „isteni” nem is csodálkozott a meghíváson. Ott volt Batthyány Elemér, Uchtritz Zsiga, a Szemere, Trautmannsdorf, valamelyik Esterházy, azt hiszem: a Miki. No meg egypár úriember, aki az ilyen mulatságon részt venni szokott, ha éppen nincs egyéb dolga. A vacsora, mint az „isteni Ilus” levelében írja, a szokásos jégbe hűtött ananászdinnyével kezdődött, mert ettől szokott jókedve kerekedni az urak

gyomrának... Én, becsületesemre mondom, akkor szoktam jó étvággal vacsorázni, ha jól kihajtottam a lovaimat.

– Nos, aztán mi történt? – szólt közbe Bécs Rezső, mert képesnek tartotta Bratfisch arra is, hogy most nyomban azt is elmondja, hogy mit vacsorázott tegnap meg tegnapelőtt. (Ilyen dolgokban nagyon jó memóriája volt B.-nak.)

– Aztán lengyel leves következett, ahogyan már Palkovits szokta összeállítani a menüket. Kappan fejes salátával, amelynél én sokkal többre becsülöm az ugorkasalátát, különösen akkor, ha egy nappal előbb magam készítettem el. A múltkor egy nagy tál ugorkasalátát megettem, benne zöldpaprikával, egy kevés fokhagymával, vereshagymával, sóval, borssal... Éppen elég volt vacsorára.

Bécs Rezső megértőleg bólogatott. Tudta, hogy Bratfisch darab ideig most úgyis a saját étkezéséről fog beszélni, akármit is szólna közbe.

– Hát aztán vacsora után csak megbolondul az egyik úr a nehéz boroktól, amelyeket évjárat szerint szolgál fel Palkovits a különböző ételekhez, és végül már olyan régi borokat öntöttek a husárok az urak poharaiba, hogy olyan öreg ember nem is foglalt helyet az asztalnál, pedig ott volt Uchtritz is, akit a legöregebb és legbölcsebb embernek mondanak a monarchiában. Hát ez az úr, bizonyos Lubomirszki nevű lengyel mágnás, kapja magát és megbolondul. Váltig azt hangoztatja, hogy a francia pezsgő csak akkor ízletes, ha előbb egy nő beledugja az ujját, vagy legalábbis megízleli a szájával. Az „istenilus”, ez a jóságos teremtés szívesen feláldozta a mutatóujját meg a szája szélét, hogy ízletesebbé tegye az urak pezsgőjét, de a lengyel vérszemet kapott. Azt kezdte beszélni, hogy igazi aromához valóban akkor jutna a pezsgő, ha a művésznő egész testével megfürdene benne. „Hogyan volna ez lehetséges egy ekkora pohárban?” – kérdezte csodálkozva az „istenilus”. A lengyel úr hazardírozni kezdett: kijelentette, hogy ő nagyon szívesen megtöltet egy fürdőkádat is francia pezsgővel, ha a művésznő megfürdik benne. A magyar urak ezalatt különféle jelekkel, integetésekkel, kacsingatásokkal biztatták az „istenilus”-t – amíg ez végre beleegyezett, hogy szívesen megfürdik egy kád francia pezsgőben, ha ezzel nemes barátainak örömet okoz... Én a magam részéről kijelentettem, hogy mosóteknőben szoktam fürödni, amelyet a kvártélyos asszony készít a konyhában minden szombaton este.

– Ez nagyon helyes dolog, Bratfisch úr, de halljuk, hogy mi történt tovább az „istenilus”-sal!

– Megjegyzem, hogy én a pezsgőt nem szeretem – folytatta Bratfisch. – Esztendőig vittem egy pezsgősügynököt, aki minden éjszaka pezsgőt hányt. „Csak egy pohár jó, frissen csapolt sört ihatnék!” – sóhajtott mindig szegény vendégem. De nem lehetett sört innia, mindig pezsgőt kellett inni az üzlet érdekében. Hát a Casino fürdőszobájából ezalatt behozták a fürdőkádat, és a pincérek, husárok egymás után nyitották ki a Pomery et Greno üvegeit, amíg a kád félig megtelt pezsgővel. Az „istenilus” pedig – vajon mit meg nem tenne ez a jószívű teremtés a barátai kedvéért, te jóságos isten! – kapta magát, levetkőzött, és beszállott a fürdőkádba. Az urak úgy tapsoltak, mint a Népszínházban. Hát eddig csak rendben lett volna minden, de az ilyen lengyel ember, ha engedik; tovább folytatja a bolondságait, mert régi bolondok ezek a lengyelek, amikor otthon elkiáltják magukat, hogy „nyepozvolim!” – utána pedig az ablakon ugrálnak kifelé, hogy meg se álljanak az ország határáig. Otthon ugyanis agyonvernék őket ezért a szóért, de itt, Pesten nem esik semmi bántódásuk. Én csak egy bécsi konstáblernak mondtam egyszer, hogy gazember, egy fél esztendeig kellett járnom mindenféle hivatalba, és utána még fizetnem is kellett.

– Szóval megbolondult Lubomirszki?

– Határozottan... Mert ezután, amikor az „isteni Ilus” a fürdőből kiszállott, kapta magát a herceg, és a fürdőnek használt pezsgőt kezdte visszaöntögetni a pezsgősüvegekbe. Negyven üveg pezsgőt öntöttek a fürdőkádba, és már mind a negyven üveg megtellett. És még mindig volt legalább egy üvegre való pezsgő a fürdőkádban. A lengyel sehogy sem értette meg ezt a dolgot, ördögökre, boszorkányokra, kísértetekre hivatkozott, kitalálta, hogy a Nemzeti Casinóban szellemek járnak, pedig ott egész éjszaka ébren szoktak lenni, a maga hazája nyelvén kiáltozott, egyszóval botrányt csapott a kádban maradt fürdővíz miatt. Hiába csitította az okos Üchtritz, hogy Magyarországon ez így szokás. Az „isteni Ilus” megsértődve távozott. De ez még nem lett volna baj. A baj ott kezdődött, hogy a bolond lengyel nem ivott a fürdővíznek használt pezsgőből, hanem az első poharat a földhöz loccsantotta... Azt mondják, hogy a hirtelen haragú Szemere egy üres pezsgőspalackot kapott fel, és azzal akart nekimenni a lengyel úrnak. A pezsgőt ezek után az inasok itták meg, az „isteni Ilus” pedig sír éjjel-nappal, és panaszos levelet írt nekünk.

– Bosszút! – kiáltotta Bécs Rezső. – Nem történhetik ilyen sértés azzal a hölgygel, aki a koronaherceget szemem láttára kaszálni tanította.

Bratfisch átnyújtotta kezét az asztalon, és a kocsmáros nemsokára ezután elkiáltotta magát, hogy záróra van.

*

Két lovag kelt útra, hogy a művésznőn esett sérelemért Bécs Rezső nevében felelősségre vonja Lubomirszkit.

Az egyik lovag volt Csicsery Géza honvéd huszárkapitány, aki éppen szabadságidejét töltötte Pesten: Kis úr, a volt békéscsabai adópénztáros Koronaherceg utcai játékbarlangjában, ahol már egy hét óta éjjel-nappal 21-es játékot játszott, és legtöbb baja az „őne-ászok”-kal, valamint a „cviklik”-kel volt – komoly, megállapodott férfiú, aki az éjszakát sohasem töltötte céltalan ivás vagy egészségrontó női udvarlások mellett, hanem inkább friss festékű, ragyogó kártyalapok társaságában, amelyekről akkoriban még Kosztka Emil se tudta megállapítani, hogy Piatnik kártyagyáros hol és miként követte el velük azt a hibát, hogy az Országos Kaszinóban a kártyákat hátulról is felismerték. A kártyák még akkoriban a sors szeszélyei szerint jártak, és a kapitánynak akadt olyan éjszakája is, amikor reggeltájban bizonyos pénzeszegeket küldhetett a „Vadászkürt” fogadó portásának számlája kiegyenlítése fejében.

A másik lovag ama vidám életű Kossa Ferkó volt, aki napjait nemcsak kártyázással, de mulatozva is töltötte. Pedáns ember létére hajnal felé abbahagyta az idegromboló kártyázást, és inkább felkereste azokat a barátságos helyeket, amelyek tulajdonképpen éjfél után szoktak benépesedni: az ott alkalmazott hölgyek odáig harisnyakötéssel vagy regényolvasással töltik az idejüket, de nagyot nyújtózkodva hagyják abba a szalonias időtöltést, amidőn éjszakai és dohányoszagú urak felgyűrt gallérú felöltőikben a tiszteletükre megérkeznek: – Így látogatta K. F. a Blaue Katzot és Somossy úr Orfeumát is, amikor hajnal felé egy kis szórakozásra vágyakozott, és bölcs tanácsokat adott a táncosnőknek, akik Oroszországba akartak kivándorolni, hogy esetleg a muszka cár előtt is bebizonyítsák tehetségüket.

Ezeket a komoly férfiakat a „Kispipa” udvari szobájából halászta ki Bécs Rezső, mert ezek az urak egészségtani szempontból nem szoktak ebédelni, inkább a vacsora örömeire helyezték életük gondjait. Természetesen nyomban útra keltek, amint arról volt szó, hogy egy valóságos herceget kell provokálni.

A herceg a Kaszinóban fogadta a méltóságteljes megjelenésű urakat, megértőleg tudomásul vette, hogy az „isteni Ilus” fürdetése miatt becsületében megsértve érzi magát

Rodolphe de Bécs – a kartellszívű urak barátja –, valamint nyomban elővette aranytokos ceruzáját, hogy a lovagias férfiak pontos címét feljegyezhesse. Csicsery kapitány a „Vadászkürt”-ben lakott, míg Kossa Ferenc földbirtokos úr a „Magyar Király”-ban. A herceg kezét fogott az urakkal, mire azok dolguk végeztével lelépkedtek vele a Kaszinó piros bársonyos lépcsőjén, bőséges borralalót adtak az inasnak, aki tartózkodásuk alatt kabátjaikra, sétabotjaikra, kardjukra, kalapjukra és egyéb felszerelésükre vigyázott: aztán végigballagván a Hatvani utcán a ferencrendiek temploma mellett, így szólott Kossa Ferenc a kapitányhoz:

– A Durchlaucht nem látszik gyáva embernek!

A kapitány rövid gondolkodás után így felelt:

– Az én véleményem szerint ez a címzés nem illeti meg Lubomirszkit, mert nem fejedelmekkel egyenrangú családból származik... Én csak princnek szólítanám, ha levelet írnék neki.

– Éppen itt van a tévedés – felelt most Kossa Ferenc olyan hangon, amely hang részben emlékeztetett a fagyos, korai káposzta ropogósságára, részben arra a hangra, amellyel a gavallérok kikérni szoktak egy és mást...

– A Lubomirszkiek hajdanában egyenrangúak voltak a lengyel uralkodó családok sarjadékaival. Éppen olyan tisztelet illette meg őket, mint bárkit, aki közeli atyafiságban van a lengyel királlyal, és a levelezésükben Kedves Rokonnak nevezte őket a király. Ők sokkal többek voltak a maguk országában, mint például nálunk az Esterházy vagy a Pálffy hercegek. Ők körülbelül abban a rangban állanak, mint a Hohenlohe hercegek Németországban.

– Nagyon félreérted a dolgot, kedves barátom, hogy velem, a Gothai Almanach ismerőjével mersz vitatkozni – mondá most metsző hangon Csicsery huszárkapitány. – Lubomirszkinek csak a princ megszólítás dukál, bár elismerem, hogy az ősei vajdák vagy talán nagyfejedelmek is voltak... De olyan bizonytalanok azok a lengyelországi viszonyok, hogy manapság az ember csak akkor tud eligazodni rajtuk, ha a geográfiát is ismeri, amit nekünk a törzstiszti iskolában tanítanak. Tehát jegyezd meg magadnak, hogy Lengyelországban azok az urak számítanak valamit, akiknek az erdőségeik határosak a cári erdőségekkel, ott, Ukrajnában. Ahonnan a cár bölényei szabadon átjárhatnak, anélkül hogy a vámőrök megállítanák őket... Ezek az erdőtulajdonosok Lengyelországban is úrnak neveztetnek. Ezt jegyezd meg magadnak.

– Kedves barátom, én olyan úriemberrel nem vitatkozhatom – felelt Kossa Ferkó –, aki katonatiszt létére a párbajkódexet sem ismeri.

A kapitány a kardjához kapott:

– Hogy érted ezt, barátom?

– A névjegyedre nincs rányomtatva a lakásod címe – a hercegnek kellett felírnia.

– No, majd beszélünk még arról, hogy ki ismeri a párbajkódexet! Talán te, aki nem tartózkodtál attól, hogy egy hölgy nevét belekeverjed a mondataidba, amikor pusztán csak egy szimpla kihívásról van szó? – felelt a kapitány, és kézfogás nélkül, fagyos szalutálás után elvált segéd társától ama Koronaherceg utcai ház előtt, amelyben az egykori békéscsabai pénztáros játékbankját tartotta.

Kossa Ferenc feketére festett, hatalmas bajuszával visszament a „Kispipá”-ba, ahol az udvari szobában mind együtt voltak az urak. A párbajsegéd ezzel a szóval állított be a torkig füstölt szobába:

– Úgy látszik, még Csicsery kapitány sem akadt emberére. Majd én megtanítom mőresre a tiszt urat.

És ezután a jelenlevő urakkal késő éjszakáig beszélgetett azokról a halálos kimenetelű párbajokról, amelyeket nők miatt meg kellett vívnia... Az udvaron a levágásra tartogatott kakasok már javában kukorékoltak, amikor a baljóslatú történeteknek végük lett.

KILENCEDIK FEJEZET • Egy kardvágás jutalma

Úgy volt már a lovagregényekben is, amelyekben minden pillanatban kardot rántanak a lovagok, hogy a jól sikerült kardvágásokért bizonyos jutalom járt. Nem volt bolond a régi lovag sem ingyen a vásárra vinni bőrét...

Amikor Bécs Rezső sikeresen beadta azt a cselvágást Lubomirszki hercegnek, amely vágásra még a Jézus-társaságbeli atyák tanították, akik az egyéb nevelések és oktatások mellett derekasan vívni is megtanították vala a gondjaikra bízott növendékeket, és a Fodor-féle vívóterem megkrétázott deszkáit a herceg hulló vércseppjei jelölték meg; Csicsery kapitány és Kossa Ferkó darab időre abbahagyták vitatkozásaikat a Gothai Almanachról, és a jegyzőkönyv felvételéhez láttak. A herceg segédei azonban nem akarták még abbahagyni a párviadalt, Nemzeti Casinóbeli grófok voltak, a kaszinóra nézve szégyennek tartották, hogy egy efféle tintalovag, amilyenek Bécs Rezsőt a legjobb esetben megítélni lehet: sebesülés nélkül távozzon a párviadal helyéről.

– Folytassuk csak a gangot! – monda az egyik gróf, miközben a jó Ungár doktor a herceg sebét vizsgálta.

– Lehet folytatni a párbajt? – kérdezte most Kossa Ferkó olyan hangsúllyal, hogy a sebész egy kissé tágitani volt kénytelen ujjaival a herceg szemöldökén esett sebesülésén, amely tágitásra bőségesebb vérzés indult meg.

– Nem lehetne beragasztani a sebet? – kérdezte a másik gróf.

Ungár doktor még egy kicsit motoszkált a sebesült körül, mire újabb vércseppek jelentkeztek.

Bécs Rezső keresztbe font karral, gladiátori állásban várta a további fejleményeket, miután Csicsery kapitány a kardot elvette kezéből.

– Varrni kell! – monda vizsgálódás után a sebész. – A ragasztás mit sem használ.

Erre nemsokára hallani lehetett azt a különös neszt, amelyet a varrótű okoz, amidőn az eleven bőrt férceli...

– Hajlandók kibékülni az urak – vetette fel most Csicsery kapitány –, miután a lovagiasság szabályainak eleget tettek?

Bécs Rezső természetesen hajlandónak mutatkozott. A herceg vállat vont... Sokkal egyszerűbb ember volt, mintsem kezét ne fogjon egy olyan férfival, aki az imént őt megsebesítette. A vívóterem ablakán beragyogott az őszi napsugár, odalent a vívóterem kapuja előtt egy csodálatos szőkeségű hölgy várakozott zárt fiákerben (a Bratfischében), és sűrű, kék fátyolt vont fel kerek gigerlikalapja alá. A kezét szívére szorította, arca izgatottnak látszott, a déli korzó publikuma felismerte az „isteni Ilus”-t, mert néhányan hangosan tapsoltak az utcán.

Bécs Rezső egyedül lépett ki a kapun... Mire a művész egy szempillantás alatt kiugrott a kocsiból, és Bécs Rezső nyakát átölelve, két oldalról megcsókolta az arcát.

– Csak semmi jelenet! – mondta Bratfisch a bakról, és ostorával tisztelgett a győzelmes gladiátornak.

Az első jutalmat követte a második...

Az esti gyorsvonattal Bécsből Budapestre lihegve megérkezett az a Színésznő, aki mögött Bécs Rezső egykor a királyfi maszkjában a ruháskosarat vitte vállán a külvárosi színházba.

– A bécsi újságok hasáboakat írnak magáról – kezdte a Színésznő. – Vajon nem volna-e kedve énértem is megverekedni valamely okból, ügyből, félreértésből kifolyólag, mondjuk, egy bécsi herceggel?

– Miért ne? – felelte kedélyesen Bécs Rezső.

– Az „isteni Ilus” legalábbis az anyám lehetne – mondá most a bécsi Színésznő. – Sokan azt mondják, hogy úgy hasonlítunk egymáshoz, mint anya meg a lánya. Ha már az Anya becsületéért párbajt vívott, a leánya is elvárhatja, hogy érte mérkőzzék.

– Nagyon szívesen, grófné! – szólt ismét hódolattal Bécs Rezső.

– Azonkívül azt gondolom, hogy megfelelő helyen nem volnának ön iránt háládatlanok, ha nemcsak a pesti, hanem a bécsi színésznőért is kardot rántana – monda most suttogó hangon a művész a Nemzet szerkesztőségében, ahol az öreg, cinikus munkatársak, így például Bakonyi Miksa és Ágai Béla is hangosan nevetni kezdtek.

– Így kezdődnek a karrierok! – monda szivarja mögül Kóbor Tamás.

A bécsi Színésznő sorban kezét fogott a Nemzet hírlapíróival, és kijelentette, hogy végtelenül sajnálja, hogy ama bizonyos Jókai szerkesztő nincs jelen, mert ez a szerkesztő közös barátjuk – a trónörökös.

– Megengedem, hogy velem vacsorázzon! – monda most a bécsi Színésznő.

– Ez az engedelem leginkább Bleicher szerkesztő úrtól függ – felelt köteles tisztelettel Bécs Rezső, mire a megnevezett úr egykedvűen legyintett:

– A Vízállás rovatot majd csak elszerkeszti valaki maga nélkül is.

*

Bratfisch természetesen a Nemzet szerkesztősége előtt várakozott, a bakról ostornyelével tisztelgett, amidőn is a Színésznő társaságában megjelent pártfogoltja. A zárt kocsiban persze egészen másként beszélt a Színésznő, mint odafent a szerkesztőségi urak jelenlétében.

– Mit akar attól a vén nőtől? – kérdezte siránkozó hangon, és szemei valóban könnyektől nedvesedtek. – Az egész világ előtt kompromittálva vagyok, hogy ezért a nőért párbajt vívott. A szemembe nevetnek a bécsiak... Azért is jöttem el ide Pestre, hogy okvetlenül vendégszerepeljek a Népszínházban, mert annak a nőnek végre ki kell törni a nyakát. Majd engem nézzenek meg a pestiek a Cigánybáróban... Ha van abban a nőben valami szemérem: soha többé színpadra nem mer lépni.

Mindkét kezével megragadta Bécs Rezső kezét, és forró lehelettel a fülébe súgott:

– Tönkre vagyok téve, ha nem történik velem hamarosan valami, amiről az emberek beszélnek... Nem bánom, legyen botrány... Legyen legnagyobb skandalum... de azt már nem nézhetem tovább ölbe rakott kezekkel, hogy ez a nő a monarchia egész sajtóját megnyergelje. Mindennap csak órála olvashatni az összes újságokban. Megőrülök!

– Csillapodjon, hercegnő!

– Én nem vagyok hercegnő! – tört ki hirtelen a szó a Színésznő száján. – Én most bevallók magának egy nagy titkot: én felséges asszony vagyok. De erről esküdjön meg az életére, hogy senkinek soha el nem mondja azt, amit most tőlem hallani fog.

– Mőszükse – felelt Bécs Rezső.

– Mit jelent ez? Soha nem hallottam ezt a szót.

– Nálunk Pesten hátulról visszafelé mondják ki mostanában azokat a szavakat, amelyek titkot jelentenek.

– Hát nem bánom – felelt habozás után a Színésznő. – Én most bevallom magának, hogy mielőtt Rudolfnak az ajánlatát elfogadtam volna: kikötöttem, hogy előbb keljünk egybe. Rudolfnak nem volt ez ellen semmi kifogása. Egy erdei kápolnában, Bécs környékén megesküdtünk. Egy derék franciskánus volt a gyóntató és eskető papunk. Egyházi dolgokban járatos atyám csak éppen azt kifogásolta, hogy a franciskánusnak nem volt tonzúrája... De mit bánom én, hogy borotváltatta-e a feje búbját, vagy pedig nem borotváltatta! Én bizony isten nem néztem oda, amikor a trónörökössel letérdepeltünk egymás mellé abban a kedves kis kápolnában... Az ellenségeim ugyan azt mondják, hogy egy zsidó imaház volt az, de én erre mit sem adok. Megesküdtünk. A fenséges cím akkor is megillet, ha az a bizonyos pap egy szökött barát volt.

– Nos, és ki volt az esküvői tanú? – kérdezte Bécs Rezső, anélkül hogy bevallotta volna, hogy erről a tonzúra nélküli barátról már hallott egyet és mást. – Tanú nélkül nem szokás esküdni a legrejtettebb kápolnában sem.

A Színésznő nagyon csodálkozott:

– Hát ki lett volna a tanú más, mint Bratfisch?

Ezt az én patronátusomat is a hajánál fogva húzzák a pokolba az ördögök – gondolta magában Bécs Rezső.

A Színésznő könnyes szemmel merengett:

– És most gondolhatja, hogy milyen fájdalmas érzés vett erőt lelkemen, amikor az újságból arról értesültem, hogy maga azért a vén nőért párbajozott, holott eddig azt hittem, hogy barátaim közé számíthatom. Ezért jöttem Pestre, hogy ezt magának megmondjam.

Bratfisch a bakon halkán füttyentett lovainak, mire azok kővé meredve megállottak. Ünnepeles, Duna-parti hotel gnómszerű portása futamodott elő.

– A grófné részére az első emeleti lakosztályt rezerváltuk, miután a perzsa Sah őfensége éppen tegnap utazott el belőle – jelentette a portás.

– Nem szeretem a perzsák szagát – felelte ajkát biggyesztve a Színésznő. – Minden keleti embernek van bizonyos odörje... Ők azt mondják, hogy a saruik nem tudják elfelejteni az otthoni port. De talán őfelsége valamit mégis adott a tisztálkodásra.

És odafent, a lakosztály egyik udvari szobájában, miután a Színésznő könnyű pongyolába öltözött át, a nyitott ablakra könyökölve sokáig hallgatták szótlanul az udvarkertből felhangzó cigánymuzsikát. A fiatal Radics Béla mintha érezte volna, hogy valamely különös hallgatói vannak; egyre-másra vonta búfelejtő és búbanatos hegedűjén azokat a szép, szomorú dalokat, amelyek a királyi családdal összefüggésben vannak... Így: többször eljátszotta ama felejthetetlen dalt, amely úgy kezdődik: „Édesanyám is volt nekem, Keservesen nevelt engem...” Amely dalról mindenki tudta az Osztrák–Magyar Monarchiában, hogy ezt a nótát kedveli leginkább a királyfi, e mellett a nóta mellett szokott búsulva vigadni, hogy a jelenlétében lévő urak egymás után letérdepeltek előtte, és kézsókkal örök hűséget fogadtak...

– Megszakad a szívem! – mondá nagyot sóhajtva a Színésznő. – Miért nem lehet most itt ő is?

A következő nóta, amit a cigányok játszottak az ifjú Radics intésére, az volt, hogy „Lehullott a rezgő nyárfa levele...” Úgy zendült fel a dal a cigány hegedűjén, mint a közelgő ős szomorúsága.

– Az anyósom dala! – vágta ki rövid habozás után a Színésznő, miután Magyarországon ez idő tájt mindenki tudta, hogy Erzsébet királynő kedveli ezt a dalt... – Sírni, mulatni, megbolondulni szeretnék! – kiáltotta a Színésznő, amint végigvágta magát az udvari szoba

pamlagán, és úgy hányta-dobta magát, hogy a hidegvérű Bécs Rezső darab ideig ijedten nézte.

– Fenséges asszony, térjen magához!

– Nem addig, amíg a cigányok ezt a nótát muzsikálják. Szegény anyósom bolyong a világban, nem találja helyét. Én pedig itt vagyok, ahelyett hogy a lábai előtt ülnék. Még ma megölöm magam – kiáltotta haját tépve a Színésznő.

– Kár volna ilyen egészséges nőért – felelt Bécs Rezső, aki pillanatnyi ijedtségéből nyomban magához tért, amint a Színésznő öngyilkossággal fenyegetőzött.

– Vigyen el mulatni, mert leugrom az emeletről! – indítványozta most a Színésznő, miután látszólagosan darab időre magához tért.

– A „Karikás” vendéglőben van némi hitelem.

A Színésznő nagyot nézett, és őszintén ámuló hangon felkiáltott:

– Mi ez? Magának, akit úgy emlegetnek, mint a birodalom trónörökösének legbizalmasabb emberét: nincs pénze? Hitelre van szüksége?

– Néha... – felelt zavarodottan Bécs Rezső.

A Színésznő talpra ugrott:

– Majd elintézem ezt a dolgot a királyfival. Ő maga, szegény, nem tudja, hogy mi a pénz... Bratfisch számláit az S. M. Rothschild Bankház bécsi pénztáránál fizetik, mert különben abrakot sem tudna venni lovainak. Úgy látszik: a királyfi végleg megzavarodott, mióta azt a kis zárdanövendéket, a Vecsera Marit megismerte. Addig se volt valami körültekintő férfiú, de most már nem akar az orra hegyéig sem látni. Azt mondom tehát, hogy addig, amíg a királyfival beszélek, fogadja el tőlem ezt a kis kölcsönt, amely bizvást elegendő lesz mai mulatságunkra.

Így szólt a Színésznő, és útításkájából egy nagyobb csomag bankjegyet vett elő, amelyet az álmélkodó Bécs Rezső kabátzsebébe gyömöszölt.

Bécs Rezső akkor kapott először életében pénzt nőtől...

– Csak fogadja el nyugodtan, a királyfinak is szoktam adni, ha észreveszem, hogy üres a pénztárcája – biztatta a Színésznő a kővé meredt hírlapírót.

– Teremtő isten! De Grioux lovagot akar belőlem csinálni?

– Csak nyugalom, fiatalember – mondta most a Színésznő mosolyogva, miután egy cigarettára gyújtott. – Mi, tapasztalt nők, nagyon is jól ismerjük a férfiak aprólékos bajait. A királyfinak például mindig én veszek inggombokat, harisnyakötőket, nadrágtartókat meg egyéb apróságokat, amelyeknek megvásárlásához neki derogálna befordulni akár a legelegánsabb üzletbe is a Grábenen. Én megveszem neki olcsóbban a magam külvárosi zsidóinál, akik províziót is adnak nekem.

– De asszonyom... – tiltakozott még mindig a meglepett fiatalember.

– A királyfi természetesen sohasem kért tőlem direkt pénzt – folytatta a Színésznő.

– De ott van Bratfisch, a mindentudó, az megmondja nekem mindig, hogyan állnak pénz dolgában. Bratfischnak már a kalapja állásáról is látom, hogy van-e pénzmag a háznál, avagy nincs. Egyszer egy hónapban aláíratok egy váltót a királyfival a követeléseimről. Ezeknek a váltóknak a kifizetését még sohasem tagadta meg a bécsi Rothschild. Valami kis hitele van még a birodalom trónörökösének ezeknél a konzervatív bankároknál is.

– De asszonyom – ismételte Bécs Rezső azoknak a fiatalembereknek a makacsságával, akik először kerülnek abba a helyzetbe, hogy úrnők által megillatosított bankókat fogadjanak el.

– Ha maga azt tudná, hogy druszája milyen boldog szokott lenni, amikor apró-cseprő kölcsönökkel kiségittem őt! Még a kezemet is meg szokta csókolni... Persze, ő nem tudja,

hogy az apám pénzügynök ott, a Táborstrasszén, ahol a Bécsben letelepedett lengyel zsidóság lakik. Percek alatt együtt van annyi pénz, amennyire éppen szüksége van a koronahercegnek. Most pedig menjünk mulatni.

...Bécs Rezső ezen a napon érezte magát igazi férfinak. Délben megkarcolt egy herceget a vívóteremben. Este pénzajándékot kapott egy hölgytől, aki egyébként nem szokott ajándékokat osztogatni.

TIZEDIK FEJEZET • Hogyan helyettesítette az álkirályfi a valódi királyfit?

Hősünk bravúrja, amelyet a Herceggel vívott ama bizonyos „isteni lény” megsértése miatt: más körökben is bizonyos érdeklődést keltett az ismeretlen magyar fiatalember iránt. Utóvégre egy férfi mindig érdekes, ha hölgyért ragad kardot, amikor az a hölgy se felesége, se szeretője. A csupán tisztelettel becsült hölgyekért utoljára a Szent Földre mentek el a lovagok, hogy ott néhány rossz képű pogányt levagdalanak. De ez régen volt, még Jeruzsálemi Endre királyunk idejében, nem pedig akkoriban, amikor Habsburgi Rudolf volt a magyar trón várományosa.

A bécsi Extrablatt, amely mindig szeretett közönségének meglepő híradásokkal szolgálni, lehetőleg regényes módon tálalta fel a budapesti prózai történetet, amely párbaj ama hölgy tiszteletére vívatott, „amely hölgynek” tudvalevőleg legközelebbi ismeretsége van azzal az úrral, aki „rangja szerint a második gentleman” az Osztrák–Magyar Birodalomban. Valóban nem kellett valami nagy fantázia hozzá, hogy kitalálhassák, ki a második uraság az öreg császár után a monarchiában...

...Bauernhuberné, ez a zsidó bábaasszony, aki a trónörökös gyerekkora óta fürdette, megint csak megérkezett az udvari pletykákkal, amikor a Burgban, a trónörökös lakosztályában felállították a gumiból való fürdőkádat, és Bauernhuberné nekigyürkőzött a fürdetésnek. A kezére húzott frottírkesztyű ezen a napon még erősebben fogott:

– A fenséges úr úgy él ebben a nagy házban, mint egy remete, jóformán senkivel sem beszél egész nap, mint az udvarmesterével meg az inasával. Ezek a férfiak pedig már régen öregebbek az országútnál is, már arra sem jók, hogy egy szobalány állat megcsipkedjék.

– A Burgban tilos a csipkelődés – felelt mogorván Rudolf, mert sejtette, hogy a konfidens asszonyság hová és merre akar kilyukadni elbeszélésével.

A fürdősné elkapta a trónörökös jobb kezét, és miután tiszteletteljesen megcsókolá azt, dörzsölgetni kezdte a maga szerszámaival. (Értette a dolgát, nemhiába volt udvari masszírozónő a neve.)

– Fenség azt mondja, hogy a Burgban tilos a csipkelődés?... Menne csak úgy egyszer alkonyattal végig a Josef-Hof folyosóin, amely szárnyépületben az ottani kísértetek miatt nem merészel lakni senki sem! Akkor majd meglátná, hogy a dolgavégzett szobalány, testőr, fráj meg kamarás micsoda viháncolást mível a Josef-Hofban, ahová úgysem mer belépni senki, csak az ilyen magamféle tagbaszakadt asszonyság, akinek már nem szabad az ördögtől sem félnie. Reggeltől estig járom én keresztül-kasul Bécs városának ezt a legnagyobb házát, sőt néha még éjszakára is itt kell maradnom, ha Immakulata hercegasszonynak migrénje van, mert azzal a migrénnel csak én tudok elbánni. Láttam én már Esterházy gárdakapitány urat is az udvarhölgyek körül ólalkodni, pedig a gárdakapitánynak állítólag már egyetlen ép bordája sincs. Csak hát én nem szeretek beszélni. Tudok én sok mindent.

– Én meg a pletykát utálom legjobban – felelé a trónörökös.

– Akkor megegyeztünk, fenség – monda Bauernhuberné, és összeszorította a száját, hogy egyetlen szó se hagyhassa el azt, amíg a királyfi lábával végzett.

Mikor aztán a nedves dörzsölgetések után az úgynevezett száraz ledörzsölések következtek, a fürdőasszony tovább nem állta a csendet:

– Azt ugyan fenséged senkitől se fogja meghallani, hogy a Császár őfelsége ma korán reggel, amikor az Extrablattot a reggeli kávéja mellé felszolgálták, földhöz vágta kedvenc újságját, miután olyasmit olvasott abban. És azt sem fogja senkitől megtudhatni, hogy a fenséges főhercegnők, akik jelenleg a Burgban tartózkodnak, még soha annyiszor nem kérdezték meg az udvari frájaiktól, hogy voltaképpen miért nem is csapnak fel ők mosónőnek, a szobalányok az öltözködés közben emberemlékezet óta nem kaptak annyi pofont, mint ugyancsak ma reggel. Bosszúság van az egész házban. Blanka főhercegnő dühében a cipőjét hajította az udvarhölgye, Waldeck után, a cipő célt tévesztett, kirepült a nyitott ablakon, és a Hof udvarán éppen akkor ment végig egy fiatalember, aki felkapta a cipőt, és a kabátja alá dugta. Blanka főhercegnő lármájára a zsandárok siettek a fiatalember után, elvették tőle a hercegasszony cipőjét, ő maga pedig odafent ült a főörségen. Csudájára jár az egész udvar, mert azt mondják, olyan formája van, mintha ikertestvére volna fenségednek...

– Ügyes fickó! – kiáltott fel nevetve Rudolf, mert sejtette, hogy ki lehet az a cipőtolvaj. Az a kutyaidomító, onnan a bécsi Belvárosból.

Bauernhuberné a királyfi harisnyáit tisztogatta.

– Azt mondta, hogy nem akarta ellopni a cipőt, mit is csinált volna egy pár nélküli cipővel, csak emlékebe akarta megtartani, miután reménytelenül szerelmes a hercegasszonyba... Már el is kezdődött a pletykázkodás az udvarnál, hogy Blanka főhercegnő cipőjét nem is annyira a Waldeck, mint a fiatalember után hajította. Hogy megfogassa a zsandárokkal.

– Váljék egészségére! – monda szívből jövő nevetéssel a királyfi.

– No látja, fenség! – szól most Bauernhuberné, miután a bábaasszonyokra emlékeztető szerszámait összeszedte. – Ilyen történetet nem hallhat mástól, mint gyermekkori fürdőasszonyától.

– Még mindig nem tudom, hogy miért vágta a földhöz az Öregúr kedvenc újságját?

– Valami párbajt vívtak Pesten valamely művésznőért, és a csacska „Zeitungschreiberek” a fenséged nevét is belekeverték a párbajba.

– Hozzon nekem abból az újságból.

Bauernhubernének nem kellett messzire mennie az Extrablattért, csak éppen a folyosóra, ahol minden komorna, lakáj az újságból olvasta „a Kronprinz legújabb kalandját”.

Amikor a trónörökös elolvasta az újságot, nyomban csengetett az udvarmesterének.

– Hozzák fel a főörségről azt a cipőtolvajt – rendelkezett.

A királyfi nem csalódott. Bécs Rezsőt állították eléje azzal a váddal terhelve, hogy röptében elkapta Blanka főhercegasszony cipőjét.

– Hát maga gézengúz – kezdte a trónörökös, mikor négyszemközt maradt az ifjúval –, magának most Pesten volna a helye, hogy szolgálatára legyen Jókai Mór úrnak. Hát már elfelejtette, hogy Jókai úrral közös újságot írunk, az Osztrák–Magyar Monarchiát, Írásban és Képben?

– Nem felejtettem el, felség. De nem maradhattam Pesten ama fatális párbaj után. Az urak azzal fenyegettek, hogy megveretnek az inasaikkal, a hölgyek viszont azt kívánták, hogy párbajozzak értük. Én pedig csak fenséged szolgálatában veszek kardot a kezembe.

– És azt a cipőt miért kapta fel, mint valami kóbor kutya? A mi zsandáraink nem ismerik a tréfát. Póru járhatott volna.

– Fenség, én azt hittem, hogy a női cipőt hozzám vágták. Illetlenség lett volna fel nem venni. Ki tudja, mily tiszteletre méltó hölgyet sértek meg ezáltal.

Az igazi királyfi elgondolkozva állott az ablaknál, látszott, hogy valamiben töri a fejét, aztán egyszerre Bécs Rezső vállára tette a kezét:

– Mondja, „ikertestvér” úr – kezdte nyájasan –, volna magának bátorsága ahhoz, hogy engem holnap reggelig itt a Burgban helyettesítsen?

Bécs Rezső elsápadt. Erre a hallatlan vakmerőségre ég felé emelkedett minden haja szála.

A királyfi hosszú lépésekkel méregette a szobát, és halkán beszélt:

– Nekem ma délután múlhatatlanul Mayerlingbe kell mennem, mert fontos találkozásom van ott valakivel. Felső atyám parancsára azonban nem hagyhatom el a Burgot, szobafogságban vagyok. Utóvégre katonatiszt is vagyok, engedelmeskednem kell a Legfőbb Hadúrnak. És én mégis Mayerlingbe fogok menni.

Bécs Rezső kőszoborrá merevedve hallgatta fenséges pártfogója vívódását. A szempillája sem moccan.

– Azt gondoltam magamban, hogy itt hagyom magam helyett magát az áristomban. Elvégzi a szükséges fogadásokat helyettem, megebédel helyettem, az ablakhoz megy néha, hogy a mindenütt felállított kémek lássák, hogy itthon vagyok.

Bécs Rezső ekkor szólalt meg először:

– És ha valamely magasrendű látogató jönne? Mondjuk, egy főhercegasszony vagy egy főherceg?

A királyfi melankolikusan legyintett:

– Engem büntetésem alatt nem szabad meglátogatni senkinek, legfeljebb susztereknek, kalaposoknak meg egyéb házalóknak, akik portékáikat rám sózzák. Ne féljen attól, hogy Blanka unokanővérem felelősségre vonja a cipője ellopásáért, még ő sem jöhet ide.

A királyfi ezen a napon civil ruhába volt öltözve, ellenben a tegnap viselt katonai egyenruhája még ott maradt a széken, ahová azt levetközéskor dobta.

– Ezt a ruhát vegye magára, hogy teljesen felismerhetetlenné váljon. A katonai egyenruha a legjobb álöltözet, mindenki egyforma benne.

Ezredesi uniformis volt, amelyen néhány kitüntetés pengett, amikor Bécs Rezső belebújt a zubbonyba.

– Ne felejtjük el az aranygyapjút – szól most a trónörökös, és a birodalom legmagasabb rendjelét habozás nélkül Bécs Rezső nyakába akasztotta. Egy nagy állótükör elé vezette pártfogoltját, és hosszadalmasan nézegette a tükörben saját magát és alteregóját.

– Azt hiszem, senki se fogja észrevenni... Az inasommal és az udvarmesteremmel majd közlöm a dolgot. Mást úgysem fog látni a kereskedőkön kívül, akiket multságomra a mai nap iderendeltem.

– És fenséged hogyan jut ki a Burgból?

– Azt csak bízva rám. Van ennek a régi épületnek sok mindenféle titka.

Ezt mondván a királyfi: belépett egy hatalmas szekrénybe, és onnan többé nem jött elő.

Darab idő elteltével szemhunyorítás nélkül belépett az udvarmester, és így szólott az íróasztalnál szorongó, mozdulatlansággal helyet foglaló álkirályfihoz:

– Fenséges úr, itt vannak a kereskedők.

Bécs Rezső biccentett fejével, miután az udvarmester visszavonult, belépett az első kereskedő.

Ez egy híres bécsi katonaszabó volt, akinek vörös, nagy szakáll a mellét verte. Mély hajlongással közeledett frakkjában, amelyre feltűzte összes rendjeleit, amelyeket Ferenc Józseftől és más uralkodóktól kapott, akiknek a ruháit varrta.

– Engedje meg, fenség, hogy bemutassam legújabb kreációm – mondá a szabó, és bontogatni kezdte a magával hozott csomagot.

Bécs Rezső nagy érdeklődéssel figyelte, hogy miféle találmánnyal lepte meg a snájder a világot.

A csomag felnyílt, és abból kiesett egy nadrág. Szürke, hosszú szárú, mégis lovas formában szabott nadrág.

A szabó két ujjával magasra emelte a nadrágot:

– Ez a nadrág ama bizonyos Pejácsevich tábornok úrról van elnevezve, akinek őfelsége megengedte, hogy bal karját elvesztvén: kardját a jobb oldalán viselhesse. Esedezem, hogy fenséges úr is viselje ezt a Pejácsevich nadrágot.

A kihallgatásnak vége volt, mert Bécs Rezső óvakodott megszólalni az egész idő alatt.

Másodiknak a kihallgatásra megint egy szabó következett. (Úgy látszik, nagy protekciójuk van itt a szabóknak, gondolta magában az álkirályfi.)

Ez a szabó viszont mint polgári szabó tüntette ki magát, és mindig új találmányokon törte a fejét, hogy nagyúri megrendelőinek kedvében járjon. Most például az ujjas nélküli mellényt találta ki, amelyet az urak a derekukra gombolva viselnek... Bécs Rezső a szabó nagy ámulatára a következőket mondta (mert a civil ruházkozásban már járatosabb volt):

– A találmány nagyon figyelemreméltó, csak attól félek, hogy egyszerre tönkreteszi azokat a kedves úriembereket, akik idáig abból a kunsztolásból éltek, hogy társaságuk mulattatására úgy tudták levetni mellényüket, hogy a kabátjukat se vetették le. Mi lesz ezekkel a trükkös mellénylevetőkkel?

A szabó szédülve távozott a kihallgatásról, nem volt elkészülve a királyfi szavaira. Mi lesz az új mellény feltalálása után a mellénylevetőkkel? Hm, fogas kérdés.

A harmadik jelentkező egy kalapos volt, aki egy gömbölyű süveget hozott dobozban.

– Ez az úgynevezett megreformált Stanley főveg! – monda a kalapos, amikor a dobozból áhítatosan kiemelte a süveget.

A süvegnek elől-hátul szemvédője, úgynevezett simlédere volt, mint egy ékes bécsi hölgy megjegyezte: elől-hátul szeme volt... A kalapos azért esedezett, hogy a trónörökös a Grabenen sétáljon végig a süvegben.

– A találmány nagyon figyelemreméltó – monda Bécs Rezső, amint a süveget ide-oda forgatta kezében. – Csak egy hibája van, hogy nem látok mellette sem fajdkakastollat, sem zergeszakállat. Mi lesz a tollfordítókkal és a derék zergevadászokkal, ha ez a találmány divatba jön?

A kalapos a fejéhez kapott. Valóban, eddig nem gondolt arra, hogy mi lesz a zergevadászokkal!

Majd egy botkereskedő jelentkezett, aki azt mondta magáról, hogy ő találta ki azt a rövid, vastag sétabotot, amelyet az előkelő urak a kabátjuk zsebében szoktak viselni. Gigerlibotnak nevezte találmányát, és az valóban méltó is volt arra, hogy forradalmat idézzen elő a sétapálcadivat terén.

Az álkirályfi figyelmesen vizsgálta a mustrába hozott botot, majd így szólt:

– A találmány nagyon figyelemreméltó, de attól félek, hogy erre a botra nem lehet támaszkodni azoknak, akik megütötték a lábukat, vagy pedig több literrel fogyasztottak a kelleténél. Ez a bot csak verekedésnél volna használható, márpedig az államnak nem érdeke, hogy verekedés legyen.

– Az államnak nem érdeke, hogy verekedés legyen! – bökött a homlokára a feltaláló, és örült, mikor minden nagyobb baj nélkül kijutott a Burgból.

*

Körülbelül délig tartottak a kihallgatások.

Bécs Rezső csak most látta, hogy milyen nehéz dolga van egy valódi királyfinak. Jöttek söröshordó külsejű kocsmárosok, akik arra kérték, hogy fogadjuk mulatozásai közben látogatná meg, mert különben tönkremennek. Ugyancsak a sörmérők arra is engedelmet kértek, hogy vendéglőjük cégéréül megfesthessék a királyfi arcképét, és azt a Kronprinchez vagy a Habsburghoz címezhesék.

– Nem bánom – felelt az álkirályfi –, csak aztán ne halljam, hogy a részeg embereknek italt adtak.

Nagy elégtételül szolgált az álkirályfinak, hogy a vendéglősök között egyszerre csak feltűnt ama „Matschakerhof”-béli goromba virtszhauz, aki egykor oly barátságatlanul kitessekelte a fogadójából.

A goromba gazda azért esedezett, hogy asztaltársaságot nevezhessen el Rudolf trónörökösről, amelyet a hadastyánok látogatnak.

– Nem bánom – szólt az álkirályfi –, de ne halljam többé, hogy brutálisan bánsz a vendégeiddel.

– Én? – hebegte a kocsmáros, de a királyfi már az ajtó felé mutatott.

*

A bécsi tornyokban javában húzták a déli verset, amikor a kihallgatások befejeződtek. Bécs Rezső nagyot nyújtózott. Magában azt gondolta, hogy talán már elég is volt a trónörökös hivatalból, jó volna valamire sétálni menni. Azonkívül nagyon megsomjazott, különösen a kocsmárosokkal való beszélgetései közben. Ezek az emberek mindenhová elhordják magukkal a söröshordók szagát... Nagy bátran meghúzta tehát a falba illesztett csengőt, és az álmélkodó lakájtól azt kérdezte, hogy nincs-e itt a közelben valamely sörház, ahonnan egy kancsó frissen csapolt sört lehetne hozatni, persze bécsi virslivel egyetemben.

– A lakáj azt felelte, hogy a kapuval szemközt van a „Burgzsandár”-hoz címzett sörmérés, ott valami kulmbachi sört mérnek, de ide csak a kapuőrök járnak, és a Fenséges Öregúr szokott néha felhozatni egy pohárral a frissen csapoltból, ha a miniszterekkel való beszélgetésekben nagyon kiszáradt a torka.

– Én sem lennék különb úr a Fenséges Öregúrnál – felelte az álkirályfi, és a lakájt a sörházba futtatta.

Ezután eszébe jutott ama teendője, amelyet az igazi trónörökös lelkére kötött, hogy lehetőleg többször mutatkozzon az ablaknál, hogy a mindenfelé felállított spiclik láthassák, hogy szobafogságát megtartja. Ezért tehát félrevonta a nehéz damasztfüggönyt az ablakáról, és melléig az ablaknál álldogált.

Ebben a percben érkezett meg a Burgmuzik, amely az őrség felváltásánál az udvarban muzsikálni szokott. A tamburmajor a császári székváros legszebb férfialakja volt, bizonyára soha életében nem volt gondja vacsorára a rajongó fehérség miatt. Istenem, ha én egyszer tamburmajor lehetnék, és az udvaron muzsikálhatnék saját magamnak! – gondolta magában az álkirályfi, aki kénytelen fogságában végleg meguntta állását.

A Burgmuzikkal a hagyomány szerint mindig nagy néptömeg szokott betódulni a bécsi Ház udvarára. Biztos multságuk volt ez a bécsieknek, akár volt garas a zsebükben, akár nem. Füttyörészni lehetett a cintányér és a nagydob mellett, hogy az ember elfelejtette szomorú gondjait.

És a néptömegben az álkirályfi most hirtelen észrevett valakit, aki eleinte örvendezve lobogtatta feléje zsebkendőjét, majd hirtelen kiesett a zsebkendő a kezéből, és halottsápadtsággal, tátott szájjal, kimeresztett szemmel állott a helyén az ablak alatt, amely mögött az álkirályfi mutogatta magát a bécsi népnek.

A Színész nő volt.

És felismerte az álkirályfit.

Valamely artikulatlan hang szakadt fel a melléből, aztán elvágódott, mint egy deszka. Először életében valóban elájult.

– Vajon meddig tart még fogságom? – kérdezte magában az álkirályfi, amikor a Burgra ráereszkedett az a hosszú, őszi délután, amelynek agyonütésével annyit foglalkoznak dologtalan emberek szerte a nagyvilágban.

Tintát és írószereket talált az asztalon, violaszínű papirost az írómappában, elhatározta, hogy írni fog valamit, mégpedig szerelmes levelet ama Blanka hercegasszonyhoz, akinek cipőjét reggel oly szerencsés módon kaphatta el az ablaka alatt... Még sohasem írt levelet hercegasszonyhoz, ezért nagy zavarban volt. Vajon egyáltalában mernek-e a hercegnőknek leveleket írni? Pláne szerelmes leveleket, amilyeneket a varrónők és más egyszerű nők szoktak kapni? A hercegnőkkel bizonyára csak a hercegeknek van joguk levelezni... De hát ő most királyfi volt, első a hercegek között: joga van tehát Blanka főhercegasszonynak levelet írni.

Miután ilyenformán megnyugtatta magát, kiterítette a violaszínű papirost, és a következőket írta:

„Már régen meg akartam magának mondani: – de a szerencsés alkalom mindig késett, vagy pedig elmaradozott, hogy a köteles atyafiságos szereteten kívül egyéb vonzalmat is érzek az ön nemes személye iránt. Amennyiben érdekelné ezen tiszteletteljes vonzalmam: kérem, tudósítson arról, hogy remélhetem-e, hogy ma éjjélkor a Josef-Hof folyosóján, amerre a Burgkápolnába visz az út, várhatok-e magára? A kísértetektől ne féljen, mert én férfi vagyok. A maga kedvéért kiszököm fogságomból. R.”

Bécs Rezső a levelet lepecsételte, aztán megkérte a megbízható udvarmestert, hogy azt valamely úton-módon juttassa a cipőjét navigáló hercegnő kezéhez. „Magam megyek velem!” – felelt a gróf. Bécs Rezső pedig a hintaszékben várakozott a válaszra...

Talán öt perc sem telt bele, amikor az udvarmester a következő tartalmú levélkét hozta: Ott leszek, unokatestvére B.

*

– Hol vagyok én már éjjélre? – gondolta magában vidáman Bécs Rezső, mert hiszen nem volt egyéb célja, mint megtréfálni az úrhölgyet, aki a cipőjét a fejéhez vágta. – A trónörökös estére bizonyára megérkezik, és én mehetek csavarogni Bratfisch-sal a külvárosi kocsmákba.

A koronaherceg azonban nem érkezett meg éjjélre sem.

A gyertyák már tövig égtek, amelyek mellett Bécs Rezső virrasztva várta fenséges gazdáját, a Burg udvarait bezárták, és mindenütt fegyverbe állott az éjjeli őrseg – a trón hercegének sehol nyoma.

És amikor a várkapolna felől ama tizenkét óraütés hallatszott, Bécs Rezső valami ellenállhatatlan benső kényszerűség folytán felemelkedett helyéről, és a következő biztató szavakat intézte magához:

– Mi történhetik velem? Elfognak, és valamely várbörtönbe csuknak, már többet is szenvedtek a földön a szép nőkért.

Katonai egyenruháját mindenesetre magán tartotta a kalandhoz, és miután napközben már néhányszor kifürkészte a Burg folyosóit, anélkül hogy valaki észrevette volna: elhagyta lakosztályát, és elindult a Josef-Hofnak nevezett épületszárny felé a néma folyosókon.

A Josef-Hof volt a legalkalmasabb része a Burgnak, töredezett folyosói ablakain át merengve nézegetett be a holdvilág, hogy még jobban rémületbe ejtse azokat, akiknek amúgy is dobog a szívük. Amennyi kísérteties mesemondást életében hallott Bécs Rezső, az most mind eszébe jutott. Csak a fejemet ne bántsák az ördögök, a lábammal nem törődöm – mormogta magában, amint védekezőleg felemelte a karját a feje fölé.

Botorkáló útjában a várkapolnáig ért, már éppen vissza akart fordulni, amikor az egyik sarokból egy kéz nyúlt utána... Bécs Rezső csaknem felsikoltott a villogóan fehér kéz láttára, de a kéz meleg, kedves és finom volt, ezredesi egyenruhájában térdre borult a poros, sötét folyosón, a kéz pedig játszadozott hajával. Simogatta, dédelgette, babuskálta a kísértetfehér kéz a fiatalember haját. Lement a kéz az arcáig, és azt összevissza simogatta, ahol érte... A várkapolnában az óra most egyet ütött, amire a kéz hirtelen visszahúzódott a sötét sarokba, és olyan rebbenés hallatszott, mint mikor egy madár szárnyra kel.

...Bécs Rezső reggel a királyfi ágyában találta magát.

Sokáig kellett dörzsölgetnie a szemét, amíg magához tért... Mi a valóság, és mi az álom? Él-e vagy a másvilágon van?

A szomszéd szoba ajtaja kinyílt, és utazóköpenyben, álmatlan arccal megjelent a valódi királyfi. Szomorú volt, mint rendszerint.

– Most már öltözzön fel, elmehet... Dolgának megfelelt: az egész ház tele van azzal a pletykával, hogy egy öreg hercegnővel randevúztam a várkapolna folyosóján az elmúlt éjszaka. Senki sem sejtí, hogy nem voltam idehaza az idő alatt.

Bécs Rezső térdre vetette magát a királyfi előtt:

– Bocsánat, fenség, az ördög csábított...

A trón hercege elmosolyodott:

– Bratfisch a szemközti kocsmában várja önt. A további teendőket majd megtudja tőle; pihenni akarok.

TIZENEGYEDIK FEJEZET • Az álkirályfit eléri végzete

Bécs Rezső, aki eddig olyan egykedvű udvariaskodással szolgálta ki a trónörökös hölgyeit, mint valamely öreg táncmester a maga növendékeit, a sors megpróbáltatása alá került: megszerelmesedett abba a kis bárókisasszonyba, akit a királyfi láthatólag összes hölgyei között a legjobban szeretett. Szerelmét egyedül Bratfischnek vallotta be abban a külvárosi kocsmában, ahová a szabadnapos fiákeres lóvonatún kirándult, miután egész utazás alatt a lóvonatú kocsisa mellett tartózkodott, és tanácsokat adott neki arra nézve, melyik kovácsműhelyben kell megpatkoltatni a pejt, ha még továbbra is igénybe akarják venni szolgálatát. (Bratfisch olyan ember volt, hogy a szolgálaton kívüli idejében nagyon

szeretett jó tanácsokat adni embertársainak: értett a borok és sörök kezeléséhez, amiért nagy becsülete volt a fogadósok előtt.)

– Tehát azt hiszi, hogy „szerelmessé csinálta magát” a kis Vecsera Mariska bárónőbe? – kérdezte Bratfisch, amint a szokásos marhapörkölt elfogyasztása után rágyújtott virzsíniaszivarjára, amely szivar a fiákeres udvari összeköttetéseire való tekintetből: éppen olyan minőségű volt, amilyenre I. Ferenc József, az Osztrák–Magyar Birodalom legfőbb ura gyújt rá valahol e percekben, ha ugyan orvosai megengedik. Bratfischnek senkitől se kellett engedelmet kérni a szivarozáshoz, egész hetykén fogta a szalmaszálat a fogai között.

– Nem mondaná meg, hogyan történt ez a butaság? – kérdezte ismét darab idő múlva a pártfogó fiákeres, miután Bécs Rezső nem szólt egy szót sem, csak talpas poharába meresztette a szemét. – Az őszinteség fél elszenvedése a büntetésnek – mondta az a policájhivatalnok, aki fiatalkoromban először elítélt sebes hajtásért; pedig igazán nem tehettem róla, hogy olyan jó, futós lovakat sikerült vásárolnom az öreg Hausertől.

De Bécs Rezső még mindig nem felelt; a bor nem mondta neki, hogy minden bizalmát kitalálja; várni kellett.

Bratfisch olyan jóízűen szívta a virzsíniát, hogy Ferenc József se különben.

– Nézze – folytatta a királyfi kocsisa –, mi már többször tanújelét adtuk, hogy a legjobb akarattal viselkedünk maga iránt. Azt hiszem, hogy nem lehet panasza reánk, mióta a bárókisasszony kutyuskáját ott, a belvárosi utcában megfogta. Volt titkár, volt hírlapíró, volt álkirályfi egy napig. Most pedig a mayerlingi kastélyba van beosztva, ha jól viseli magát: még főkertész is lehet, akkor aztán mind a tíz ujjára kaphat feleséget; de arra se kell gondjának lenni: ott van az a sok kertészleány. Hát mit akar maga a baronesszel?

– Bratfisch bácsi! – kiáltott fel Bécs Rezső, mind a két kezét kinyújtva a fiákeres felé. – Én minden este azt gondolom magamban, hogy reggelre öngyilkos leszek. Felkötöm magam egyszor, mint a verebek szokták szerelmi bánatukban!

– Honnan van magának szerelmi bánata? Szabad ez egy fiatalembernek, aki csak azért van beosztva a mayerlingi kertészethez, hogy szemmel tartsa a vadászkastélyt és a környéket, hogy a királyfit meg ne zavarhassa senki, ha ott mulatozva tölti idejét? – mondá a vörös bajsza alól korholó hangon a fiákeres.

Aztán a tiszteletteljesen lábatlankodó kocsmáros felé fordult, és még két fröccsöt rendelt, úgy, ahogyan ő szokta.

– Éppen virágokat cserepeztünk... – kezdte Bécs Rezső. – Persze, nem olyanokat, amelyekről a méhek már elvitték a hímport, hanem friss, fiatal töveket, amelyeket Laxenburgba akartunk kiküldeni ama bánatos Stefánia belga királyleánynak, gazdánk szomorú feleségének. Az ilyen virágcserepezésnél folyik a mesemondás. Minden kertészlegény elmondja a legszebb mesét, amit tud. Éppen Blauhornra, az alkertészre került a mesemondás sora a cserepező asztalnál, aki arról kezdte mesélgetését, hogy milyen okosak a mayerlingi fák. Miután itt többnyire nyugati szelek vannak: a fák elhatározták, hogy gyökereiket ezentúl a szél irányába, nyugat felé küldik előre a föld alatt. Kelet felé csak az úgynevezett tartalékos gyökereiket menesztik, amelyeknek úgysem vehetnék sok hasznát a széllal való csatározásaikban. És amikor éppen a legédesebben, a világ minden baját elfelejtően folyt Blauhorn szájából a mesemondás, bécsi fiáker állott meg a kert kapuja előtt, és a kocsiból két hölgy szállt ki. Egy pillantás elegendő volt, hogy a fiatalabb hölgyben nyomban felismerjem Vecsera Mariska bárónőt. Az idősebb hölgy pedig ki lehetett volna más, mint a bárónő mamája?

– Jól gondolkozott – felelte elismerőleg Bratfisch.

– Mintha felhő borult volna a nyári napban gondtalanul heverésző kertre, mikor a két, tetőtől talpig gyászba öltözött hölgy belépett. A fekete fátyolaik rávetették szomorúságukat azokra a rózsafákra, amelyek a kapu bejáratánál olyan kimondhatatlan nyájassággal szokták üdvözölni a vendégeket, hogy azok már az első lépésnél megtudják, hogy ebben a házban csak mosolyogni szokás. A princesszekről és hercegnőkről elnevezett rózsafák megborzongtak, amikor ezt a két bűvös női lényt látták közeledni, mint a baljóslatú párkákat, akik ollójukkal elvágják ebben a házban a boldogság fonálát. ..

Bratfisch nagyot nyújtózkodott:

– Most már látom, hogy baj van, mert úgy beszél, mint egy színész. A bárónék a felejthetetlen báró urat gyászolják, aki egy bádogsisak alatt néhány év óta odakünn fekszik a katonai temetőben, a kamerádjai között.

– És a kert mégis árnyékos lett, pedig felhő sem volt az égen – erősködött Bécs Rezső. – A vén platánon a harkály abbahagyta kopogását, pedig ő a mayerlingi kert legszorgalmasabb napszámosa. A gerlice, amelyet napközben ki szoktunk eresztetni kalitkájából, hogy kedvére búghasson valamely ezüstnyárfa lombjai között, úgy panaszkodott, mint még sohasem. Csak a fiatal csókák, az új varjak kiáltoztak a fatetőkön, de ezeknek a suta hangját soha nem szerettem. Természetesen a hölgyek elé siettem, bár sáros, földes, hétköznapi kertészruhában voltam, és még csak kabát se volt rajtam.

– Én se viselek kabátot, amikor a lovaimat ápolom – mondá biztatólag a jó fiákeres, és tollszárba dugta a virzsínia végét, mert véleménye szerint annak van a legjobb íze a világon.

– Láttam az idősebb hölgy meghökkenését, amint a közelükbe érkeztem... Már elég sokszor tapasztaltam, hogy gyakran összetévesztenek a Kronprinccel, de ilyen megrémülést még sohasem vettem észre. Az öregebb bárónő tiltakozólag emelte fel két karját, mintha kísértetet látott volna. De hát hogyan gondolhatta volna el magában ez az előkelő és még inkább előkelősködő úrnő, hogy az ő leányának az udvarlója, az osztrák császár fia egyszerű kertészruhában: felgyúrt ingujjal közeledjen felé? Nem, valóban, ezt nem kellett várni özvegy Vecsera bárónőtől... Láttam, hogy a fiatal bárónő, aki ama kutyaidomítás óta ismert: hevesen magyarázza az anyjának, hogy ez a kertészlegény nem maga Rudolf, hanem csak az alteregója, akit éppen azért tart szolgálatában a trónörökös, hogy valahol valamerre, mondjuk, egy galíciai katonai stáción össze ne tévesszék vele a hadtestparancsnokok... De az idősebb bárónő oda sem hallgatott leánya szavaira, riadtan húzódott visszafelé a kapuba, és ott két kezével eltakarta arcát mindaddig, amíg alázatos meghajlással elébe értem... Mikor aztán rám nyitotta két bogárszemét, amely valaha bizonyára nagyon sok urat tett bolonddá ebben a tartományban, darab ideig megzavarodva nézett reám, aztán a két karját kitérve, mielőtt megakadályozhattam volna, a nyakamba vetette magát: „Édes fiam, hogy járhat ilyen excentrikus öltözetben?” – kérdezte.

Bratfischnak már a szája szélét marta a szivar füstje, ezért meglehetősen mogorván vágott közbe:

– Mindig mondtam, hogy az özvegy bárónőnek nincsen tiszta esze. Valamit otthon felejtett...

Bécs Rezső olyan hangon folytatta elbeszélését, mintha csak a poharához beszélne:

– És a kert felé a fellegek mindig csak jöttek ama északnyugati sarkokból, amelyekről Blauhorn beszélt. Előbb csak a fehér jegesmedvék, aztán füstösebbek, mintha útközben megégették volna a szűrüket; a fák álmodozva, merengve álldogáló lombjai között szélfuvalom haladt végig.

– Jó kocsis megnézi ilyenkor, hogy rendben vannak-e pokrócai! – jegyezte meg B. úr.

– Bizonyára az özvegy bárónő viselkedése okozta, hogy sokkal izgatottabb voltam, mint egyébként lenni szoktam. Az özvegy bárónő sehogy sem akart velem úgy bánni, mint közönséges kertészlegénnyel szokás, ellenben folyton felfedezett rajtam valami hasonlatosságot az „ő Rudolfjához”. Hiába magyaráztam kertünk büszkeségeit: begóniákat, amelyeknek terebélyesebb levelei vannak, mint akár a schönbrunniaknak... Az özvegy bárónő ezt sugdosta leánya fülébe: „Nézd, még a gyűrűsujja is úgy hajlik, mint Rudolfé, mióta a lóról leesett”. Megmutattam a hölgyeknek rózsafáinkat. Sajnos, nem mindegyiken volt már virág, mert hiszen a schönbrunniakat mi szoktuk kiségiteni, amikor ott már fogyatékán van a rózsá... Hiába mutattam ama sötét bársonyrózsákat, amelyet éppen abban az esztendőben neveztünk el Bajorországi Erzsébetről, a császárnéről, özvegy Vecseráné azt találta figyelemre méltónak, hogy a fülem felett éppen úgy kunkorodik a hajam, mint az ő Rudolfjájé.

– Az ilyen öregasszonyok nagyon szoktak unatkozni – vetette oda foghegyről és közömbösen a szót a fiákeros, és egy kenyérdarabot jól megszózott és megpaprikázott, hogy azzal lenyomja torkán a dohány keserű levét. – Jegyezze meg, tisztelt barátom – szolt Bratfisch egy nagy nyelés után. – Az asszonyféle, ha mindenáron megszerelmesedni akar: a borsóföldeken fölállított madárijesztőbe is belehabarodik. Nincsen abban semmi. Azért csak nyugodtan hajtson tovább.

Bécs Rezső, aki valóban kezdte érezni, hogy megkönnyebbült a vallomástétel alatt (nem bolondok azok a papok, akik a gyónást törvénybe iktatták), most már B. úr szavajárása szerint vígan hajtott, akár hegy, akár völgy következett.

– Láttam, hogy a kert nem nagyon érdekli úrnőimet, meg különben is zavarban voltak a kertészlegényektől, akik a magas vendégek tiszteletére kettőzött erővel kezdtek locsolni. Bevezettem tehát őket a kastélyba. Mondhatom, hogy én abban az egész kastélyban nem találok egyéb nevezetességet, mint azt a tizenhat agancsot, amelyet az ámbitusra szegeztek. A fegyvergyűjteménynél is akad elsőrendűbb, de még a pohárkészletnél is, amely szarvasbika fejével és főhercegi koronával van díszítve. Ám a hölgyek szemügyre vettek minden egyes tárgyért, amelyet cifra tulipánjaival valahol Magyarországon vásárolt a trónörökös, hogy aztán itt az idők végéig a falra legyen felakasztva. Hogy örültek a kis korszóknak, amelyekben kavics csörgött! Hogyan próbálták ki sorjában a kényelmetlen tölgyfa székeket! Hogy telepedtek a lószőrrel bevont díványokra, és mily nagyot néztek, amikor a trónörökös katonás vaságát észrevették, amelyen fejpárna nélkül szokott aludni, mint akár Bécsben az Öregúr! Özvegy Vecseráné az egyik szobában egyszerre csak térdre vetette magát, és óhitű módjára buzgón hányta a keresztet. Abban a szobában függött a császárné arcképe.

– Respekt! – mondá Bratfisch, és ha ostora kéznél van, bizonyára tiszteleg vele.

– Az özvegy báróné a kép előtt térdepelve, folyvást azt kiáltozta: „Országunk Anyja, Szűz Mária földi meghatalmazottja, meg tudod-e nekem bocsátani azt a boldogságot, hogy leányomat boldognak látom?” – És közben pillantásokat vetett ama szobasarok felé, ahol én vigyázállásban várahoztam. „Itt, az édesanyja arcképe előtt csak be fogja vallani, hogy megtréfálni akart bennünket, amikor ebben a különös maskarában fogadott?” Nem tudtam felelni a szegény bárónőnek...

– Nem is érdemes a nőekkel vitatkozni, ha valamit a fejükbe vettek.

– És miután nem feleltem az özvegy bárónőnek, most már sokkal követelőbb lett, mint eleinte. Azt parancsolta, hogy nyújtsam a karomat neki, mialatt a vadászkastély szobáit megmutatom. Megkérdezte, mikor szoktam felkelni, és mikor szoktam lefeküdni. Követelte, hogy nyissam ki a szekrényeket, mert azoknak a tartalmára is kíváncsi. Nagyon

csodálkozott, hogy nem tudom felnyitni a trónörökös íróasztalának a fiókját, miután ezt a kulcsot a fenséges úr mindig magánál hordozza. „Hát nem önnél van a kulcs?” – kiáltott fel apprehendáló hangon a cigányos szemű bárónő, aki a szemei miatt bizonyára sok nehéz, féltékeny órát szerezhetett a boldogult báró úrnak. Aztán reggelihez ültünk a vadászkastély étkezőszobájában...

– Ez már egy kicsit vastag! – böffentett Bratfisch.

Bécs Rezső összekulcsolta a két kezét, amint a fejét csóváltató fiákereshez beszélt:

– Kedves Bratfisch bácsi. Tehetek én arról, hogy olyan végzetesen hasonlítok a Gazdához?...

Zsebkendőjét vett elő, amelybe keservesen sírni kezdett, hogy a jó Bratfisch alig győzte vigasztalni. Vigasztalás közben ilyen szavakat mondott:

– Nem baj, hogy eltörött a kerék. Van még új kerék Bécs városában.

Majd ezt mondta:

– Igaz, hogy lesántult a szürke, de csak bízza rám, eladom én a lóvásáron, akár az öreg Hausernek is.

Mikor még erre sem akart vigasztalódni Bécs Rezső, Bratfisch komolyabban beszélt:

– Es ist gut neben einem Wagen gehen. Könnyű a szekér mellett gyalogosan haladni. Magán is beváltott a közmondás.

Csak akkor akadt a torkán a szó, amikor Bécs Rezső kiteregette zsebkendőjét a bőséges sírás kedvéért, és akkor a fiákeros a zsebkendő sarkába hímzett főhercegi koronáról és a korona alatt levő R betűről felismerte a zsebkendő igazi tulajdonosát.

– Hát ez a zsebkendő hogyan került magához? – kérdezte hirtelen.

Bécs Rezső könnyezve felelt:

– Olyanformán, hogy az én zsebkendőim mind elfogytak a sok sírástól. Kénytelen voltam a Gazdától kölcsönözni néhányat.

– Hm – felelt a fiákeros –, hát csak hajtsunk tovább.

A pártfogolt megtörölte könnytől nedves arcát, és így folytatta gyónását:

– Azt igazán természetes dolognak tartottam, hogy akkor, midőn a Gazda legkedvesebb ismerősei a Gazda távollétében vizitelnék Mayerlingben, néminemű kedveskedéssel kínáljam meg őket. Ezen még Franz, a szakács sem csodálkozott...

– Ismerem Franzot. Az uralkodóház minden neve napján szeret lerészegedni a francia pezsgőtől, azon a címen, hogy neki különös összeköttetése van az Úristennel!

– Volt otthon véletlenül néhány francia osztriga a legutolsó ebéd óta. Halat hoztak az uradalmi halászok. Egy fácántyúkot lepuffantani a vadászunknak valóban nem került nagy megerőltetésébe. A pince igen jól fel van szerelve Mayerlingben, csak éppen a frissen csapolt sör kedvéért küldtem el egy uradalmi kocsit Dreherékhez.

Bratfisch bólintott:

– Ezt helyesen cselekedte. Az özvegy bárónő szereti a jó bécsi sört, mert Ferenc József is ezt szokta inni. Még helyesebben járt volna el, ha néhány pár bécsi virslit is hozatott volna, mert őfelsége a sör mellé mindig ezt szokta enni.

– Nem felejtkeztem el a virsliről sem... Ott volt letakart fedelű ezüstedényben, bőséges tormával, de mustár is volt az asztalon, ha valaki ezzel együtt szeretné. Az özvegy bárónőnek azonban abban tellett a legnagyobb passziója, hogy könnyeztesse meg gyönyörű szemeit a Magyarországból való tormával. Minden nagyon jól sikerült, csak éppen Bratfisch bácsinak kellett volna ott lenni.

Az udvari fiákeres legyintett:

– Én úgysem hagytam volna el lovaimat. Mondja, nem tudja véletlenül annak a bécsi fiákerosnak a számát, aki a hölgyeket Mayerlingbe vitte?

– Számozatlan kocsi volt. A kocsis mindig bal felé nézett, mert úgy láttam, hogy az egyik szeme rossz. Piros mellénye volt, apró, meggy mag nagyságú gombokkal, és a cselédektől arról tudakozódott, hol kapni itt a faluban frissen csapolt sört.

Bratfisch az asztalra csapott:

– Ez a Peperl volt! Hajtsunk tovább. – De megálljunk csak! Mondja, tisztelt barátom, maga az egész idő alatt kertészruhában volt? Sárosan, földesen, ingujjban?

– Bevallom, hogy nem. Miután az özvegy bárónő felnyitatta velem a ruhásszekrényeket is, az egyik szekrényben észrevett egy violaszínű uniformist, amilyent valami lovagrend lovagjai viselnek. „Ebben a ruhájában sohasem fordult meg a mi leányunknál a Kronprinz – kiáltott fel az özvegy bárónő: – Szeretném ezt a violaszínű kabátot emberen látni.” Természetesen teljesítettem ezt a parancsát, felvettem a violaszínű uniformist, hisz tudom, hogy Gazdánkat mily gyöngéd szálak fűzik e tiszteletre méltó családhoz. Így tehát ezredesi ruhában voltam, kedves Bratfisch bácsi.

– Nem egészen szabályosan hajtott. A bádeni trappversenyen talán diszkvalifikálnák is. De én megbocsátok.

Bécs Rezső lelkendezve folytatta:

– Akkor már nincs is semmi olyan nagy bűnöm, amit habozás nélkül be ne vallhatnék, akár az Úristen előtt is. A reggeli, mint mondani szokták, a legjobb hangulatban múlt el. Az özvegy bárónő valóban művészileg montírozta a háziasszonyt. Valóban sohasem felejttem el azt a pillanatot, amikor gyűrűktől ragyogó kezeivel az ananászdinnyét felvágta. És reggeli után Mariska bárónőnek azt a parancsot adta, hogy tanulmányozza azokat a katonai és vadásztérképeket, amelyekkel telve van a vadászkastély könyvtára. Ő maga még kíváncsi volt a kastély egyéb berendezésére is, így többek között a pipázóra, ahol az urak ebéd után leheveredni szoktak. „Ezredes! Nyújtsa a karját!” – mondá a babonás szemű úrnő. Karomat nyújtottam.

Bratfisch sokáig elgondolkozott a meghallgatott történeten. Látszott a homloka mozgásán, hogy egyenként mérlegeli a történet eseteit. Végül, miután amúgy is bealkonyodott a kerthelyiségben, a következő döntő kérdést vetette fel:

– Maga nekem azt mondta, hogy az ifjú bárókisasszonyba szerelmes?

– Természetesen. Beleszerettem az édesanyján át. Át! – ismételte Bécs Rudolf, és kihörpintette maradék borát.

TIZENKETTEDIK FEJEZET • Orth János, a kísértet

Ferenc József Ischlben volt, és Bécsben nyár volt. A Jockey Club bőrös, gobelines, aranyozott falai között céltalanul nézegették egymást az urak az egyik ablakból a másik ablakig érő velencei tükörben, és mint minden nyáron, most is felmerült az az eszme a radikalizmus felé hajlamos fiatalság körében, hogy a Jockey Club házának udvarán megfelelő kertet kell létesíteni, ahol a kaszinótagok kedvükre húsölnének...

– Hogyne – felelt Lichtenstein herceg, aki abban az időben az udvarnál a császár öfelsége főkamarászmestere és a Jockey Clubnak meg igazgatója volt. – Talán ingujjban akarnak ülni a fiatalurak, mint Grinzingben? Aki kertet akar látni: menjen a Práterbe.

Ezzel aztán minden esztendőben elintézték a kérdést: tényleg akadhatna valamely fiatal mágnás, aki külföldön demokratikus eszmékkel szívta tele magát, aki esetleg levetné a kabátját a Jockey Clubban!

Wolkenstein gróf, aki az udvarnál a főkonyhamesteri tisztet tölté be, ugyancsak ellenezte azt a gondolatot, hogy az udvarban üldögéljenek. „Hová menne akkor a cselédség?” Paar gróf, a császár főhadsegéde, aki hetenként egyszer eljött a kaszinóba, hogy az olvasóteremben átlapozza a külföldi képes újságokat, és ilyen lapozgatás után nemegyszer kivágott egy-egy érdekesebb képet az újságból, hogy azt császár őfelségének megmutassa – természetesen előbb a klub pénztáránál befizette az újság árát: nemigen szokott egyébként a kaszinó belső ügyeibe avatkozni, elég dolga volt neki a Hofburgban, most a maga katonás komolyságával megjegyezte:

– Legalább az egyetlen Jockey Club maradjon meg konzervatívnak, az udvarnál, sajnos, már befészkeltek magukat a modern eszmék.

A császári főhadsegéd elejtett megjegyzése napokra való beszélgetési anyagul szolgált abban a gyönyörű teremben, amelyet a klubban közönségesen társalgónak neveztek, és ahol oly mérhetetlenül szoktak vitatkozni az urak, akár volt lóverseny a Freudenauban, akár nem. Itt ásított gróf H. akkorát, hogy mind a két hamis fogsora kiesett. Itt szokott szundikálni esténként a monarchia ama régimódi, de éppen ezért legelegánsabb frakkjában herceg Sch., amilyen frakkot Ferenc császár idejében viseltek a diplomaták. Sch. nagyatya nagykövet volt az idő tájt Szentpétervárott, és az unoka mindenben utánozta nagyatyját, csak éppen a nagyköveti állás elérésében nem. És a herceg csak akkor hagyta abba a szundikálást, ha a beszélgetés megszakadt körülötte. Ilyenkor azt hitte, hogy már mindenki hazament a klubból, és maga is az ajtó felé tartott. De bezzeg a főhadsegéd megjegyzése után: volt alkalma herceg Sch.-nak a bóbiskoláshoz, az urak körülötte estétől reggelig beszélgettek arról, hogyan is gondolja Paar gróf a modern eszmék beférkőzését a bécsi udvarhoz?

A beszélgetők többsége abban állapodott meg, hogy ennek a jozefinizmusnak nem lehet más az okozója, mint a trónörökös. Mindenki tudja róla, hogy az udvari fogat helyett szívesebben jár számozatlan bérkocsin: Pesten egy protestáns tintanyaló a barátja; katonai egyenruha helyett jobban kedveli a civil ruhát, mint már ama József császár is.

– A kalapos király fog visszatérni, ha az Öregúr behunyná a szemét.

Wolkenstein gróf egy sarokban, ahol Kinsky herceggel beszélgetett, most a következőket mondta:

– Én nem szeretem az udvari pletykákat, de azt már baráti kötelességemnek tartom elmondani neked, hogy az Udvarnál darab idő óta különös hír kering arról, hogy a trónörökös felcsapott kertészlegénynek, és naphosszat Mayerlingben kertészkedik.

– Nevetséges – felelt Kinsky.

– Sajnos, Császár őfelsége is hallott már a dologról, ámde mindnyájan ismerjük a Császárnak véleményét fiáról. „Inkább ültessen káposztát, mintsem a színésznők szoknyája után szaladgáljon” – mondá a Császár Paarnak.

...Volt aztán most a Jockey Clubban napokra való téma a csevegéshez. Még a legradikálisabbak is lemondtak az udvarkert alapítási tervéről, különben is bőven kezdett esni az eső.

– Ischlben a nagy esőzés megint előntötte a császári nyaraló kertjét, a császár alig mozdulhat ki nyaralójából. Most már akár mindennap jöhet a kurír az eddigi másodnap helyett, a Császár ráér dolgozni – mondták a Jockey Clubban.

Nos, ha a Császár meg tud lenni a négy fal között, mennyivel inkább megmaradhatnak a radikális urak a maguk kényelmesen berendezett klubjában!

*

A Császár Ischlben volt, az álkirályfi Mayerlingben kertészkedett, hol volt ugyanakkor a valódi királyfi? – kérdezné a nyájas olvasó, miután végighallgatta a világ legunalmasabb helyének, a Jockey Clubnak a történetét.

A valódi királyfi napjait, sőt éjszakáit is ama ódon, bécsi, belvárosi házban töltötte, ahonnan már egyszer láttuk kiugrani a kövér kutyust.

Csak művelt, tapasztalt és finom érzékű hölgyek tudják úgy berendezni a lakásukat, mint özvegy Vecsera báróné díszítette a lakását.

Egy élet volt ebben a lakásban, egy olyan élet, amelynek minden napján arra is volt gondja a háziasszonynak, hogy lakását csinosabbá és kényelmesebbé tegye. Üvegezett szekrények azokkal a bizonyos csecsebecsékkal lehetnek más házakban is, de itt minden egyes tárgynak, amely a vitrinben helyet foglalt: ritka történeti értéke volt. A bécsi udvari múzeum igazgatója ugyancsak nagyot nézne, amikor özvegy Vecsera báróné üvegszekrényében feltalálná azokat az evőeszközöket és tányérokat, amelyeket a bécsi udvarnál fogságban levő reichstadti herceg használt: minden porcelánba és üvegbe beleégetve a francia császári korona az N. betűvel. A kis herceg, ha máskor nem is gondolt atyjára, a nagy Napóleonra: étkezés közben bizonyára eszébe kellett jutnia a francia dicsőségnek.

Özvegy bárónőnknek nemhiába voltak jeles udvari összeköttetései. Megszerzett egy hatalmas díványt, nem sokkal kisebbet annál az ágynál, amelyet az udvari múzeumban őriznek, amelyen Mária Terézia császárnő szokott heverészni, amikor ideje megengedte. És az asztalt olyanformán terítették, mint a bécsi kongresszus idejében volt divatban, patkó alakban, még akkor is, ha csak hárman foglaltak mellette helyet.

Mária baronessz nagyon sok időt töltött az ablaknál, ama hegyes lábú varróasztalka mellett, amely hajdanában olyanforma szolgálatot tett a nőknél, mint a férfiaknál az íróasztal. A varróasztalka volt az ő bevehetetlen váruk.

És sose volt kézimunka nélkül, mert az édesanyja úgy tanította, hogy a kézimunka legyen bármilyen unalmas foglalkozás: nagymértékben mulattatja a férfiakat. Hosszadalmasan el tudják nézegetni azokat a kezeket, amelyek a különböző tűket forgatják. És a baronessz valóban olyan figyelemmel volt kézimunkája iránt, mintha az egész élete függne tőle. És az osztrák–magyar birodalom trónörököse ott ült a dívány közepén a leánya közelében, mint azt már évek óta tenni szokták a szerelmesek.

Miről beszélgettek?

Mária nagyon szerette a regényolvasást (ha nem kézimunkázott), ugyanazért Rudolf gyakran beszélt neki barátjáról, Jókai Mórról, a regényíróról:

– Becsületesebb emberrel még nem találkoztam a világon. Soha nem kér egyebet tőlem, mint kéziratot – mondá Rudolf nekimelegedve a dívány közepén.

– Mi az: kézirat? – kérdezte a baronessz, s átbújtatta tűjét egy csomó piros selyemszál alatt, hogy valahol egy kéket húzzon ki.

– Kéziratnak hívják az írók azt az írást, amit azért írnak, hogy az mások kezébe kerüljön. A kézirat nem jelent levelet, amelyet valakihez, egy emberhez intézünk. A kézirat egy olyan levél, amelyet mindenkire, a nagyközönséghez írunk.

– És honnan írják le a kéziratot? Valami nagy könyvből, amint azokat a verseket szokás, amelyeket névnap vagy születésnap alkalmából a gyermekek szüleikhez írnak?

– A kéziratot fejből írják le – mondá tanító hangon a királyfi. – Az ember papirost, tintát készít maga elé, és kezd gondolkodni, miről is lehetne írni. Néha bizony sok papiros kárba vész, amíg az ember eltalálja a helyes sort. Én már úgy tudok írni, hogy csak nagyon ritkán kell kétszer is lemásolnom valamit...

– És ebből meg lehet élni? – kérdezte a baronessz, és hirtelen felvetette a szemét.

– Ha az embernek nem marad egyebe, mint a tolla – felelt elgondolkozva a trónörökös.
– Az a toll kenyeret is tud adni, ha az ember ügyesen forgatja. Hiszen tudja, hogy csaknem minden hónapban megkeresek száz forintot is a tollammal, amely száz forintot Jókai úr pontosan elküld Pestről. Még sohasem veszett el a postán.

A kézimunkázó tú most olyan mélyen bújt a selyemszálak között, hogy azt csak bajlódással lehetett megtalálni; a baronessz alig hallhatólag rebegte:

– Tehát a fenség akkor is meg tudna élni, ha nem volna Ferenc József egyetlen fia?

Rudolf mosolygott:

– Azt hiszem, meg tudnék élni akkor is, ha nem kellene a Burgban laknom. Csak többet kellene dolgoznom... Nézze, az én barátom, az a bizonyos Jókai, akiről már annyiszor beszéltem magának, mindennap ír. Korán reggel felkel, és a feleségétől nem is kér addig reggelit, amíg a maga mindennapi feladatát el nem végezte. Ilyen szorgalmas munka mellett lehetséges aztán, hogy a barátomnak Pesten háza van a Bajza utcában és nyaralója a Sváb-hegyen. Gazdag ember, mindig akad száz forintja, amelyet el tud küldeni. Ha egyszer megunom a királyfiságot, felcsapok magam is efféle Jókainak – fejezte be szavait a trónörökös.

– És akkor mi lesz? – kérdezte visszafojtott lélegzettel Mária baronessz.

Rudolf hátravetette magát a díványon.

– Erre is megfelelt már az én drága jó barátom, Jókai Mór. Az Aranyember című regényében... Magának hiába adnám oda a könyvet elolvasás végett, mert maga nem tud magyarul, de majd szólok valakinek, hogy a regényt fordítsa le német nyelvre, hogy maga is megérthesse. Azt el kell magának olvasnia.

– Miért?

– Hallgasson rám, Mária. Az a regény olyan, mintha az én gondolatomat írta volna le benne a barátom – mondá a trónörökös, és felemelkedve helyéről, hosszú léptekkel méregette a szobát. (Odakünn, a belvárosi utcán álmatag nyári alkonyat, a házmesterek már felocsolták az utcát, aztán különféle zsámolyokra letelepedtek a kapu elé. Ők sem beszélgethettek egymás között regényesebb dolgokról, mint itt a régi császárságok harmatával beparfőmözött szalonban a trónörökös Mária baronesszhez beszélt.) – Az Aranyember annak a férfiúnak a szimbóluma, aki minden gazdagsága és hatalma mellett is boldogtalan, mégpedig szerelem miatt. Az Aranyember nem találja meg azt a különös érzést, amit az életben meglegedettségnek, nyugalomnak, derűtségnek neveznek, és ugyanezért mindig utazik, amíg fel nem leli valahol a Senki szigetét a Dunán... Ó, én tudom, hogy hol van a Senki szigete, mert eleget utaztam a Dunán! Úgy emlékszem, hogy láttam is, és most is látom ezt a lombos, bozontos, vadregényes szigetet, amelyen nem hatolhat át emberi tekintet. Látom azt a szigetet a Vaskapu tájékán, ahol a hatalmas Ister folyam elhagyja a birodalom területét. Itt lakott az a nő, Noémi nevezetű, aki mindenért kárpótolta az Aranyembert, amiért nem tudta őt meglegedetté tenni sem gazdagsága, sem gyönyörű felesége... És mikor megtalálta Noémit az Aranyember ott a lakatlan szigeten, akkor többé nem habozott tovább, hogy itt hagyja minden kincsét, vagyonát, gyönyörű feleségét, hogy annak az egy nőnek szentelhesse az életét. Az Aranyember elment, hogy a gazdagság helyett feltalálja a meglegedett boldogságot. – Az Aranyember én leszek!

Mária baronessz abbahagyta a kézimunkázást. Földöntúlin tágra nyílt szemekkel bámult arra a tündöklő fiatalemberre, aki ezeket a szavakat intézte hozzá. Mintha az elérhetetlen csillagok pora hullott volna ártatlan homlokára e szózuhatag közben. Mintha egy messzi, boldog másvilágot pillantott volna meg szemével, amelyről csak az imént múlt el a gyermekség fátyla. És a trónörökös csak tovább járkált a szalonban hatalmas lépteivel, és mindinkább a szíve közepéből jött vala a hang, amellyel Máriához intézi szavait.

– A barátom regényében, az Aranyember történetében is végzetesen közelgett az a pont, amikor többé nem térhetett ki az életfordulat elől. Küzdött, harcolt, önmagával viaskodott az életfordulat ellen, de eljött a nap, amikor önmagát többé le nem győzhette. Érzem, hogy az a nap az én életemben is közeleg.

– Az isten szerelméért – mit akar tenni, Rezső? – kiáltott fel a lányka.

A királyfi ellágyulva tette a kezét a leányka vállára:

– Köszönöm, hogy Rezsőnek szólított, mert az az én magyar nevem, így szólít a barátom, Jókai Mór is. – Arról pedig, hogy mit akarok tenni, majd beszélgetünk estére, amikor az édesanyja is itthon lesz. Most pedig üljön ide mellém, és tegye a homlokomra a kezét.

A királyfi, mintha kimerült volna a beszélgetésben, levetette magát dédanyja, ama Mária Terézia pamlagára, és lehunyta a szemét dúlt arcvonásai felett. A baronessz abbahagyta a kézimunkát, és lábujjhegyen, hallhatatlanul megközelítette a királyfit, és olyan halkán kezdte kezeivel simogatni az arcát, homlokát, mintha lepkeszárny érintené. A királyfi arca lassan megnyugodott.

Özvegy Vecsera bárónő, aki délután egy barátnőjénél volt látogatóban, ahol igen sok szóbeszéd esett azokról az időkről, amikor a hölgyek férjei még éltek – „amikor a szemtelen verebek nem repülhettek be a nyitott ablakon, hogy a szobában felszedjenek minden kenyérmorzsát” – (minden pletykaságot!) –, csak akkor került haza, amikor az antik muzsikáló óra (amely valaha Ferenc császár második feleségénél végzett udvari szolgálatot) az estebédhez való indulót kezdte játszani. A patkó alakú asztalfőn elfoglalta helyét a háziasszony, és végigfuttatta tekintetét a terítőken. Mindent rendben talált – a figyelmes Bratfisch friss virágokkal kedveskedett estefelé a mayerlingi kertészetből.

A trónörökösön kívül még két férfivendég volt a táblánál. Baltazzi Hektor és Baltazzi Arisztidesz urak, vakmerő sportférfiak, akik lovas bravúrjaikkal állandóan izgalomban tartották a császárvárost. A két testvér közeli rokonságban állott a Vecsera családdal, és meghitt emberei voltak Rudolfnak is.

A görög frizurás Mária végezte az ebédlőben a tálalást, miután a cselédek az ételeket az ajtó mellett a komód kihúzó asztalán elhelyezték. Az inas csak a tányérváltásnál jelent meg; ez az inas azelőtt a Hofburgban szolgált, amíg Albrecht főherceg belé nem rúgott sarkantyús csizmájával.

– Nos, mit fecsegnek a Jockey Clubban? – kérdezte a trónörökös Baltazziékat, amikor a komoly, mosolytalan, sőt szigorú férfiak végeztek a lengyel levessel és a hozzája tartozó pálinkával.

Baltazzi Hektor felelt:

– Az az újság, hogy ma este Vecseraéknál estebéd van, amelyen fenséged is megjelent.

Özvegy Vecsera báróné felkiáltott az asztalfőn:

– Ó, ezek a vén fecsegők, ott, a Jockey Clubban. Ezek az öreg taknyosok már semmire sem jók a világon, mint a pletykálkodásra. Már nem tudnak tovább menni, mint a Club konyhájáig, ott aztán kikérdezik a szakácsokat, hogy mit főznek?... Ilyenformán tudhatták meg, hogy ma vacsorázunk, mert a menüt a Jockey Clubban rendeltem meg. Mintha bizony máskor nem vacsoráznánk? – szólt érzékenykedve az asszonyság.

Most a sebhelyes (egy kardvágástól jelzett) arculatú Arisztid vette át a szót:

– A mi öreguraink nem is a vacsorán csodálkoznak, hanem inkább azon, hogy a fenséges úr Bécsben van, holott mindenki azt hitte, hogy Mayerlingben kertészkedik.

– Úgy látszik, a titkárom jól teljesíti feladatát – nevetett fel a trónörökös. – Ha nem tudnátok: van a monarchiában egy ember, aki szakasztott másom; mintha ikertestvérem volna, pedig tudtommal engemet egyedül szült édesanyám. Hát ez a fiatalember már sok galibát okozott a hozzám való hasonlatosságával. De néha nagyon mulatságos dolgok is sikerülnek.

Özvegy báró Vecseráné, aki eddig szertartásosan viselkedett az asztalfőn, most felpirosuló arccal sívított közbe:

– Hát valóban él a fenségnek ez az alteregója?

– Annyira él, hogy szolgálatomba fogadtam, nehogy könnyelmű adósságokat csináljon a nevemben.

A Baltazziak nevettek a királyfi vidám előadásán, csak özvegy Vecsera báróné volt szótlán. Hogyan is kapaszkodhatott ő egy titkár, egy szekretárius, egy senki karjába, amikor Mayerlingben vezettette magát a különböző szobákon át? Ezt sohasem fogja megbocsátani magának.

Vacsora után Mária baronessz nyomban eltűnt az ebédlőből.

– A gyermeknek korán kell aludni térni! – mondá az özvegyasszony kellő szigorral.

Az urak a szokásos nehéz borokat itták. Nem nagyon válogattak az italokban, mert nem volt jelen ama fiatal Bellegarde gróf, sem Esterházy gárdakapitány, akik az italozásban is bizonyos ceremóniát tartottak. Összevissza ittak mindent, mint akár ama Walter Scott regényhősei, akik a lovagi tornák után megengedték maguknak azt a luxust, hogy lerészegedjenek a különböző kolostorokban. A nehéz angol söröktől kezdve, amelyeket melegen kellett meginni, a jeges francia pezsgőig minden az asztalra került. De előfordultak közönségesebb italok is, amelyeket valaha Fürgéné mért Rikinek, az angol trónörökösnek és Falstaffnak a „Vadkanfő”-höz címzett fogadóban. Borok és pálinkák, amelyek ugyancsak hozzájárulnak ahhoz, hogy gyorsabban és fájóbban dobogjon miattuk a szív.

Éjfél tájban a teljesen lerészegedett Baltazzi Hektor így szólt a trónörököshöz:

– Az a Shakespeare nevű színdarabíró mégiscsak tudott valamit, amikor az ő halhatatlan Rikijét megírta. Fenséges úr a mi osztrák Rikink...

A trónörökös is nagyon jó hangulatban volt már, de meglehetősen óvatossággal felelt:

– Majd megtudjátok ti egyszer, hogy ki vagyok én. Én nem vagyok sem olyan hülye, mint a Shakespeare velszi hercege, de még olyan sem, mint Viktória császárnő manapság élő trónörököse. Én egészen más ember vagyok.

A két Baltazzi félreérthetetlenül mosolygott, mire a trónörökös földhöz vágott egy poharat:

– Ha akarjátok tudni, én vagyok a famíliámban a második Orth János. Már csak rövid ideig tart, hogy levessem az inkognitómat.

S ezzel az italozás tovább folytatódott.

TIZENHARMADIK FEJEZET • A királyfi veszedelembé kerül

Ki volt az az Orth János, aki a Vecseráéknál mulatozó társaságban kísértetléptekkel végigment, hogy hidegsége, hűvössége, emléke meglobbantotta a sztearin gyertyák lángját?

Orth tengerészkapitányt bölcsőjében János Szalvátor főhercegnek hívták, de megszerelmesedvén egy Stubl Mici nevű színésznőbe: a házasságkötés előtt lemondott főhercegi rangjáról, és egyszerű tengerészkapitányként nekivágott az életnek, a tengernek, és hajójának mindörökre nyoma veszett... Szerelméért nemcsak vagyonát és rangját áldozta fel, hanem életét is. Orth János nevét többé nem volt szabad kimondani a bécsi udvarnál, de kísértett ő tovább is, minden olyan alkalommal, amikor egy főherceg úgy érezte, hogy valamely szegényleánynál elveszítette a szívét... A Habsburgok között is voltak szerelmes természetű férfiak. A főhercegnők? Ők már ritkábban szöktek el valaha a bécsi Hofburgból, hogy szerelmükért mindent feláldozzanak. Legfeljebb apáca fejedelemasszonynak mentek el valamely zárdába, ha a Bánat – ez az elkerülhetetlen lény – megérintette a szívüket.

Nyár vége felé járt az idő, a Jockey Clubban mind többen mulatoztak azokból az urakból, akik eddig idejüket fürdőhelyeken vagy a pesti lóversenyen töltötték, nagyobbak az ásítások a társalgóban, még csak nevezetesebb piképarti sem fordul elő, amelyről beszélni lehetne – azon már régen túl van mindenki, hogy özvegy Vecsera báróné és Mária leánya az augusztust a királyfi mayerlingi vadászkastélyában töltötték. Nyílt dolog ez. Csak egyes ravaszabb, a diplomáciánál is szolgálatot teljesített urak pislognak huncutkodva, midőn magát az özvegy bárónőt gyanúsítgatják azzal, hogy a királyfi iránt ellenállhatatlan vonzalmat érez. A nagy többség megnyugszik abban, hogy a kis Mariska baronessz áldozatul esett a királyfi szeszélyeinek... És ha nem állnak ott a Jockey Club társalgójának a csillára alatt a Baltazzi fivérek, ezek a félelmetes férfiak, akik a sokat emlegetett kisasszonynak a nagybátyjai voltak, bizonyára bővebben is megbeszéljük vala az urak a baronessz körüli eseményeket.

Tehát Vecseraék Mayerlingben laktak – ama Bécs Rezső nevű álkirályfi felügyelete alatt, aki az életével volt felelős a hölgyekért.

Bécs Rezső emberül megfelelt feladatának.

Segített az özvegy bárónőnek a paradicsom befőzésénél... Nagy művésznő volt az özvegy bárónő abban, hogy a körülötte lebzselő férfiakat mindenféle munkára felhasználja.

– Nincs elég cukor! – kiáltott fel a befőzésnél egyszer Vecseráné.

Bécs Rezső abban a percben indult Bratfisch kocsiján a városba, hogy cukrot hozzon. A bárónő fehér kötényben a kert kapujáig kísértette a fiatalembert, a kapuból pedig megmagyarázta Bratfischnak, hogy a cukrot Stiglicnél, a Fleischmarkton vegyék meg, mert ott olcsóbb. Bratfisch hátrafordult, hogy a kocsiajtót bezárja, miközben ezt dörmögte pártfogoltjának:

– Tudok azon a tájon egy jó kiskocsmát. Nem kell félni.

A kertben volt egy tucat nemes gyümölcsfa is, amit az udvari kertészek nem azért ültettek, hogy valaha is leszedjék a gyümölcsüket, hanem a tavaszi virágzásaik kedvéért. Nincs annál bűbájosabb látvány, mint amikor az almafa vagy a szilvafa virágzik... A bárónő kiadta a parancsot, hogy az érett gyümölcsöt le kell szedni. Hej, hogy járt Bécs Rezső a lajtorján meg a fák tetején! Hálát adhatott magában, hogy gyermekkorában jól megtanult mászni.

De a befőzéseken, gyümölcsszüreteken kívül az özvegy bárónő gondoskodott másról is, hogy a vadászkastélybeli léhűtő cselédség el legyen foglalva. Rendezett nagymosást, nagytakarítást, végül bemeszeltette a vadászkastélyt. Bécs Rezső, aki tevékenyen részt vett mindezen munkákban (hiszen szerelmes volt!), olyan hegyesen fütyörészett a meszelővel a kezében, mint egy szobafestő.

– Azt hiszem, hogy a Senki szigetén vagytok! – kiáltott fel egyszer örömeiben a fiatalember, amikor szép világoszöldre meszelte a falakat.

Erre a szóra felnyílt a vadászkastélyon az egyik zsalugáter szárnya.

– Milyen szigetről beszél, Bécs úr? – kérdezte egy gyöngéd leányhang: a baronessz hajolt ki az ablakon.

– A Senki szigetéről. Az Aranyemberből.

A baronessz szeme mintha könnyel telt volna meg...

– Erről az Aranyemberről mesélni fog nekem, amint a meszelést megunta.

– Akár mindjárt. El lehet azt a regényt meszelő mellett is mondani.

Így szólt Bécs Rezső, és már belé is kezdett Jókai halhatatlan regényének az elmesélésébe. Jóízűen, hűségesen, cifrázva beszélt, mint egy romantikus fiatalemberhez illik, és talán sohasem tudta meg az életben, hogy miért figyelt mesemondására oly áhítatosan a baronessz. Fogalma sem lehetett arról, hogy ő szeretne lenni az a Noémi, akiért az Aranyember mindenét feláldozza...

...Délután Bratfisch a trónörökösöt hozta ki sebes vágatással, mint ahogy mindig hajtani kellett neki arra a helyre, ahol Vecsera Mária bárónő tartózkodott. Rudolf megparancsolta Bratfischnak, hogy fogjon ki, maradjon itt, mert estére vissza kell mennie Bécsbe. Lehetséges, hogy estére a Császár öfelseje Ischlből megérkezik, ő tehát a Burgban akar lenni.

Persze, az öreg bárónő sietett legelsőnek a trónörökös elé, amúgy kötéyesen, amelyen nyomokat hagyott a paradicsombefőzés, felgyúrt ujjakkal és cigányos, piros kendőjével bekötött fejjel, ami nagyon illett kreol arcához.

– Nem nyújthatom a kezem, édes fiam – monda a bárónő –, mert a kezem ragadós a paradicsomtól. De maga csókolja meg az arcomat annak jeléül, hogy jókedvvel jött hozzánk.

A trónörökös eleget tett az özvegy kívánságának.

– Theresa mama! – monda elérékenyedve a koronaherceg.

– Ejnye, már a nevemet is elfelejtette? – kiáltott fel az özvegy báróné.

Rudolf csitító mozdulatot tett a kezével:

– Majd egyszer megtudja, hogy ki az a Theresa mama.

(Honnan tudhatta volna azt az özvegy Vecsera báróné, hogy Rudolf úrnak a feje mostanában azzal a regénnyel van telve, amelyet pesti barátja írt Aranyember címen?!)

...A baronessz egy lugasban várta a látogatóit, természetesen az örökös kézimunka mellett.

Ah, hogyan gyorsította meg lépteit a birodalom trónörököse, amikor a leánykát őzike módjára behúzódni látta a kőrisfa hosszú gallyai alatt! Ritka szép kőrisfa volt ez, ágai csaknem a földre értek. Asztal és pad volt elhelyezve itt. A kőrisbogarak néha lehullottak a maguk különös ruházatában, de kárt nem tettek senkiben... Valóban olyan tündöklő volt a leányka e nyári napon, mint egy földre szállott álom...

– Már azt hittem, hogy elfelejtett! – monda a leányka, azonban hangjában nem érzett szemrehányás, és mind a két kezét kinyújtotta Rudolf felé.

A trónörökös csókjaival halmozta el a kezeket, és közben úgy ragyogott az arca, mintha a legnagyobb földi boldogság érné életében.

– Hadgyakorlat volt, Mária... Tudja maga azt, hogy mi az a hadgyakorlat? Az az időpont, amikor Albrecht nagybátyám, a tábornagy nyilvánosan leszamarazza a hadtestparancsnokokat. Az idén mindjárt hármat küld nyugdíjba.

– Szegény hadtestparancsnokok! – sóhajtott a leányka. A trónörökös nevetett:

– Szerencsére a tábornagy nem gyöngé szíví, mint maga. Néha mégis penzióba lovagoltat egy-egy öreg tábornokot, bár ettől még mindig megmarad a hadseregünk abban a hírében, hogy nálunk vannak a legöregebb kapitányok és a legöregebb tábornokok. Miből élne meg Graz városunk, ha sohase nyugdíjaznák a katonatiszteket?

– Nos és a fenség melyik hadsereget vezényelte a hadgyakorlaton? – kérdezte most a leányka, akinek a trónörökös távolléte alatt eleget magyarázta az Extrablattból az édesanyja, hogy szerelmének milyen fontos elfoglaltsága van. – A győztest vagy a vesztest?

Rudolf homlokán felhő vonult keresztül:

– Én egyik hadsereget sem vezettem, mert ilyen fontos missziót nem bíznak rám. Sem atyám, sem nagybátyám nem tart jó katonának. Amivel én vajmi keveset törődöm. Ellenben egész idő alatt írogattam, amíg a hadtestek északról és délről felvonultak. Az öreg Jókainak küldözgettem a kéziratokat. Megírtam neki, hogy milyen is az a Senki szigete valójában...

– Senki szigete – ismételte a leányka, és önkéntelenül a szívére szorította kezét.

– Megírtam az öreg Jókainak, hogy én, amikor a Vaskapunál utazgattam, nyomát sem leltem azoknak a boldog embereknek, akikről ő ír. Ellenben csempészt, félkékalmárt, szökevényt eleget láttam a sziget bokrai között bujdokolni. Ez a kézirat majd meg is jelenik abban a lapban, amelyet az Osztrák–Magyar Birodalom, Írásban és Képben cím alatt szerkesztünk öreg barátommal együtt.

– És a honorárium? – kérdezte váratlanul Vecsera Mária bárónő (miután ezt a dolgot anyjával már annyi álmatlan éjszakán megtárgyalta).

– A honorárium itt van! – felelt a királyfi, és a belső zsebébe nyúlt, ahonnan egy ötpecsétes levelet vett elő. – Elhoztam magának érintetlenül.

A lányka most sápadt el valójában azon vakmerősége felett, amellyel Rudolftól a honorárium után érdeklődött. Úgy megijedt az ötpecsétes levéltől, hogy nyomban anyja után kezdett kiáltozni olyan hangon, mintha a ház égne.

Az öreg báróné még a hosszú nyelű, paradicsomos kanalat is elfelejtette letenni kezéből, amikor a konyha felől előrohant a kiáltozásra.

– Talán kifutott a tej? – kérdezte az özvegy kedélyesen, miután leányát minden nagyobb baj nélkül megtalálta a trónörökös társaságában.

Mária baronessz anyja felé nyújtotta a vastag borítékot.

– Ő hozta nekem! – mondá zokogó hangon.

Özvegy Vecseráné azonban nem volt ilyen könnyen megindítható. Felkapta a leánya kézimunkaasztaláról az ollót, és felnyisszantotta a borítékot. Egy darab százforintos bankó hullott ki abból.

– Te jóságos isten! – kiáltott fel az özvegy, és olyan nagy szemekkel nézte a bankót, mintha se azelőtt, se azután többé soha nem látna olyasmit. Képketben szép, kövér asszonyfej volt a bankóra rajzolva. Állítólag a bécsi Rothschildné volt a festő modellje.

– Ez most mind a tied? Valóban a tied? Hát milyen ruhát varrassunk rajta? Milyent szeretnél? – kiáltozta önfeledten az idősebb báróné. – Még ma hívatom Mici frájlánt, a házi varrónőnket, hogy hozza magával a Wiener Mode legújabb számát is. Nyomban küldöm érte Bratfisch...

A királyfi borúsán legyintett:

– Sajnos, Bratfisch nem mehet, reám kell várakoznia. Estére Bécsben vagyok, mert a Császár öfelsége váratlanul megszakította ischli nyaralását. Velem van valami beszélőnivalója. Remélem, csak a hadgyakorlatokról... – tette hozzá révedező hangon a trónörökös.

– Hát mi lesz akkor a vacsorával, amit magának rendeztem? Mi lesz Bratfisch marhapörköltjével? – kérdezte most izgatottan az idősb báróné.

– Majd elfogyasztják nálam nélkül is.

Özvegy Vecsera bárónénak cigányosat, félelmeset villant a szeme, és indulattól elfátyolozott hangon kiáltott fel:

– Vigyázz magadra, Mária. Rövid a látogatás, múltó a szerelem.

És ezzel elrohant paradicsomos kanálával, mintha eszét vesztette volna.

*

– Mesélje tovább az Aranyember történetét – szólott a vadszólólevek mögül Mária baronessz, amikor Bécs Rezső meszelőjével az ablak alatt megjelent.

Bécs Rezső mesélt, mert mesemondás közben könnyebben megy a meszelés is. Azt persze Bécs Rezső nem láthatta, hogy mi történik odabenn a szobában, hogyan folynak végig a kis bárónő arcán azok a könnycseppek, amelyeknek az a dolguk, hogy elfolyjanak az első szerelem bújósdis patakjával.

Délután megint csak közeledett hosszú lábú lovaival Bratfisch a mayerlingi vadászkastély felé. Rudolf boldogan ugrik ki a fiákerből, mintha legalábbis a főnyeremény hírét hozná. Megint csak „Theresa mama”, özvegy Vecseráné siet elébe, és ugyan dugdoshatja kezét, amely most kivételesen lekváros volt a befőzésből: a köténye alá, Rudolf elkapja a kezét, és megcsókolja:

– „Theresa mama”, úgy intézkedjen, hogy itt maradok vacsorára, itt maradok holnap reggelire, aztán ebédre meg vacsorára, meg holnapután is és azután is.

Az özvegy báróné meghökkenve nézte a magából kikelt királyfit, és ugyanezért meglehetősen ijedt hangon kérdezte:

– De hát mi történt?

– Végre összeveszttem az apámmal!

– Azt bizony nem a legjobban tette – szökött ki a szó az özvegy ajkai mögül.

A trónörökös nagyot nézett, eltűnt arcáról az eddigi gyermekes, elbizakodott mosolygás, karon fogta „Theresa mamá”-t, a vadászkastély ámbitusára vitte, és itt fojtott hangon szólott:

– Nem kell mindent hallani a cselédségnek. Mondja, miért nem tettem jól, hogy összepöröltem az apámmal?

A báróné már felocsúdott első meglepetéséből, azért nyugodtan beszélt, mintha valami üzleti tartalmú megbeszélést folytatna.

– Nem jó olyan úrral haragban lenni, amilyen nagy úr Ferenc József. Maga, fenség, haragudhat rá, azzal nem ártott neki semmit. De ha egyszer Ferenc József megharagszik magára, akkor Isten irgalmazzon a mi szegény fejünknek.

A trónörökös megszokta, hogy ennek a sokat próbált, sokat látott asszonyságnak a szavait komolyan meghallgassa. Kicsit remegett a hangja, amikor beszélt:

– Most pedig azt hiszem, hogy Ferenc József komolyan megharagudott rám.

– Miből következteti?

– Mert a legmagasabb kihallgatás végén az ajtóra mutatott.

Az özvegy báróné alig tudta visszafojtani izgatottságát:

– De hát mit mondott neki a legmagasabb kihallgatáson?

Rudolf alig hallhatólag ejtette ki a szavakat:

– Azt mondtam neki, hogy Orth János akarok lenni. Azt mondtam neki: hogy engedje meg, hogy mától kezdve Orth Rudolf legyen a nevem... Ófelsége felelet helyett az ajtóra

mutatott, később hallottam Paartól, hogy atyám egész éjszaka nem aludt, fel és alá járt a szobáiban, sőt hosszú chifre-táviratot küldött az anyámnak Ischlbe.

– És a távirat tartalma? – kérdezte feszülten Vecseráné.

– Azt nem akarta Paar elárulni. Azt mondta, hogy olyan chifre-kulcs szerint sürgönyözött a császár, amely kulcsot ő sem ismeri, csak apám és anyám.

Az öreg báróné keresztülment az élet iskoláján, de talán még soha így nem izgult fel sorsa változatos körülményei között. Összekulcsolta két kezét, és hangosan, kétségbeesetten imádkozni kezdett védőszentjéhez. Aztán keresztet hányt magára. Kigombolta a ruhája nyakát, és elővette onnan azt a kis amulettet, amelyet varázslatok ellen viselt:

– Add vissza az én tiszta eszemet! – suttogta az amulettnek.

És úgy látszott, hogy az amulett segített...

– Hol van Mária? – kérdezte a trónörökös, amint özvegy Vecseráné a ceremóniákat elvégezte.

– Mária sétálni ment – felelt hirtelen az özvegy báróné, és kirohant a szobából, az ajtót jó hangosan becsapván maga után.

A királyfi ajkát harapdálva töltött csaknem egy fertályórát a saját kastélyában anélkül, hogy csengetésére valaki jelentkezett volna...

– Mit csinál ez az átkozott boszorkány? – csikorgott magában a királyfi, mikor már leszakította a csengő zsinórját.

Az özvegy báróné tetőtől talpig útiruhában és sűrű, fekete fátyol alatt udvarhölgy-léptekkel jelentkezett a királyfi előtt. A csuklójára olvasó volt csavarva, a fekete kesztyűs kezében kis imakönyvet tartott. Fájdalmas és megdöbbenő volt.

– Fenséges úr! – kezdte, térdet hajtva az uralkodófi előtt, mint ez a régi császárság idejében szokás volt. – Engedje meg, hogy megköszönjem vendégszeretetét a mayerlingi kastélyban. Szép álmom volt az itt töltött hónap. Sok szenvedésem után itt éreztem magamat boldognak. De most nekünk múlhatatlanul vissza kell mennünk Bécsbe.

A királyfi indulatosan toppantott:

– A bárónőnek szabadságában áll azt tenni, amit akar. Én a menyasszonyomat akarom látni. Hova tette őt?

Az özvegy még mélyebben meghajtotta a térdét a trónörökös előtt:

– Az én leányom, a fenséges úr utólagos szíves beleegyezésével, valamint az én anyai tanácsomra Bratfisch fogatán előre elutazott bécsi otthonunkba.

A királyfinak szikrázott a szeme:

– Bratfisch! – kiáltott olyan hangon, amely már nem volt emberi hangnak mondható. – Fölköttetem az árulót.

A báróné még nagyobb hódolattal hajolt meg:

– Kár volna szegény Bratfischért. Fenséged leghűségesebb embere. Ő is belátta, hogy a törtétek után itt-tartózkodásunkkal veszedelmet hoznánk fenségedre, valamint magunkra is. Meg kellett menteni a gyermekemet.

A királyfi még mindig bútorgázoló léptekkel járt a szobában.

– És hol volt a titkár, a kertész, az inspektor, vagy mit tudom én, mi a neve annak a magyar szélhámosnak?

– Bécs Rezső úr arra vállalkozott, hogy engem elkísérjen a legközelebbi ló vasútállomásig, hogy ne kelljen gyalog a városba mennem.

– Mehetnek! – kiáltotta Rudolf, és hátat fordított a bárónénak.

Körülbelül negyedóraig tartott, amíg Rudolf valamiképpen lecsillapodott. A nagy felindulás után hirtelen kitűnő jókedv fogta el, mint ez az idegbeteg embereknél oly gyakori tünet. Jókedvében körüljárta a házat, és midőn felfedezte azt a meszes kannát és meszelőt, amelyet Bécs Rezső úr forgatott eddig, túlaradó jókedvében: hirtelen kezébe vette a meszelőt, és meszelni kezdte a vadászkastély falát, és vígan fütyörészett hozzá.

...Mikor Paar és Wolkenstein grófok Bécsből udvari kocsin megérkeztek, hogy Ferenc József parancsából a királyfit hofburgbeli lakására kísérik; a trónörökös meszelőrúddal a kezében fogadta a kiküldötteket. Már festékes volt a ruhája is. És teli torokból nevetett.

– Az urak átkutatják a házat, még csak egy konyhaszolgálot se találnak benne.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET • A királyfi szállásáról gondoskodnak az olmtüzi várban

Késő ősre járt az idő, a Hofburg kertjeiből elsodorta a szél a legragaszkodóbb faleveleket is, a királyfi szokásos sétáját végezte a Josef-Hof elhagyott folyosóján, amely lakosztálya közelében volt, amikor egy kályhafűtőféle ember, aki éppen farakásokat hordott fel a vállán a hátsó lépcsőn, hosszadalmasan és sokatmondóan rajta felejtette szemét a fogoly királyfin.

– Maga az, Bécs? – kérdezte a királyfi fojtott hangon, miután felismerte a kályhafűtőben pártfogoltját.

– Mindennap én hordom a fát fenséged kályháinak fűtéséhez, hogy legalább ilyenformán a közelében lehessenek – felelt a mi ismerősünk, és lehajtott fejjel állott a rab királyfi előtt.

– És Bratfisch? – tudakozódott a fogoly.

– Itt a legközelebbi utcasaroknál várakozik.

– Derék ember – felelte a királyfi, és a feltűnőség elkerülése végett tovább folytatta magába merült sétáit a Josef-Hof szivárvány alakú folyosóin.

A kályhafűtő másnap az Extrablatt egy példányát csempészte a királyfi kezébe, amint az hátratett karokkal sétált a folyosón. A királyfi lakosztályába vonult, és ott bezárt ajtóknál olvasni kezdte az Extrablattot, amelyet tudvalevőleg Ferenc József szokott olvasgatni reggelként. Sokáig lapozgatott a bécsi újságban, amíg megtalálta az okot, amiért pártfogoltja az újságot becsempészte. A lap vége felé, ahol az úgynevezett regényrovat kezdődik: ott volt az olvasmány. Egy regényfejezet, amelynek az volt a címe: Egy szerelmes királyfi története. Írója egy nő. Mindenkinek rá kell ismernie vala a regényfejezetben Rudolfra és Vecsera Máriára.

Másnap reggel a folyosói séta közben a rab királyfi ezt a parancsot adta az álsruhas kályhafűtőnek:

– Ki kell nyomozni, hogy ki az a nő, aki azt a regényt írja.

Harmadnap a kályhafűtő, miután a királyfi kályháját a folyosóról ajtókon át bőségesen megrakta fenyőfa- és tölgyfahasábokkal, egy Extrablatt margójára felírta: „Özvegy Vecsera báróné”.

A királyfi, mikor felemelte a földről az ott felejtett újságlapot, szomorúan mosolygott: Szegény ravasz némbor! Regényt ír ellenem a császár lapjába, hogy a maga bőrét biztosítsa. Talán azt hiszi, hogy Ferenc József annyira inkorrekt ember, hogy egy asszonyt kizsuppoltasson a városból?

És másnap a fogoly séta közben félhangon odaszólt a kályhalyuk előtt térdeplő fűtőnek:

– Bratfisch kérjen pénzt Rothschildtól. Vagy mástól... Akár a grizingi kocsmárostól... Maga pedig utazzon Pestre Jókaihoz. Írjon ő regényt mellettem...

A kályhafűtő eltűnt néhány napra. Addig egy kollégája helyettesítette, aki egyáltalán nem volt beavatva a dolgokba. Morva volt az istenadta, és a rab óvakodott vele szóba állni. Ehelyett izgatottan várta vissza a régi kályhafűtőt... Ilyen a sorsuk a korona fényességében születetteknek is, ha áristomba kerülnek: pókot szelídítenek, és az egyszerű kályhafűtőtől várják sorsuk jobbra fordulását.

Az őszi vihar, amely északnyugati irányból szokott végigduhajkodni Bécs városán, megtalálta az utolsó lombokat a fákon, és kifeszíté őket, mint álló helybe varázsolt paripák sörényeit. Csak némelyik tanulékony fiatal fa vagy pedig vénségére az új táncok iránt is hajlamos, nevetséges agg fatörzs tanult meg repülni, ami aztán az életébe is került. A felhők pedig végigrepültek a Duna völgyén Magyarország felé, hogy elvigyék e vadregényes országba a királyfi szomorúságának a hírét. A királyfi naphosszat a folyosó ablakánál állott, és elmélázva nézett a kertbe, amelyet erre az időre lezártak a publikum elől, hogy még ezzel is fokozzák a királyfi magányosságát. És amikor a rab királyfi már nem bírta tovább elszenvedni az egyedüllétet, leült az íróasztalához, amely felett Erzsébet királyné arcképe függött abban a gyönyörű magyar díszruhában, amelyben Budán megkoronázták, és levelet írt az édesanyjának... Levelében arra kérte az édesanyját, hogy vegye pártfogásába azt a szerencsétlen leánykát, Vecsera Mariskát, aki ha csak szobalány is lesz mellette, akkor is jobb dolga leend, mint ha anyjánál, a mindenre elszánt görög asszonynál marad.

Másnap megérkezett Erzsébet királyné válasza:

„Egyetlen fiam, atyád oly mérhetetlenül el van keseredve ellened, hogy nem látogathatlak meg. Te mertél ujjat húzni a Császárral, én nem merészelek, mert hiszen az ő kezében van a hatalom. Ami pedig azt a kérésedet illeti, hogy V. M. kisasszonyt az udvartartásomba vegyem, arra csak megértő, halálosan elszomorodott szívemmel azt felelhetem neked: hogy a birodalom legutolsó cigánylányát is elfogadhatnám szolgálónak, csak éppen ezt az egy szerencsétlen leánykát nem. Magamra vonnám vele a Császár méltó haragját. De én szeretlek téged most is, mint amikor a karomban ringattalak. És ebben bízhat. Édesanyád.”

A fogoly trónörökös egész nap sírt, amikor édesanyja levelét megkapta. Sírhatót kedvére, egyedül volt, még a régi hűséges személyzetet is eltávolította mellőle Bellegarde gróf, a mindenre kiterjedő figyelmeű főudvarmester.

És estére, amikor éppen lefeküdni készült, hogy álmaiban folytassa tovább szerencsétlen életét – hogy álmodja azokat a szívszorongásos álmokat, amelyekben Vecsera Mariskát vadállatok, szörnyetegek üldözik, ő maga pedig egy fához van láncolva a rengeteg erdőben: estére kopogtatás nélkül felnyílt az ajtaja, és fekete gyászban, kis kalapban, napernyővel a kezében belépett az édesanyja.

Erzsébet királyné egy szót sem szólt, csak homlokon csókolta ágyban fekvő fiát, és elhelyezkedett egy ágy mellé húzott széken.

A trónörökös riadtan nézett fel:

– Anyám! Tudja a Császár, hogy te itt vagy?

– Titkon jöttem, hogy elaltassalak, mert azt hiszem, hogy minden bajodnak az az oka, hogy nem tudsz többé úgy aludni, mint gyermekkorodban, amikor bölcsődet ringattam.

– És beeresztettek fennakadás nélkül?

A királyné megsimogatta a fia arcát:

– Igaz, hogy csak a bajor király lánya vagyok, hozományom nem volt, de most mégis Császárné vagyok. Szeretném én azt a darabontot látni, aki nem nyitna utat előttem, amikor a fiam látogatására jövök.

Rudolf ráborult az édesanyja két kezére, és megint csak zokogni kezdett.

A királyné pedig kiegyenesedett derékka, csodálatos szépségében mint egy varázslat üldögélt álmatlan fia ágya mellett. Odakünn a Burg-udvaron már tizenkettőt vert a messze zendülő óraütés, alig hallatszott a nehéz lábvégiük döngése, midőn az őrseget váltották a kapuk előtt, az előbbi testőrök helyére a folyosók labirintusában új testőrök kerültek, akik elnémult szemmel figyeltek tovább a néma éjszakában...

– Vajon tud most aludni a Császár? – kérdezte édesanyja kezét simogatva a királyfi.

– A Császár mindig jól alszik, és éppen ez ereje munkabírásához, hatalmához. Ha majd valamikor uralkodó leszel te is, jegyezd meg magadnak atyád életmódját. Keveset táplálkozni, és még korábban felkelni. Ez a császárság titka.

Rudolf akkor csendes hangon így szólt:

– Én úgyse fogok sohasem uralkodni.

– Pedig ez a kötelességed, mert te vagy egyetlen fiam – mondá halk hangon Erzsébet királyné, amely halk hangnak a mélyében, mint valamely keserű itallal teli pohárban, könnyes igazgyöngyök kergetőztek. – A leányaim férjhez mennek. Ők már többé nem az enyéme, hanem a férjeiké. Te maradtál meg nekem egyedül. Te vagy minden reménységem.

A trónörökös felsóhajtott:

– Ó, bár éreznék magamban elegendő erőt, hogy a te reménységedet beválthatnám!

– Azt kell tenned, amit én tanácsolok neked, mert jobb tanácsot nem kaphatsz senkitől – szólt kezét összekulcsolva a királyné. – El kell felejtened azokat az embereket, amelyeknek társaságában eddig olyan sűrűn megfordultál, hogy anyádat is mellőzted miattuk. El kell felejtened azt a leányt.

– Anyám! Maga mondja ezt nekem? A legnemesebb, legderékabb édesanya tanácsolja azt fiának, hogy tépje ki a szívét? – kiáltott fel síró hangon a királyfi.

De a királyné úgy viselkedett, mintha nem is hallaná fiának kétségbeesett hangját.

– Hegyek közé kell menned. Talán Kréta szigetére, Ida hegyére, ahol az istenek atyja, Zeus nevelkedett.

A királyfi felült az ágyban, és megfogta édesanyja kezét.

– Anyám, én nem akarok isten lenni, nem akarok császár lenni. Én itt, Bécsben akarok élni, mint a magam korabeli fiatalemberek. Harmincesztendő vagyok már, és mégis azért imádkozom minden reggel, hogy bár hatalmas atyám, a Császár túlélne engem, és nekem sohasem kellene uralkodónak lenni. Ó, anyám, én úgy érzem, hogy én semmi rokonságban sem vagyok a reichstadi herceggel, azzal a szerencsétlen kis sasfiókkal, aki mindig arról fantáziált, hogy majd egyszer elfoglalja atyja, ama hatalmas Napóleon trónusát! Én János Szalvátort érzem magamhoz legközelebb a rokonaim között, aki Orth János néven világgá ment...

– Ki ne ejtsd többé ezt a nevet – kiáltott fel kétségbeesetten Erzsébet királyné. – Ez a név okozta, hogy most szomorú szobafogságban sínylődsz, és még a feleségednek is meg van tiltva, hogy téged meglátogasson.

– És édesanyámnak nincs megtiltva?

– Egy édesanyának nem lehet megtiltani semmit – felelt egyszerűen a császárné és királyné, hosszú barna szempilláin könnyek rezegtek. És néhány szempillantás múlva valóban sírni kezdett a királyné.

– Ó, én tudom, hogy kitől örökölted szenvedélyes, fékezhetetlen természetedet!... Nem a Császártól, mert ő a megtestesedett korrektség és erő. Őt még nem kapta rajta senki, hogy valaha is gyengének mutatkozott volna életében. – Én voltam fiatal koromban ilyen fékezhetetlen, amikor kibontott hajjal és mezítláb szaladgáltam hazám erdőségeiben, és néha meg voltam győződve arról, hogy erdei tündér vagyok. És egy ilyen erdei futkározás közben találkoztam atyáddal, aki azért jött hozzánk, hogy egy idősebb nővéremet elvegye feleségül... Ó, mily balsors volt az, amely akkor, ott, az erdei úton atyád könnyű hintaja elé vezetett. A görög tragédiák végzetessége jut mindig eszembe, amikor erre a találkozásra gondolok... Az én fékezhetetlen, boldogtalan vérem a te véred, szegény fiam, s ezért kell magunkon uralkodni. Én már megtanultam magamnak parancsolni, most reád vár ennek a nehéz iskolának az elvégzése. Gyermekek, egyetlen fiam, térden csúszva kérlek, engedelmessédjél a Császár parancsának. Mindnyájunk jóléte ettől függ.

A királyfi mindkét kezével szorította édesanyja kezét, amíg annak könnyei patakzottak.

– Nem tudom, mit akar a Császár – rebegte, és közel volt maga is a síráshoz.

A királyné simogatta az egyetlen fia kezét. Ó, milyen más volt ez a simogatás, mint ama bábaasszony Bauernhubernéé, de simább volt, mint az összes nők simogatásai, akik kezükkel az Osztrák–Magyar birodalom trónörökösének eddig a kezébe belecsimpaszkodtak.

– A Császár azt akarja, hogy úgy éljél, mint ő. Hajnalban keljél fel, hideg fürdőben frissülj, keveset reggelizzél, és egész nap dolgozzál... Vedd át a katonai kabinetiroda vezetését, amelyet most báró Beck lát el, és légy egész nap császári atyád közelében...

– Inkább még ma éjszaka a Dunába ugrom – felelt őszintén a királyfi.

A királyné letörölte könnyeit:

– Belátom, hogy nehéz feladat egész nap egy olyan férfiú közelében tartózkodni, akinek szívverése pontosabb, mint a legjobb svájci kronométere. Ezt a pontosságot csak a született rabszolgák, a Paarok és Bolfrasok bírják ki. Ámde meg lehetne engesztelni másként is a Császárt. Adjál be folyamodványt valamely megüresedő hadtestparancsnoki állásra. Tudod nagyon jól, hogy a Császárnál az ember a hadtestparancsnoknál kezdődik.

– Hogy majd elküldjön valahová az isten háta mögé, Krakóba vagy Lembergbe, az orosz határra. Nem, anyám, én itt akarok élni a közeledben – felelt a trónörökös. – Azt akarom, hogy legyen mellettem valaki, aki nehéz napjaimban megsimogatja a homlokomat... Legyen mellettem valaki, akiről bizonyosan tudom, hogy szeret. Hogy ne legyek árva, hogy legyen édesanyám...

A királyné sóhajtott:

– Olyan messzire te nem mehetsz el, hogy elveszítsd az édesanyádat.

– De nem akarok Bécsből sem elmenni, szeretem ezt a várost. Szeretem, amikor az őszi szél dúdol végig az utcákon, hogy a keskeny, magas házak kéményeiben mind mozogni kezdenek a kísértetek, akiket már elfelejtettek a lakosok. Édesanyám! Én még azt is szeretem Bécsben, hogy némelyik utcának sör- és virsliszaga van, és az emberek hosszú léptekkel, a hátuk megett lelógatott esernyővel mennek a kocsmá felé, mintha hivatalba mennének. Csak az egy Bécs.

A királyné csendesen simogatta a fiát:

– Tehát nagyon vágyakozol már a városba?

– Nem vágyakoznék, ha tudnám, hogy azzal a leánykával minden rendben van. Ha például azt tudnám, hogy ő házi varrónő édesanyám háztartásában...

– Ó nem lehet mellettem... Az udvarhölgyeim mind felmondának, ha azt a szegény leánykát magamhoz venném. Mondd, fiam, miért ragaszkodsz ehhez a leányhoz? –

kérdezte most anyai bizalmassággal Erzsébet királyné a fiát. – Nincs elég udvarhölgy a Burgban? Annyi nő jár itt a folyosón, hogy szinte rossz szaga van miattuk a folyosónak. Miért nem választasz egyet a frájok közül, ha már nem bírsz a véreddel?... Vagy talán azt akarsz, hogy én keressék neked szeretőnek valót? Édesanyád vagyok, megteszem szívesen.

– Anyám, az a szerelem, amelyet én érzek ama leányka iránt, több annál a szerelemnél, amelyet valamennyi kitanult udvari dáma nyújthat. Én ebben a leánykában az ártatlan gyermeket szeretem.

– Éppen ezért voltam megijedve, mikor atyád sürgönyét megkaptam. Másodszor ijesztettél meg, fiam, az életben. Először akkor, midőn még gyermek voltál, és olyan szelíd, csendes fiúcska voltál, hogy a verebek is kivehették a kezedből a vajjas kenyeret. Akkor Budán, a Városmajorban laktunk az úgynevezett Kochmeister villában, atyád Olaszország ellen harcolt, és gondjaimra bízta egészen fiát. És te egy napon eltűntél a villából... A reggeli órákban vesztél el, és dél volt már, még mindig nem kerültél elő. Először arra gondoltam, hogy vándor cigányok raboltak el, másodszor arra eszméltem, hogy azok a magyarok loptak el tőlem bosszúból, akikkel sok igazságtalanság történt. Míg aztán délután megtaláltalak egy ágy alatt, ahová elbújtál játék közben, és ott elaludtál. Akkor dobogott úgy szegény szívem miattad, mint most, amikor atyád sürgönyét megkaptam megszerelmesedésről... Hát megéri a leány, hogy annyi fájdalmat okozz miatta anyádnak?

A királyfi eltakarta az arcát:

– Ó, anyám, ha tudnád, hogy szenvedek!

– Én is, fiam. De talán valamennyiünk között a Császár szenved legjobban, mert annak a szenvedést nem szabad mutatni! – mondá a királyné. – Fiam, gondolkozzál ügyeden. Holnap éjfélkor megint eljövök, hogy érett megfontolás után válaszodat meghalljam.

A királyné ezután homlokon csókolta fiát, és a selyemtapétával bevont titkos ajtón át, jelenésszerűen eltűnt a szobából. Odakünn a Burg órája egyet kongatott éjfél után.

Mennyi fájdalmat okozok szüleimnek, magamnak és másoknak – gondolta magában a királyfi. – Kezd nagyon keserűvé válni az életem...

És egész éjszaka dobálta magát az ágyában, mert szörnyűségeket álmódott.

*

Reggel a régi kályhafűtőt találta azon a helyen, ahol a folyosóról a királyfi lakosztályát fűtik. Miután egy burgzsandár méricskélte azt a helyet, ahol az elmúlt éjszaka a királyné őfelségét a falból kilépni látta, darab ideig nem közeledett a kályhafűtőhöz. De hát volt elég szemlélnivalója a kertben, amely nagy csatát vívott éjjel a viharral, és a fák maradtak a vesztesek. Letördelt gallyakkal volt teleszórva az út, de a szél hadserege nyomtalanul eltűnt. „Így jártunk mi is, emberek, egy-egy lelki vihar után, legszebb lombjainkat elveszítjük” – gondolta magában a korona hercege, és nagy sajnást érzett a szívében. „Vajon van-e még lombja az én életem fájának?”

A burgzsandár, miután mérései eredményét feljegyezte, eltávozott a folyosóról. A királyfi ekkor elsétált a kályhafűtő mellett:

– Nos, mit üzent Jókai?

Bécs Rezső térdeplő helyzetben felelt:

– Éjjel-nappal imádkozik fenséged meggyógyulásáért. De regényt nem írhat fenségedről, mert fél a Császár szigorúságától.

– Igen, a Császár, a birodalom ura – sóhajtott a királyfi.

– A Császár! – ismételte ugyancsak a kályhafűtő.

A királyfi egy darabig megszokott sétáját végezte a folyosón. A kályhafűtő, elvégezvén dolgát, távozni akart a folyosóról. A királyfinak valami eszébe jutott, mert visszaintette a fűtőt. A nyakába nyúlt, és levett onnan egy rendjelet: az aranygyapjas rendjel volt, amelyet az uralkodóház tagjai mind kötelesek ruházatukon viselni.

– Vidd el ezt Mária bárónőnek, azzal az üzenettel, hogy ma délután Mayerlingben várom. Utoljára akarok vele beszélni.

A kályhafűtő megrettenve dugta hátra két kezét az aranybárány láttára.

– Fenséged fogoly. Hogyan akar innen távozni? – hebegte Bécs Rezső.

– Azt te csak bízd rám – felelte a királyfi. – Én ma estefelé Mayerlingben leszek.

– Akkor én is ott vagyok fenséged szolgálatában – felelt a kályhafűtő, és zsebébe rejtette az aranygyapjas rendet.

Dél előtt, mikor doktor Kerzl a császár megbízásából meglátogatta a királyfit, hogy megvizsgálja egészségi állapotát, az aranygyapjas rend már nem volt a trónörökös nyakában... Mintha már nem tekintené magát többé az uralkodóház tagjának.

– Olmützbe vele! A legmélyebb börtönbe! – kiáltott fel a Császár magánkívül a felindulástól.

Paar és Bolfras főhadsegédek sápadtan, remegve látták a Császár felindulását. Moccanni sem mertek, csak bévülről remegtek.

A Császár íróasztalánál ülve most már nyugodtan, hidegvérűen rendelkezett:

– Mikor beesteledik, zárt kocsi álljon meg a Burg hátsó udvarán. A zárt kocsiába be kell ültetni a trónörököszt, és tizenkét lovas zsandár kísérje olmützi váramig. Ott majd lesz ideje gondolkozni úgynevezett szerelmén. A királyné őfelsége előtt titokban tartandó a dolog. A letartóztatással Paar grófot bízom meg.

És mindezt írásba is foglalta a sziklakemény uralkodó.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET • A Császár parancsára

Bécs Rezső az aranygyapjas rendjellel kezében úgy futamodott kifelé a Burgból, mint valami tolvaj. Ez a hidegvérű fiatalember minden tagjában remegett, mintha magasfokú láz gyötörné. Érezte, hogy nemcsak az ő élete, de másoké is fordulóponthoz érkezett. Vajon szerencsés vagy szerencsétlen lesz-e a megoldás?

Legfeljebb meghalok! – gondolta végül magában Bécs Rezső, és ez az egyszerű gondolat újabb erőt adott neki a további teendőkhöz.

Legelőször Bratfisch kereste fel, aki már hetek óta állott ugyanazon a bizonyos utcasarkon, ahol a királyfi hajdanában igénybe venni szokta szolgálatát.

– A leghátulsó asztalhoz üljünk – indítványozta Bécs Rezső, amikor Bratfisch társaságában belépett a „Piros almá”-ba.

– Valami titok? – kérdezte a fiákeres, és már javában készülődött, hogy megszokott pörköltjét elfogyassza, amikor néhány rövid szóval, suttogó hangon közölte Bratfischsal a királyfi megbízását. Ekkor aztán torkán akadt a falat a kocsisnak, pedig a pörkölt éppen az ő szája íze szerint volt elkészítve.

– Valamennyien a policájra kerülünk – mondá a fiákeres. – De a parancsot teljesíteni kell. Vagy hű szolga az ember, vagy nem.

Ide-oda forgatta széles tenyerében a piros szalagos aranybárányt.

– Ismerem – mondta. – A Gazda azelőttiben még civil ruhában is viselte a felöltője alatt. Sokszor állott meg haptákban a rendőrség e rendjel előtt, amikor a kültelki kocsmákban kissé hangosabban mulatoztunk... Hát csak menjen, fiatalember, hajtsa végre a parancsot. Én mindenesetre itt várokozom.

Mielőtt a kályhafűtő eltávozott volna, a kocsisnak valami még eszébe jutott:

– Tudja, úgy vagyunk a mi életünkkel, mint a német közmondás tartja: Heute rot, morgen tot. Ma piros élet, holnap fekete halál. Isten irgalmazzon a mi szegény, bűnös lelkünknek.

És miután ezeket a szavakat elmondá Bratfisch, most már megnyugodva látott hozzá a marhapörkölt elfogyasztásához. Bécs Rezső pedig útjára futamodott.

Abban a belvárosi házban, ahol Vecseráék laktak, éppen szellőztettek. Az egykori kutyaidomítónak nem sokáig kellett a nyitott ablak alatt leskelődnie, hogy a baronessz kedvenc kutyáját az ablakpárkányra csalja. Most már csak két perc műve volt, hogy a kutyuska az ablakból beleugorjon a sapkájába. A következő percben meghúzta a csengettyű gombját Vecseráék lakásának ajtaján, és az ámuló szobalánynak ezt mondta:

– Visszahoztam a kutyust. Most már másodszor. De most már csak a baronessznek adom át.

Bécs Rezsőnek szerencséje volt. Az öreg báróné nem volt odahaza, megint azt a kálváriautat járta, amely a polgári lakásokból a zálogházba szokott vinni. A baronessz fogadta a kutyás fiatalembert... Bécs Rezső azonnal sóbálvánnyá meredt a küszöbön, egy lépést sem tudott előre tenni, amikor a leánykát viszontlatta, akinek nyáron meszelés közben az Aranyember történetét mesélgette.

Mária bárónő olyan fehér volt, mintha a ravatalról kelt volna fel... A megtestesült fájdalom, a néma kétségbeesés, a jajtalan bánat volt ez a leány. Úgy megviselte az elmúlt idő, mintha hónapokat töltött volna a másvilágon vezeklésül azon bűnéért, hogy egy királyfit merészelt szeretni.

– Visszahoztam a kutyáját – mondta alig hallható hangon Bécs Rezső.

– Már megint megszökött a kis huncut? – szólt egykedvű melankóliával Mária baronessz, és ügyet sem vetett kedvenc kutyájára, amint az Bécs Rezső sapkájából kiszabadulva, körülugrándozta őt.

Bécs Rezső – ez a fölényes fiatalember – most megzavarodottan forgatta rongyos sapkáját a fájdalom szobra előtt...

– Van még valami mondanivalója, Bécs úr? – kérdezte a baronessz a szalon közepén állva, mintha egy kísértet állna ott, akit csak darab időre sikerült életre gerjeszteni...

A kutyaidomító most egy lépést tett előre, és hangja sutogó lett:

– Nagyon fontos mondanivalóm van! Ma alkonyattal itt leszünk az utcasarkon Bratfischsal... A királyfi Mayerlingben várja a baronesszt.

– Ma alkonyattal? – hebegte a bárónő, szinte sutogva a szavakat. – Itt lesznek az utcasarkon... A királyfi Mayerlingben vár engem... Tehát meg kell halnom, ma – alkonyattal?

Bécs Rezső megdermedten állott helyén, keze szorosan fogta az aranygyapjút zsebében, a szíve a torkában vert. Mintha fehér felhő röpönt volna a szalonon keresztül, a halál angyalának az árnyéka. ..

– Ma alkonyattal – ismételte fogvacogva Bécs Rezső.

– Ma alkonyattal – ismételte a leány, mintha álmában beszélne. Bécs Rezsőnek minden erejére szüksége volt, hogy elővegye zsebéből az aranygyapjas, égőpiros szalagos rendjelet.

– Íme, itt van szavaim igazságának záloga.

A baronessz, mintha még mindig nem tért volna vissza eszmélete: idegenkedve, csodálkozva nézte a rendjelet, mintha azt életében sohasem látta volna. Ide-oda forgatta a kezében.

– Ma alkonyattal – ismételte Bécs Rezső, és az ajtó felé hátrált.

– Ma alkonyattal – felelt túlvilági hangon a leány.

...Bratfisch a várakozástól elzsibbadva, lélegzet-visszafojtva ült azon a helyen, ahol Bécs Rezső elhagyta. De hogy mennyi idő kellett Bécs Rezsőnek arra, hogy a „Piros almá”-hoz visszataláljon: ez sohasem derült ki. Bécs Rezső a baronessztól való távozása után úgy ment, mint egy holdkóros... Felébredt szerelme, amint utolsót ágaskodik egy haldokló paripa. Messzi jajveszékelések siránkoztak a szívében, mintha valahol, valamerre egész karavánok keseregnének halálraszántásukban.

Eltévedt az utcákon, és egy temetési menetbe keveredett, ahol sokan sírtak. Bécs Rezső beállott a legközelebbi rokonok közé, és úgy sírt, mintha édesanyja temetésén lett volna, pedig azt sem tudta, hogy ki is volt a halott.

Valahol a városon kívül, a temető kapujánál tért magához, mikor körülnézett az idegen emberek között, és gyorsan a városnak vette az útját.

– Ma alkonyattal – mormogta magában a varázsigét, amelytől megint szédülést érzett.

Ismét eltévedt a jól ismert utcákon.

Most meg egy lakodalmas menetbe keveredett, amelyben mindenki vidult, kacagott, röhögött, táncos lépésekkel járt, mintha megbolondultak volna. A holdkóros a fehér menyasszony mellé csatlakozott, akit büszkén vezetett karján egy cylinderkalapos fiatalember.

– Ma viseli utoljára a fehér ruhát, holnap gyászba öltözik – mondá Bécs Rezső a menyasszonynak, mire annak piros arca elsápadt, mint a lehullott falevél. Az atyafiak csakhamar észrevették, hogy a menyasszony rosszul van, mire az idegen fiatalembert eltuszkolták a társaságból, sőt néhány botütést is mértek a hátára. Bécs Rezső nem tiltakozott az ütlegek ellen, mintha csak örömet okoztak volna neki, csak magában mormogta halkán:

– Ma – alkonyattal.

Hol járt, merre járt, mint eszeveszett? Nem tudna számot adni magának arról, hogy miért álldogált például órák hosszáig egy kirakat előtt, és csak egy óra múlva vette észre, hogy a bolti ablakba babaruhák vannak kirakva, amelyre neki semmi szüksége nincs. Megállott idegen emberek beszélgetéseinél, hogy ellesse, hogy vajon azok nem a mai alkonyatról beszélgetnek-e? De akárhogy figyelt, nem volt képes egyetlen szót sem megérteni. Vajon miért beszélnek madárnyelven az emberek? – kérdezte magában.

Minden ok nélkül letaszígt az öregasszonyokat a járdáról, és hevesen rájuk kiáltott, hogy miért éltek ily sokáig... Már gyermekcsapat kezdte követni a magában handabandázó Bécs Rezsőt, amikor hirtelen maga előtt találta a „Piros alma” kocsmát, amelyről azt hitte, hogy sohasem fogja feltalálni, mert az eltűnt a föld színéről.

Ott állott a kocsmánál, és ablakából piros sugár vetődött ki a ködbe. És Bécs Rezső, mintha a köd birodalmából jönne: kétségbeesetten kezdett evezni a piros fénysugár felé. Szinte beesett az üvegajtón... A leghátulsó asztalnál, ahol elhagyta, oly komoran üldögélt Bratfisch, mint a megöregedett halál.

– Ma – alkonyattal – szólt Bécs Rezső, és kimerülten zuhant le egy székre.

Bratfisch erős pálinkát töltött bele, mire valahogy magához térítette.

– Ide üljön mellém a bakra, és jól kapaszkodjon meg – hallotta Bécs Rezső Bratfisch borízú hangját. És mikor a fogat elindult a „Piros alma” elől, Bécs Rezsőben határtalan vágyakozás támadt arra nézve, hogy lezuhanjon a bakról, és összetapostassa magát a kerekkel! Ó, mily jó volna ma alkonyattal meghalni!

És amikor a fiáker befordult a Belváros keskeny, kanyargós utcácskáiba, Bécs Rezső minden pillanatban azt várta, hogy mikor dülnek össze a sovány, szomorú házak, hogy mindörökre elborítsák a kocsit, de Bratfisch keményen hajtott, mintha a kezével emelné a csüggedező lovakat.

Megállottak ama bizonyos utcasarkon, ahol most a gázlámpást akarta rábeszélni, hogy hagyja abba a világítást, nem érdemes világítani a városban. Bratfisch alig dobta lovaira a takarókat, amikor hirtelen léptek közeledtek a sötétben, mintha egy sánta ember vonszolná magát a falak mellett.

Vecsera Mária bárónő közeledett a kapuk kilincseibe és a falak párkányaiba kapaszkodva, mintha nem bírta volna egymagában megtenni a nehéz utat. A vékonyka termetét hosszú köpenyeg borította, és a köpeny csuklyája fejére volt borítva, mint valami apácának. Csak két szeme fénylett kísértetiesen, lázasan, amint a homályban megjelent.

Bratfisch leugrott a bakról, és kinyitotta a kocsiajtót a kisasszony előtt:

– Csak gyorsan, gyorsan – rebegte Mária, és önfeledten esett be a hintóba.

A bakon az a furcsa fiatalember most dúdolgatni kezdett magában valamely eddig soha nem hallott dallamot:

– Ma – alkonyattal – mormogta hozzá a szöveget is. – Hol vagy ilyenkor, te vén halál?

És Bratfisch olyan nehezen kapaszkodott fel a bakra, mint még soha életében. Az ostort a fogai közé vette, hogy két kézre vehesse a gyeplőt. Aztán hajrá, bele a ködbe, sötétségbe! A néma, fekete fogat úgy repült, mintha az ördögök vinnék.

A mayerlingi országutat jól ismerte Bratfisch, hisz eleget hajtott rajta, de most minduntalan meg kellett állnia, hogy el ne tévedjen. A kis hidak, amelyek máskor barátságos útmutatói voltak a fiákeresnek: most eltűntek a sötétben, hogy alig lehetett őket megtalálni. Ugyanígy elbújtak a nagy fák, amelyek máskor csóka- és varjúhangon üdvözölték a kocsist. A vén szilfák alvó madaraikkal elrejtőztek az éjben, mintha azt akarnák, hogy Bratfisch sohase találjon el a helyes útra. A kocsis az ördögöket szidta, amelyek vele incselkednek. És egy útba eső kocsmára, ahol pedig jó ismerős volt: ráfogta, hogy az sincs a régi helyén. Továbbköltözött az út mellől.

– Bárcsak elérnénk már a kastélyt – mondogatta lovait noszogatva. – Sohase jövök többé ilyen kísérteties útra.

Bécs Rezső, mióta a baronessz helyet foglalt a kocsiban, valahogy valamiképpen megnyugodott. Íme, itt van a gyöngye leány, és nem fél a szörnyű éjszakától. Miért félne ő, férfiember léte? Ha meg kell halni ma éjszaka, annál a halálnál jelen lesz a leányka is? Szebb a halál fiatalon, könnyelműen, nevetve, mint öregen, rettegve, sírva... És azokra az emberekre gondolt, akiket a kivégzési helyre vezetnek, és emelt fővel mennek.

Végre a ködben, árnyban feltűnedezett a vadászkastély nagy tetőzete. Bratfisch szinte utolsó erőfeszítéssel vitte lovait a kastély kapujáig, ott kiejtette kezéből a gyeplőt, de a halálosan kifáradt lovak amúgy is megállottak. Kocsisról, lóról egyformán patakzott a verejték.

A kapu szögletéből most előlépett egy férfialak, aki eddig ott bő vadászköpenyegében meghúzódott. A trónörökös volt.

Kinyitotta a kocsi ajtaját, és egy szót sem szólva, az ölében vitte fel az ájuldozó leánykát a kastélyba. A kastély tölgyfa ajtaja nagyot dördült, amikor a szél bevágta azt a királyfi

mögött. Aztán halálos némaság borult a kastélyra, mintha a holtak birodalma elnyelte volna a jövevényeket.

– Talán csak lesz egy kis tűz a konyhán! – mondotta Bratfisch, miután alig tudott a lábán állni. – Mit adnék egy pohár pálinkáért!

A vadászkastély konyhájában pislogott még valami tűz, de teremtett lelket sem a konyhában, sem máshol nem találtak a jövevények; a királyfi már délután elküldte a kastély személyzetét. Ott voltak a lábosok, fazekak, tálak, némelyikben még ételnemű is akadt, mintha a szakácsné elmenetele előtt gondoskodni kívánt volna Bratfischről. Miután Bécs Rezsőnek semmi hasznát sem lehetett venni (lezuhant egy sarokba, és nem bírt megmozdulni), a kocsis maga gondoskodott tűzifáról, hogy a tűz fellobogjon... És egész idő alatt halálos némaság volt mindenfelé a kastélyban. Egy kutya sem volt a háznál. A zöld zsalugáterek leeresztve, és Bratfisch hiába várta, hogy valamelyik ablak mögött világosságot fog észrevenni. Egy gyufa lángja sem lobbant.

Végre mégiscsak égni kezdett a konyhán a tűz, mire valamivel barátságosabb lett az éjszaka. Ó, a tűz nagy mester. Éppen olyan jó barát tud lenni, mint amilyen ellenség.

– Valahol kopognak – monda Bratfisch a tűz előtt. – Hallja?

De Bécs Rezső sem nem látott, se nem hallott semmit, mintha nem lett volna benne egy szemernyi emberi élet sem.

– Isten úgyse, kopognak! – monda Bratfisch, és most már szorongva nézett a konyha ajtajára, de helyéről nem mozdult. – Mit adnék egy pohárka szíverősítőért!

És Bratfischnek csak kívánni kellett valamit ezen az estén, amikor úgy érezte, hogy üldözők és kísértetek veszik körül. A polcon himbálózni kezdett egy rumosüveg, amelynek tartalmát nyilván édes tésztához szokták felhasználni. Bratfisch nem sokáig hagyta magát kínálni, megszagolta az üveget, aztán egy nagy kortyot nyelt belőle. Erős volt az ital, még az ő torkát is megreszelte, de valahogy talpra állította. Most Bécs Rezsőbe is diktálni akart az üveg tartalmából, de az visszautasította.

– Engedjen meghalnom, Bratfisch bácsi – mondta a fiatalember, és a fal felé fordult.

Bratfisch most már annyira magához tért, hogy ki merte nyitni a konyha ajtaját, hogy megnézzé ama titokzatos kopogás okát. A szélviharból az éj folyamán hóvihar lett, és a hó csapkodta a vadászkastély eresztét. Bratfisch az irtózatos förgetegben nehezen találta meg lovait. Jól betakargatta őket, és eloltotta a kocsilámpást, amely egyedül világított a nagy éjszakában. Még az a kis világosság se legyen, ha már gyászba borult az élet. A kocsis aztán leült a tűz mellé, és filozofikusán kezdett beszélgetni a rumosüveggel.

– Énnekem már amúgy is kitellett Bécsben, a policáj előbb-utóbb megfogdos a királyfi dolgai miatt. Becsuknak, megbüntetnek, talán már kocsis se lehetek tovább. Abfahren, Bratfisch.

De Bratfisch akárhogy erőltette szempilláit, a tűz melegénél kezdett homályosulni a látása, még annyi ereje volt, hogy a tűzre dobjon, aztán elaludt, mint egy ajtószög. Na, most már jöhetnek a kísértetek és az ördögök.

És jöttek is. S hirtelen fáklyafényes lett a vadászkastély udvara.

Bratfisch félálomban kibámult a konyhaablakon. Másvilági nagyságú lovas zsandárokat látott, akik bal kezükben fáklyákat tartottak, amelyek sísteregve körülvették a házat, hogy az olyanformán mutatkozott, mintha égett volna.

– Átkozott álom – morfondírozott Bratfisch. – Még az öreganyám se tudná megfejteni.

És az égből tovább hullott a vérvörös tűz, és tovább égni látszottak a vadászkastélyt körülvevő nagy fák. Felrebbentek fészkeikből a csókák, és tűzfényesen csapkodtak ide-oda

az udvar felett. Sőt a kocsis lószerszámok csörgését is hallotta, amely hangra félig-meddig magához tért.

Teremtuccse, a lovaimat akarják ellopni – gondolta hirtelen magában, és erre a gondolatra nyomban kivilágosodott a feje. Talpra ugrott, mintha az ágyból akarna kiugrani, mire nagy dördüléssel felborult alatta a konyhaszék.

De már akkor a konyhaajtót is zörgették. Bratfisch álmélkodva nyitott, mire fehér köpenyes, piros galléros, udvari tisztet talált magával szemközt a küszöbön.

– A császár parancsára... Hol van a Kronprinz? – kérdezte most fojtott hangon egy magas Ferenc József-szakállas, ősz katonatiszt, és olyat szorított Bratfisch karján, hogy az csaknem felkiáltott a fájdalomtól. De gazdája iránt való hűsége erősebb volt benne, mint a megrettenés és a fájdalom.

– Nincs itt! – felelte.

– Lógni fogsz, te gazember! – süvített most egy másik katonatisztnek a hangja.

Bratfisch most már végleg magához tért. Egy lépést tett előre, kezeit hátrattette.

– Tessék nyomban felkötni! – mondá.

– Majd előbb vallani fogsz – süvített az előbbi hang.

– Inkább meghalok – felelt a bécsi fiákeres.

De most újabb kocsirobogás hallatszott az éjszakában, mintha ez volna az, amely az utolsó üdvözetet hozza. Kemény, parancsoló kardpenge, éles hangok hallatszottak az éjszakában, és a kastély tölgyfa ajtaját verni kezdték az öklök, hogy csak úgy visszhangzott belé a ház. A zsandárok kezében még magasabban lobogott fel a fáklya, a paripák gózt fújtak maguk körül, és szerszámaikat rázták.

– Fújjon a hornista a kürtbe! – hangzott most egy katonai kommandó.

A kürtös egy pillanat múlva megrecsegett a hangszerét, amely oly erősen vágott bele az éjszakába, mintha az eget akarná kettévágni.

Amint a kürt elhallgatott a hirtelen elcsendesedett éjszakában: a házból gyors egymásutánban két dördülés hallatszott. A katonák félreugrottak, mintha középük csapott volna le a fegyvergolyó. A lovak riadtan táncoltak a fáklyások alatt. És most egy kísérteties, dermedt, lelket rázó, kályhafűtő ruhába öltözött fiatalember rohant ki az udvarra, és emberfeletti hangon üvöltötte:

– Hallottátok a lövést? Meghalt, meg a szerelmem!

És a katonákra akarta vetni magát a tébolyult ember, alig bírták megkötözni. S mire az ajtókat feltörték, az osztrák–magyar birodalom trónörökösét, valamint Vecsera Mária bárónőt holtan találták nászágyukban. Pisztolygolyó ölte meg mindkettőjüket. Hősünk, Bécs Rezső, a királyfi alteregója egy főváros melletti elmeógyógyintézetben fejezte be életét.

(1925)